

DOCUMENTA HISTORICA 97.
Az SZTE BTK Történész Diákkör kiadványa

Az 1949-es izraeli-transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások dokumentumai

Fordította és sajtó alá rendezte:
KÁDÁR JÓZSEF

Szeged 2016

DOCUMENTA HISTORICA 97.

Az SZTE BTK Történelem Diákkör kiadványa

**Az 1949-es izraeli–transzjordániai
fegyverszüneti tárgyalások dokumentumai**

Fordította és sajtó alá rendezte:

KÁDÁR JÓZSEF

Szeged

2016

A dokumentumok forrásai:

PRIESTLAND, Jane (szerk.): *Records of Jordan 1919–1965*. Vol. 6. 1948–1950. Cambridge Archive Editions, Cambridge, 1996.

ROSENTHAL, Yemina (szerk.): *Documents on the Foreign Policy of Israel*. Vol. 3. Armistice Negotiations with the Arab States. Israel State Archives, Jerusalem, 1983.

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/62\(1948\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/62(1948))

Szakmailag és nyelvileg lektorálta:

FERWAGNER PÉTER ÁKOS

Sorozatszerkesztő:

FERWAGNER PÉTER ÁKOS

© SZTE BTK Történész Diákkör, 2016

© Kádár József, 2016

HU-ISSN 1216-0954

Tartalom

Bevezetés.....	5
Előzmények.....	6
Abdalláh és Izrael kapcsolata az első arab–izraeli háború alatt.....	8
1. dokumentum.....	10
Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 62. számú határozata, 1948. november 16.	
Az izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások ..	15
2. dokumentum.....	17
Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: az első hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. március 4. 16:30	
3. dokumentum.....	23
Bunche levele Siloáhnak. Rodosz, 1949. március 10.	
4. dokumentum.....	24
Izraeli–transzjordániai tűzszüneti egyezmény. Rodosz, 1949. március 11.	
5. dokumentum.....	26
Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: hatodik nem hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. március 13. 11 óra	
6. dokumentum.....	33
Bunche javaslata a jeruzsálemi fegyverszüneti vonalak problémájára, 1949. március 15.	
7. dokumentum.....	37
Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: nyolcadik nem hivatalos találkozó, Rodosz, 1949. március 15. 18.00	
8. dokumentum.....	45
162. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 16.	
9. dokumentum.....	47
177. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 21.	

10. dokumentum.....	48
179. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 22.	
11. dokumentum.....	49
180. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 23.	
12. dokumentum.....	50
182. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 23.	
13. dokumentum.....	51
185. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 24.	
14. dokumentum.....	54
Egyezmény a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael Állam között. Suneh, 1949. március 23.	
15. dokumentum.....	57
187. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 26.	
16. dokumentum.....	59
Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: tizenkettedik nem hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. március 24. 16.00	
17. dokumentum.....	69
Egyezmény a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael Állam között. Suneh, 1949. március 31.	
18. dokumentum.....	70
202. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 31.	
19. dokumentum.....	71
Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: harmadik hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. április 3.	
20. dokumentum.....	74
Izraeli–transzjordániai általános fegyverszüneti egyezmény, Rodosz, 1949. április 3.	
Összegzés	83
Térképek.....	86
Felhasznált irodalom	91
Summary	93
A Documenta Historica eddig megjelent számai	95

Bevezetés

Az első arab–izraeli háborút lezáró fegyverszüneti tárgyalások, és az itt meghatározott fegyverszüneti demarkációs vonalak mai napig nagy hatást gyakorolnak Palesztina és tágabb értelemben a Közel-Kelet történetére. Az Izrael Államot körülhatároló vonal ma is létezik, létrejöttének története pedig Izrael történetének szerves részét képezi, mégis a magyar szakirodalomban eddig éppen csak megemlítették ezt az eseményt, ugyanis a magyar munkák elsősorban az arab–izraeli háborúk katonai eseményeivel foglalkoztak.¹ De az angol nyelvű szakirodalomban is csak a közelmúltban jelent meg két, kizárólag az izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalásokról szóló tanulmány,² viszont a teljes konfliktusról már születtek jelentős monográfiák, amelyek a fegyverszüneti tárgyalásokra is részletesen kitértek.³

Az izraeli–transzjordániai tárgyalások igen jelentősnek számítanak, hiszen a fiatal Izrael Államnak éppen Transzjordániával volt a leghosszabb közös határszakasza, így a felmerülő problémák száma is nagy volt. A dolgot emellett színesítették a két fél között már a háború előtt is folytatott titkos tárgyalások, amelyek Palesztina jövőjéről zajlottak.

A kötetben olvasható dokumentumok az Izrael és Transzjordánia között 1949 márciusában zajló fegyverszüneti tárgyalások színpalái mögé engedik be az olvasót. Megtudhatják, milyen hosszas vita

¹ Pl. Makai György: *Izrael három háborúja*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1968.; Oszetzky Tamás: *Arab–izraeli háborúk, 1948–1982*. Zrínyi, Budapest, 1984.

² Elad Ben-Dror: The Armistice Talks between Israel and Jordan, 1949: The View from Rhodes. *Middle Eastern Studies*, 48. évf., 6. sz. (2012. november) 879–902.; Jørgen Jensenhaugen – Hilde Henriksen Waage: Coercive Diplomacy. Israel, Transjordan and the UN – a Triangular Drama Revisited. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 39. évf., 1. sz. (2012. április) 79–100.

³ Avi Shlaim: *The Politics of Partition: King Abdallah, the Zionists and Palestine 1921–1951*. Oxford University Press, New York, 1990.; Yoav Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953. Cooperation, Conspiracy or Collusion?* Sussex Academy Press, Brighton, 2004.

zajlott a közös frontvonal egyes szakaszaival kapcsolatban. Külön figyelmet kapott maga Jeruzsálem, amelyért 1948 folyamán véres csatát vívtak a felek. Úgy hiszem, az itt olvasható dokumentumok jól érzékeltetik majd, milyen nehéz is volt ez az egy hónap a tárgyalók számára.

Előzmények

Transzjordánia 1921-ben jött létre, amikor a britek az első világháborút követő nagyhatalmi osztozkodás után mandátumterületként megkapták Palesztinát, amelynek a Jordán folyón túli részét leválasztották, az új államalakulat élére pedig a Hásimita-családból származó Abdalláhot⁴ helyezték, aki 1946-ig emíri rangban, Nagy-Britanniától kapott havi fizetésért irányította az egyébként nyersanyagokban rendkívül szegény, olajlelőhelyekkel nem rendelkező sivatagi országot.

Abdalláh azonban nem maradt tétlen, saját nagyhatalmi ambícióit szem előtt tartva kiépítette kapcsolatrendszerét. Legfontosabb külpolitikai célja Nagy-Szíria⁵ létrehozása, a közel-keleti térség egységé-

⁴ Abdalláh ibn al-Huszein (1882–1951): a tekintélyes arab család, a Hásimiták leszármazottja. A Hásimiták egészen Mohamed prófétaig vezetnek vissza vérvonalukat, a család névadója Hásim, Mohamed próféta dédapja. Egészen pontosan a Próféta lányának, Fatimának Alitól (aki egyben a próféta unokatestvére és az iszlám vallás utolsó ortodox kalifája) született egyik fiától, Hasszántól származnak. Abdalláh apja Huszein mekkai emír volt, aki az első világháború alatt az antant bátorítására felkelést robbantott ki az Oszmán Birodalom ellen. Abdalláh maga Mekkában született, de gyermekkorát Isztambulban töltötte. 1913-ban Hidzsász képviselője lett az oszmán parlamentben. Az első világháborúban főként Hidzsászban tartózkodott, ahol jórészt Abdel-Azíz ibn Szaúd (Szaúd-Arábia későbbi megalapítója) támadásait próbálta visszaverni. 1920-ban öccse, Feiszal segítségére indult, hogy helyreállítsa a nagyhatalmak által feldarabolt damaszkuszi arab állam függetlenségét és egységét. Am közben, 1921-ben Winston Churchill brit gyarmatügyi miniszter Transzjordánia mandátum élére helyezte, amelyet 1946-ig emírként irányított. Transzjordánia 1946-ban nyerte el függetlenségét, ekkor királlyá emelte magát.

⁵ Az Abdalláh által elképzelt Nagy-Szíria területe az idők folyamán folyamatosan változott. Eredeti elképzelése szerint magában foglalta volna a mai Szíria, Libanon, Jordánia és Izrael (Palesztina) területét, amelyben a palesztinai zsidók és a libanoni keresztények autonómiát élveznének. De ezzel

nek helyreállítása, egy saját vezetése alatt álló arab királyság megteremtése volt. Abdalláh egész külpolitikáját ennek rendelte alá, ám a mandátumrendszer fennállásáig nagyon szűk maradt a mozgástere.

Abdalláh és a cionista mozgalom közötti kapcsolatok kezdetei az 1920-as évekre vezethetők vissza. Abdalláh először 1922-ben került kapcsolatba Hájim Veicmannal.⁶ A londoni találkozójukon Abdalláh biztosította a cionista vezetőt, hogy támogatja a Balfour-nyilatkozat megvalósítását, amennyiben ők elismerik az emírt Palesztina uralkodójának, és kapcsolataikat kihasználva elérik a briteknél, hogy ugyanezt tegyék. Veicman udvariasan visszautasította az ajánlatot, de a kapcsolatot ezután is tartották.⁷ Abdalláhnak kezdetben olyan állam megvalósítása volt a célja Palesztina és Transzjordánia egyesülésével, ahol zsidók és arabok egyenlők, s ugyanolyan jogokkal rendelkeznek. Ez a terv viszont eleve halálra volt ítélve, hiszen a cionisták kezdettől fogva zsidó államban gondolkodtak.⁸

Abdalláh elsősorban azért vette fel a cionistákkal a kapcsolatot és tett számukra ajánlatokat, mert országának fejlődése érdekében szüksége volt a zsidó tőke bevonzására. Az 1920-as években több zsidó üzletember kötött az emírral szerződést, aminek nyomán megindult Transzjordánia gazdasági fejlődése.⁹

Abdalláh és a cionisták kapcsolata a második világháború után még szorosabbá vált. Ez elsősorban közös érdekeiknek köszönhető,

kapcsolatban nem tudott megegyezni a libanoniakkal, így az 1930-as években Libanon kikerült a Nagy-Szíria-tervből, bekerült viszont Irak, ahol 1933-ban Abdalláh öccse, Feiszal király halála után fia, Gázi került hatalomra, akit a tapasztalt uralkodó, Abdalláh próbált befolyásolni. Nagy-Szíria megvalósítására azonban a mandátumrendszer fennmaradásáig nem volt lehetősége.

⁶ Hájim Veicman (1874–1952): cionista politikus, a Cionista Világszövetség elnöke, Izrael első államfője.

⁷ Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 42.

⁸ Theodor Herzl (1860–1904) Pesten született zsidó származású jogász, újságíró *Der Judenstaat* (A zsidó állam) című munkája 1896-ban jelent meg, amely zsidó állam létrehozásának szükségességét fogalmazta meg. Herzl ezáltal a politikai cionizmus atyja lett. Az 1897-ben Bázelen tartott első cionista világt kongresszuson célul tűzték ki, hogy Palesztinában zsidó államot kell létrehozni.

⁹ Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 44–45.; Rostoványi Zsolt: *Együtt-élésre ítélve. Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért*. Corvina, Budapest, 2006. 103.

mivel mindkét fél érdekelt volt Palesztina felosztásában. 1937-ben Abdalláh volt az egyetlen, aki támogatta volna a Peel-bizottság felosztási javaslatát, 1947-ben pedig az ENSZ közgyűlésének Palesztina felosztásáról szóló szavazása került sorra. Abdalláh még 1947. november 17-én megállapodott a cionistákkal, hogyha Transzjordánia rákényszerülne a „Palesztina invázióját végrehajtó arab erőkhöz történő csatlakozásra, tevékenységét kizárólag az arab területekre fogja koncentrálni”.¹⁰ Célja elsősorban a Nyugati Part (Ciszjordánia) anektálása, valamint annak megakadályozása volt, hogy Egyiptom és Szíria a térségben közvetlenül megjelenjen.¹¹ Fontos azonban megemlíteni, hogy egészen Izrael Állam megalapításáig Abdalláh politikai céljai között nem csak a Nyugati Part, hanem az egész palesztinai brit mandátum területének saját államába való beolvasztása is szerepelt, ahol a zsidók csak autonómiával rendelkeztek volna.¹²

Abdalláh és Izrael kapcsolata az első arab–izraeli háború alatt

Izrael Állam megalapítása után, 1948. május 15-én megkezdődött az első arab–izraeli háború. Transzjordánia hadserege, az Arab Légió átlépte a Jordán folyót, s behatolt Palesztina területére annak érdekében, hogy az arabok lakta területet, tágabb értelemben az ENSZ által az arab államnak juttatott területet birtokba vegye. A Légió május 28-án Jeruzsálem óvárosát foglalta el abból a célból, hogy ne kerüljön az egész város Izrael kezére, mert ezzel az iszlám vallás szent helyei idegen kézre jutottak volna. Az iszlám szent helyeinek birtokba vételével Abdalláh presztízse is megnőtt volna az arab világban. Jeruzsálem egészére egyébként mindkét fél igényt tartott, így nem meglepő, hogy a háború egyik legvéresebb csatája éppen a szent

¹⁰ Rostoványi: *Együttélésre ítélve...* i. m. 103–104.

¹¹ Ennek érdekében Abdalláhnak még azt is sikerült elérnie, hogy az Arab Liga őt nevezze ki az arab hadseregek közös főparancsnokságának élére, és így a Palesztina megtámadására vonatkozó tervet az ő érdekei szerint dolgozzák ki. Uo. 106–107.

¹² Efraim Karsh: *The Collusion That Never Was: King Abdallah, the Jewish Agency and the Partition of Palestine.* *Journal of Contemporary History*, 34. évf., 4. sz. (1999. október) 570., 582.

város birtoklásáért zajlott. Ez azonban a város kettészakításához vezetett, az izraeli hadsereg és az Arab Légio (utóbbi a legütőképesebb arab haderő volt a térségben) nem bírt el egymással.¹³ A Nyugati Part északi részét, az ún. Náblusz–Túl-Karm–Dzsenín háromszöget az iraki sereg tartotta ellenőrzése alatt.

A háború kezdeti szakaszában az izraeli–transzjordániai hivatalos kapcsolat is megszakadt egy rövid időre. 1948 augusztusában azonban Élíjáhu Szaszon, az izraeli külügyminisztérium közeli-keleti osztályának vezetője Párizsban találkozott Abdul-Medzsid Haidárral, Transzjordánia brit ügyekkel foglalkozó miniszterével. Transzjordánia azt akarta elérni, hogy a Nyugati Part az ő kezén maradjon, és ehhez Izrael támogatására is szüksége volt. Izrael azonban ekkor még nem foglalt állást ebben a kérdésben.¹⁴ Sőt, Avraham Sela tanulmánya szerint Izrael ekkor még egy gyenge palesztin államot is szívesebben látott volna a szomszédságában, mivel azt nem tartotta volna saját magára nézve olyan veszélyesnek, mintha az arab területeket Transzjordániához csatolták volna.¹⁵ Móse Sárrett¹⁶ ezzel kapcsolatban tett kijelentése szerint Izrael „annyira ki van ábrándulva Abdalláh királyból céltalan vadsága miatt, hogy egy kisebb és gyengébb szomszédot sokkal vonzóbbnak tart egy nagy és erős szomszédnál.”¹⁷

A két állam hadseregének tisztikara azonban 1948 júliusától ismét tárgyalóasztalhoz ült. Az ENSZ által kezdeményezett tárgyalások előfutárai lettek a későbbi titkos tárgyalásoknak 1949 márciusában. 1948 nyarán az ENSZ Biztonsági Tanácsában is állandó téma volt a konfliktus, és több határozat is született. Ezek közül a legfon-

¹³ Yitzhak Ronen: A Small Consolation for a Big Loss: King Abdallah and Jerusalem During the 1948 War. *Israel Affairs*, 14. évf., 3. sz. (2008. június) 408–409., 415.

¹⁴ Ben-Dror: The Armistice Talks between Israel and Jordan... i. m. 880.

¹⁵ Avraham Sela: Transjordan, Israel and the 1948 War: Myth, Historiography and Reality. *Middle Eastern Studies*, 28. évf., 4. sz. (1992. október) 669.

¹⁶ Móse Sárrett (1894–1965): cionista politikus, 1933-tól a britekkel való kapcsolattartás volt a legfőbb feladata. Izrael Állam megalapítása után az első külügyminiszter. Az izraeli delegációk közvetlen felettesének számított a fegyverszüneti tárgyalások alatt. 1954–1955 között miniszterelnök.

¹⁷ Idézi: Tancred Bradshaw: Israel and the West Bank, 1948–1951. *Israel Affairs*, 16. évf., 2. sz. (2010. április) 239.

tosabb a november 16-án elfogadott határozat, amely fegyverszünet megkötésére szólította fel a feleket. A későbbiekben a felek egymással kötött megegyezései során is mindig erre a BT-határozatra hivatkoztak.

1. dokumentum

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 62. számú határozata, 1948. november 16.

A Biztonsági Tanács

megerősítve a fegyverszünet megkötésére és végrehajtására vonatkozó korábbi határozatait,

különösképpen emlékeztetve az 1948. július 15-én kiadott 54. számú határozatra, amely az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 39. cikke értelmében a Palesztinában kialakult helyzetet a békét fenyegető veszélynek tekinti,

rámutatva, hogy a Közgyűlés, válaszul a Biztonsági Tanács 1948. április 1-jén kiadott 44. számú határozatára, folytatja a Palesztina jövőbeli kormányzására vonatkozó kérdés megvitatását,

nem megsértve a Közvetítő által hozott, és a Biztonsági Tanács 1948. november 4-én kiadott 61. számú határozatának végrehajtására vonatkozó intézkedéseit,

1. Elhatározta, hogy Palesztina teljes területén fegyverszünetet kell kötni annak érdekében, hogy felszámolják a Palesztina békéjét fenyegető veszélyt, és hogy a jelenlegi tűzszünet tartós békévé váljon Palesztinában.

2. Felszólítja a konfliktusban közvetlenül résztvevő feleket, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 40. cikke értelmében továbbí ideiglenes intézkedés gyanánt haladéktalanul egyezzenek meg, azaz folytassanak tárgyalásokat közvetlenül egymás között, vagy a Közvetítőn keresztül annak érdekében, hogy mihamarabb fegyverszünetet kössenek, amely tartalmazza:

a) a tartós fegyverszüneti demarkációs vonal létrehozását, amelyet a felek fegyveres erői nem léphetnek át;

b) a felek fegyveres erői visszavonását és létszámaik csökkentését, ami elősegíti a fegyverszünet fenntartását, amíg a tartós béke létre nem jön Palesztinában.

Elfogadva a 381. ülésen.

Israel és Transzjordánia tisztikara részben ezen határozatra válaszul, részben az elhúzódó katonai konfrontáció miatt Jeruzsálemre és közvetlen környékére vonatkozóan 1949. november 30-án tűzszünetet kötött. A Móse Dáján¹⁸ és Abdalláh at-Táll¹⁹ által megkötött egyezmény értelmében a szent városban beszüntetik a harcokat, emellett Transzjordánia, amely az Óvárost birtokolta, állandó összeköttetést biztosít az izraeliek számára a Szkópusz-heggyel.²⁰ Dáján javaslatára még forródrótot is létrehozta, alapvetően azért, hogy elkerülhessék egy harmadik fél beavatkozását Jeruzsálemben.²¹ A tűzszünet jelentősége abban áll, hogy fontos lépést tett afelé, hogy a két fél elismerje egymás területi igényeit és katonai hódításait, vagyis már ekkor kezdett kialakulni az a demarkációs vonal, amelyet később a fegyverszüneti megállapodásban is rögzítettek.²²

Abdalláh – annak érdekében, hogy a Nyugati Part annektálása könnyebben végbemehessen – 1948. december 1-jén konferenciát hívott össze Jerikóba. A gyűlésen kb. 2-3 ezer palesztinai arab vett részt. Abdalláh legfontosabb palesztinai támogatója Mohamed Ali

¹⁸ Móse Dáján (1915–1981): katonatiszt, 14 évesen csatlakozott a Hágánához. Nagy érdemeket szerzett az 1948-as háborúban és az 1949-es fegyverszüneti tárgyalásokban is tevékenyen részt vett. Később az izraeli hadsereg vezérkari főnöke (1953-tól), majd politikusként mezőgazdasági miniszter (1959–1964), védelmi miniszter (1967–1974) és külügyminiszter is volt (1977–1979).

¹⁹ Abdalláh at-Táll (1918–1973) az Arab Légióban szolgált alezredeként, a háború alatt az 1948. májusi jeruzsálemi csata hőseként tisztelik, amely után Jeruzsálem jordániaiak által elfoglalt részének katonai kormányzója lett. 1949-ben Kairóba ment, majd 1951-ben, Abdalláh király halála után távollétében halálra ítélték azzal a váddal, hogy részt vett a király elleni merényletben, de ő ezt végig tagadta.

²⁰ Martin Gilbert: *Israel története*. Pannonica, Budapest, 2000. 226.

²¹ Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 254.

²² Sela: *Transjordan, Israel and the 1948 War...* i. m. 672.

al-Dzsabari sejk volt, Hebron polgármestere.²³ A konferencián Abdalláhot Palesztina királyává kiáltották ki, amivel jelentősen megnőtt a befolyása az arab világban. Remélte, hogy a Nyugati Part Transzjordániával való egyesülési folyamata így felgyorsul. Az a cél is vezérelte, hogy Izraelt kvázi kész tények elé állítsa a területtel kapcsolatban, hogy így a zsidó állam mihamarabb megegyezzen vele.²⁴

Decemberben is voltak fontos tárgyalások a két fél között, ezúttal a katonatisztek és politikusok egyeztettek a lehetőségekről. 25-én Jeruzsálemben Reuven Siloáh²⁵ és Saukat asz-Szeti²⁶ mellett Dáján és at-Táll is részt vett ezeken a megbeszéléseken. Itt felszínre kerültek bizonyos nézeteltérések. Abdalláh célja az volt, hogy Ramleh és Lod városát is hozzácsatolja a Nyugati Parthoz. Ez a két település azonban az izraeli hadsereg ellenőrzése alatt állt, ráadásul Tel-Avivhoz is nagyon közel helyezkednek el, így Izrael számára stratégiai jelentőséggel bírtak. Abdalláh azzal érvelt, hogy a két arabok lakta települést 1947-ben az ENSZ is az arab államnak ítélte.²⁷ A király ezenkívül a Gázai övezetet is meg akarta szerezni, Jaffát pedig mint arab várost kívánta korridorral összekötni a Nyugati Parttal. Izrael ezzel szemben követelte az egész Negev-sivatag feletti ellenőrzést, és igényt tartott az Arab Légió által korábban elfoglalt területre, a Holt-tenger északi partvidékére is. Természetesen mindkét fél elutasította a másik követését.²⁸

Decemberben egy másik fontos esemény is zajlott, amely összefüggött Izrael azon céljával, hogy az egész Negev-et elfoglalja. Ki kellett üzniük az egyiptomiakat a sivatag délnyugati részéről. December elejére el is készítették a támadás terveit, és 22-én meg is

²³ Philip Robins: *A History of Jordan*. Cambridge University Press. Cambridge. 2004. 71.

²⁴ Sela: *Transjordan, Israel and the 1948 War...* i. m. 672.

²⁵ Reuven Siloáh (1909–1959): cionista politikus, diplomata. Izrael megalapítása után megszervezte az állam hírszerzési apparátusát, a háború alatt ő irányította a katonai és politikai hírszerzést is. 1949-ben ő irányította az állam fegyverszüneti tárgyalásait.

²⁶ Abdalláh király személyes orvosa és tanácsadója.

²⁷ Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 278.

²⁸ Uo. 268.; Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 881.

indították az offenzívájukat.²⁹ Ezzel egy időben egy olyan eseménysorozat is elkezdődött, mely alapvetően befolyásolta az izraeli-transzjordániai tárgyalások menetét. A decemberi izraeli hadművelet olyannyira jól sikerült, hogy csapataik még a Sínai-félszigetre is behatoltak, és a Gázai övezet kivételével kiűzték Palesztina területéről az egyiptomi sereget.³⁰ Egyiptom végül 1949. január 4-én jelentette be a fegyverszüneti tárgyalások megkezdésére való szándékát.³¹ Így csaknem két hónappal az ENSZ BT 62. sz. határozatának kiadása után megkezdődhettek a tárgyalások Izrael és az arab államok között.

A decemberi eseményeket nemcsak Izrael, hanem Abdalláh is sikerként könyvelhette el, utóbbi azért, mert Egyiptomnak nem sikerült megvetnie a lábát Palesztinában. Az izraeli–egyiptomi tárgyalások 1949. január 12-én kezdődtek meg az ENSZ palesztinai megbízottja, Ralph Bunche vezetésével Rodoszon, a *Hotel of the Roses* épületében. Egyiptom és Izrael végül 1949. február 23-án írta alá a fegyverszüneti megállapodást. Bunche számára a következő lépés Izrael és a többi arab ország közötti fegyverszüneti megállapodás megkötése lett volna.³²

Izrael és Transzjordánia arra törekedett, hogy még mielőtt az ENSZ közvetítésével megkezdődnének a tárgyalások, megegyezésre jussanak.³³ 1949. január 16-án Dáján, Szaszon és Abdalláh a király téli rezidenciáján, Sunehben tárgyalt. A téma továbbra is a Negev birtoklása volt. Mivel azonban a király továbbra sem akart kivonulni a Negevből, csupán szabad mozgást akart biztosítani az izraelieknek a területen, a januári–februári tárgyalások megrekedtek. Izrael hiába érvelt azzal, hogy a területet az ENSZ 1947-es felosztási határozata is a zsidó államnak ítélte.³⁴ A megbeszélésen szóba került az izraeli–egyiptomi fegyverszüneti tárgyalás is, amivel kapcsolatban Szaszon elmondta, hogy Gázát valószínűleg az egyiptomiak fogják megkapni.

²⁹ Ez volt az ún. Horev-hadművelet. Gilbert: *Izrael története*. i. m. 227–228.; Hilde Henriksen Waage: *The Winner Takes All. The 1949 Island of Rhodes Armistice Negotiations Revisited. The Middle East Journal*, 65. évf., 2. sz. (2011. tavasz) 285.

³⁰ Rostoványi: *Együttélésre ítélve...* i. m. 113.

³¹ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 881.

³² Uo.

³³ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953...* i. m. 73.

³⁴ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 882–883.

Abdalláh azonban magának akarta volna a területet, hogy országának földközi-tengeri kijárata is legyen. (Korábban Jaffát is szerette volna korridorról összekötni a Nyugati Parttal.)

Izrael számára ekkor vált világossá, hogy a Negevot erőszakkal kell elfoglalnia. Izrael miniszterelnöke, Dávid Ben Gurion már 1944-ben Eilat, az Akabai-öböl partján fekvő település erőszakmentes elfoglalásáról beszélt.³⁵ Miután Transzjordániával nem sikerült dűlő-re jutniuk, kidolgozták az ún. Uvda-hadműveletet. Február folyamán azonban az izraeliek megpróbálták rávenni Bunche-ot, hogy a Transzjordániával való tárgyalásokkal csak utoljára foglalkozzon, vagyis csak az után, hogy Izrael Szíriával és Libanonnal is aláírta a fegyverszünetet. Bunche erről azonban hallani sem akart, sőt február 15-én hivatalos meghívást intézett a két államhoz, és kérte, hogy küldjék el delegációjukat Rodoszra.³⁶ Mivel maga Abdalláh is átlátott a szítán, elmondta Bunche-nak, hogy amint a delegációja megérkezik Rodoszra, követelni fogják az izraeliektől, hogy ne indítsanak több katonai akciót Palesztinában.³⁷

Izrael terve a tárgyalások elhalasztására majdnem sikerült. Bunche ugyanis először úgy döntött, hogy Libanonnal kezdi meg az egyeztetéseket. Úgy gondolta, mivel az izraeli sereg már 1948 októberre óta megszállás alatt tart tizennégy libanoni települést, figyelembe kell venni a lakosság érdekeit is, és először ezt a tárgyalássorozatot kell levezetni. A március 1-jén kezdődő megbeszélések 23-án a fegyverszünet aláírásával értek véget Libanon és Izrael között. Transzjordánia nyomására azonban Bunche végül úgy döntött, hogy egyszerre két tárgyalást fog vezetni. Izrael és Transzjordánia között 1949. március 4-én kezdődtek meg a fegyverszüneti tárgyalások, így párhuzamosan zajlottak az izraeli-libanoni egyeztetésekkel.³⁸

³⁵ Gilbert: *Izrael története*. i. m. 233.

³⁶ Abu Nowar Maan: *The Jordanian-Israeli War 1948–1951. A History of the Hashemite Kingdom of Jordan*. Ithaca Press, Reading, 2002. 293.

³⁷ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 883–884.

³⁸ Uo.

Az izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások

Az előző fejezetben láthattuk, hogy milyen bonyolult helyzet alakult ki Transzjordánia és Izrael között. Épp ezért nem is volt egyszerű megoldani a problémákat. Mivel Izraelnek a szomszédos arab országok közül Transzjordániával volt a leghosszabb közös határszakasza, és ráadásul éppen ez a határ változott a legtöbbet az ENSZ 1947-es felosztási határozata óta, nőtt a megtárgyalandó problémák száma. A katonai helyzet kapcsán két olyan terület volt, amely nézeteltéréseket okozott a két ország között. Az egyik a Negev déli része, amelyet Izrael akart megszerezni, hogy zavartalan összeköttetést létesítsen Eilat kikötővel a Vörös-tenger partján. Azonban a területen a jordániai hadsereg állomásozott. A zsidó állam már a tárgyalások megkezdése előtt kész katonai tervvel rendelkezett a térség elfoglalására.

Az iraki front kérdése, ha lehet, még ennél is bonyolultabb volt. Az iraki hadsereg a Nyugati Part északi részét tartotta ellenőrzése alatt, vagyis ő uralta az Ara-vádit és a felette húzódó dombvidéket, ahonnan szabad kilátás nyílt az izraeli területekre, így stratégiaiilag mindkét fél számára nagyon értékes területnek számított.³⁹ Iraknak azonban nem volt akkora politikai rálátása a konfliktusra, mint Transzjordániának. „Ennek eredményeképp az iraki sereg nem harcolt, nem tárgyalt és nem is vonult vissza”, és Transzjordániára maradt a feladat, hogy Irak nevében is tárgyaljon.⁴⁰ Egyedül Jeruzsálemmel kapcsolatban értettek egyet a felek. Egyikük sem akarta ugyanis, hogy az ENSZ határozata szerint a város nemzetközi felügyelet alá kerüljön, és azt is belátták, hogy egyikük sem tudja komoly harcok nélkül megszerezni az egész várost, ezért itt hajlottak a felosztásra.⁴¹

A fegyverszüneti tárgyalások 1949. március 4-én kezdődtek meg Rodosz szigetén. Az izraeli delegációt Reuven Siloáh vezette, tagja volt Móse Dáján alezredes is. A kormánytól kapott instrukciók sze-

³⁹ Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 276–278.

⁴⁰ Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy...* i. m. 83.

⁴¹ Uo. 89.

rint⁴² tárgyaltak az Ahmed Szudki al-Dzsundi vezette transzjordániai küldöttséggel, amely február 28-án érkezett meg Rodoszra. A delegáció már érkezéskor Bunche tudtára adta, hogy Transzjordánia Irak nevében is tárgyalni fog.⁴³ Bunche az izraeliektől azt is megtudta, hogy Izrael és Transzjordánia között folyamatosan zajlottak és zajlanak titkos tárgyalások, bár ennek eredményeibe nem avatták be az ENSZ-megbízottat. Bunche remélte, hogy a transzjordániai delegáció élére at-Tállt nevezik ki, de a királynak, akinek az állt érdekében, hogy minél hamarabb meg tudjon egyezni Izraellel, szembe kellett néznie saját kormányával, amely viszont épp a tárgyalások lassítása mellett foglalt állást, mert félt, hogy Transzjordániának meg kell majd hajolnia az izraeli akarat előtt. Abdalláh ezért úgy döntött, olyan delegációt küld Rodoszra, amely nem igazán kompetens a tárgyalások lefolytatására. Így elhallgattathatja a kormányában az elégedetlen, vagy inkább óvatos hangokat, mindközben tovább folytathatja a titkos tárgyalásokat.⁴⁴ Még az izraeliek és Bunche is megjegyzéseket tettek a jordániai delegációra. Tagjai közül sokan nem is jártak soha a Nyugati Parton, nem ismerték az ottani körülményeket, ráadásul többségük alacsonyrangú katona volt, és nem tudtak, nem mertek önállóan döntést hozni a felmerült kérdésekben. „Tehetetlennek, elvesztettnek tunk, s minden apró kérdésben a fővárostól kérték útmutatást,” teljesen hiányzott belőlük a politikai irányítás, manőverezés minden tehetsége.⁴⁵ Bunche szerint a delegációnak csak

⁴² Az izraeli delegáció feladata volt tárgyalni arról, hogy az iraki frontot lehetőleg tolják el keletre, és így az Ara-vádi az ő kezükbe kerüljön, az Arab Légio vonuljon vissza Latrunból, fogadják el az Araba-vádit mint határvonalat a két ország között, amiből az következik, hogy Transzjordániának ki kell vonulnia a Negevből. Továbbá Jeruzsálemmel kapcsolatban Izrael szabad összeköttetést akart a Szkópusz-hegyre és a Siratófálhoz, valamint Jeruzsálemet vasútvonallal szeretne volna összekötni Tel-Avivval, és szabad összeköttetést kívánt a Holt-tengerrel is. Shlaim: *The Politics of Partition*... i. m. 284.

⁴³ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953*... i. m. 79.

⁴⁴ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan*... i. m. 884–885.

⁴⁵ Shlaim: *The Politics of Partition*... i. m. 284–285.; Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy*... i. m. 90.

egy tagja beszélt jól angolul.⁴⁶ Az izraeli–transzjordániai tárgyalásokat a többi tárgyaláshoz képest egyedivé tévő körülmények közül ez volt az egyik legfontosabb, hiszen a többi arab ország a legmagasabb állami tisztviselőit küldte a megbeszélésekre.

Maga a tárgyalás elég nehezen kezdődött el. Még az első rodoszi tárgyalás előtt, a delegációk bemutatkozásánál al-Dzsundi nem volt hajlandó kezet fogni Siloáhhall, így Bunche kénytelen volt erőlyesen fellépni a gyerekes viselkedés miatt. Délutánra sikerült konszolidálni a helyzetet, megtörtént a kézfogás és 16 óra 30 perckor megtartották az első rodoszi tárgyalást.⁴⁷

2. dokumentum

Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: az első hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. március 4. 16:30

Jelen vannak:

Izraeli delegáció

Reuven Siloáh

Móse Dáján alezredes

Dan Loehner alezredes

Saul Rámáti őrnagy

Jehosáfát Harkabi őrnagy

Transzjordániai delegáció

Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredes

Mohamed Moávita alezredes

Rádi Hindávi őrnagy

Ali Abu Novár százados

⁴⁶ A rodoszi tárgyalások jegyzőkönyveit olvasva ebben igazat kell adni Bunche-nak. Al-Dzsundin kívül csak Hindávi őrnagy szólalt fel néha röviden a tárgyalásokon. De al-Dzsundi megfogalmazásai is sokszor nehezen értelmezhetők.

⁴⁷ Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy...* i. m. 91.; Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 885.

Egyesült Nemzetek

Dr. Ralph J. Bunche (elnök)

Thomas Conlin alezredes

Szaleh Mahmúd úr

Albert Durre parancsnok

M. A. Shamsee úr

BUNCHE: Ezennel megnyitom az izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások első hivatalos találkozóját.

Látnak maguk előtt egy tervezett napirendet, amely programtervezet marad, amíg a gyűlés el nem fogadja. Amint látják, az első napirendi pont a tárgyalások levezető elnökének megválasztása. Átadom a szót a küldötteknek, hogy jelezzék esetleges óhajukat az elnök személyével kapcsolatban. A transzjordániai delegáció vezetőjéé a szó.

AL-DZSUNDI: A transzjordániai delegáció javasolja, hogy Dr. Bunche legyen a tárgyalás elnöke.

SILOAH: Támogatom az indítványt.

BUNCHE: Nem hallok egyéb indítványt – úgy látom, Önök marasztalnak engem! Nagyon köszönöm a megfontolást.

Szeretném megragadni az alkalmat, hogy mindkét küldöttséget hivatalosan is üdvözljem ezen a kellemes és vendégszerető szigeten, Rodoszon. Úgy illik, hogy e méltóságos közösség békés tárgyalásokat folytasson, hogy helyreálljon a béke Palesztinában. Erre nem is találhatnának ennél jobb környezetet és embereket, akik semlegesebben, toleránsabban és vendégszeretőbben viselkednének az idegenekkel.

A legutóbbi csütörtök reggelen, február 24-én általános fegyverszüneti megállapodást kötöttek Egyiptom és Izrael között. Ez volt az első fegyverszünet, amit a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatában szereplő pontok betartásával kötöttek. Pontosan hat héten át tartottak a tárgyalások, hogy megszülethessen ez a megállapodás. Ez idő alatt sok tapasztalattal gazdagodtunk, és nem látom okát, hogy a jelen tárgyalás miért ne sikerülhetne még rövidebb időn belül.

A nagyobb lecke, amit minden résztvevő megtanult, az az, hogy megegyezés csakis akkor jöhet létre, ha a tárgyaló feleknek szándékukban áll a béke útját meglecti, és hajlandók jóakarattal, egymás-

ban megbízva, kölcsönös tisztelettel és a kölcsönösség szellemében együtt dolgozni.

Önök már megtették az első önkéntes lépéseket a béke irányába a tűzszüneti megállapodás képében Jeruzsálem területén, amelyet önként vitattak és kötöttek meg 1948. november 30-án. Továbbá közvetlen tárgyalásokkal intézkedtek a hadifoglyok cseréjéről. A lépés, amelyre most felszólítjuk Önöket, sokkal nagyobb, ám mégis ugyanabba az irányba mutat: a fegyverszüneti megállapodás megkötése felé.

Elismerem, hogy mindkét félnek létfontosságú érdekei forognak kockán. Mégis kétkem, hogy ezek bármelyike lehetne-e olyan fontos a feleknek, mint a béke elérése Palesztinában.

A tárgyalások teljesen az Önök kezében vannak. Minden döntést Önöknek kell meghozni. Az ENSZ képviselőjeként vagyok most itt, hogy biztosítsunk minden lehetséges segítséget a megállapodáshoz. A teljes személyzet, civil és katonai egyaránt, rendelkezésükre áll. Biztosíthatom Önöket, hogy az ENSZ reméli és számít arra, hogy sikerül megállapodásra jutniuk. Ha ez gyorsan nem teljesülne, akkor elegendő időt fordítunk rá. De sikerülnie kell.

Nálam vannak a delegációk kormányaik által küldött megbízólevelei, amelyek felhatalmazzák a küldötteket, hogy tárgyaljanak, s aláírjanak egy fegyverszüneti megállapodást. Az, hogy Irak nevében tárgyaljon a transzjordániai küldöttség, most tisztázásra kerül. A két delegációtól származó megbízólevelek hivatalosan is a találkozó jegyzőkönyvében fognak szerepelni.

A soron következő tennivaló a tárgyalások napirendjének követése. Ennek másolatai Önök előtt vannak. A napirend tartalmát nem hivatalos keretek között már minden küldött átgondolta és jóváhagyta. A napirenden belül bizonyos témákat, a transzjordániai delegáció Irakkal kapcsolatos felhatalmazását illetően, tisztázni fogunk a megbeszéléseken, amikre már utaltam. Ha egyik oldal felől sincs ellenvetés, akkor figyelmet fordítanak a programtervre, amelyet hivatalosan jóváhagytak, hogy ezennel bekerüljön a találkozó jegyzőkönyvébe.

AL-DZSUNDI: Jóváhagyva.

SILOÁH: Nincs ellenvetés.

BUNCHE: Ha nincs ellenvetés, akkor ezennel elrendelem a napirend jegyzőkönyvbe vételét. Van bármi egyéb kérdés, amelyet a tárgyalófelek megvitatnának?

SILOÁH: Nincs.

BUNCHE: Akkor tehát, ha nincs más kérdés, javaslok, rekesz-
szük be a tárgyalást. A következő hivatalos találkozót a gyűlés elnö-
ke fogja elrendelni, miután mindkét féllel konzultált. A folyamat,
amelyet javaslok, korábbi tárgyalások tapasztalatából született. A
különféle kérdéseket külön-külön fogom megvitatni a delegációkkal,
majd azt követően igyekszem közös nevezőre hozni a küldötteket a
béke és jóakarat szellemében, hogy minden lehetséges eszközzel a
legrövidebb időn belül megegyezhessenek. Biztosra veszem, hogy
mindkét fél, aki vette a fáradságot, hogy megtegye ezt a nagy távol-
ságot – komoly lépésre szánta el magát, hogy eljőjön Rodoszra, s
tárgyaljon a megegyezés érdekében –, az nagy elszántsággal fog
belépni a megbeszélésekbe. Amilyen sűrűn csak szükséges, találko-
zanak! Mindezt azért, hogy megegyezés születhessen, és békülékeny
hozzáállással gyorsan megállapodjanak.

Ha nincs több tennivaló, ezennel berekesztem az izraeli-
transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások első hivatalos közös talál-
kozóját.

1. (a) melléklet
(Megbízólevelek)
Izrael Állam
Külügyminisztérium

Dr. Ralph. J. Bunche,
Megbízott
Egyesült Nemzetek Szervezete,
Rodosz

Hakira, 1949. február 28.

Uram!

Megtiszteltetés számomra, hogy hivatkozhatok az Ön 1949. janu-
ár 30-i, Dr. Ejtánnak írt levelére, amelyben az izraeli kormány hiva-
talos meghívást kap, hogy Egyiptom mellett az arab államokkal
folytatott tárgyalásokat is megkezdje a Biztonsági Tanács 1948.
november 16-i határozatának végrehajtása gyanánt. Továbbá tájé-
koztathatom, hogy a következő urakból álló küldöttség felhatalma-
zást kapott a Transzjordániával folytatott rodoszi fegyverszüneti
konferencián az izraeli kormány képviselőjére, valamint egy ratifiká-
ció alá nem tartozó fegyverszüneti egyezmény megtárgyalására és
megkötésére:

1. Reuven Siloáh, különleges ügyek tanácsadója, Külügyminisztérium, küldöttségvezető.

2. Móse Dáján alezredes, Izraeli Védelmi Erők, a küldöttség katonai szóvivője.

3. Dan Loehner alezredes, Izraeli Védelmi Erők.

4. Sábtaáj Rosenne, jogi tanácsadó, Külügyminisztérium.

Az izraeli kormány hálás lenne minden eszközért, amelyet az ENSZ hatóságai nyújtanának a küldöttségnek feladatai teljesítése közben.

Öszinte tisztelettel,
Móse Sárett
külügyminiszter

1.(b) melléklet
(Megbízólevelek)

A következők szerint a rodoszi tárgyalásokra delegáljuk Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredest, a transzjordániai küldöttség vezetőjét,

és Mohamed Májta alezredest, a küldöttség tagját, hogy a transzjordániai kormány nevében a delegációval közösen az ENSZ-közvetítő vezetésével az izraeli küldöttekkel tárgyalásokat folytasson Rodoszon a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatát követve a Palesztinára vonatkozó fegyverszünet megkötéséről.

A megbeszélések katonai problémákra szorítkoznak, ahol az említett személyek felhatalmazásuknál fogva, a küldöttségnek címzett írásbeli utasításoknak megfelelően, aláírhatnak bármely megállapodást, amely létrejön a témával kapcsolatosan. Emellett szükséges, hogy a kormány állásfoglalását is figyelembe vegyék, még mielőtt bármilyen egyezményt aláírnának.

Kelt Ammánban 1949. február 26-án, szombaton.

T. Abulhudy
miniszterelnök, külügyminiszter

2. melléklet
JÓVÁHAGYOTT NAPIREND AZ IZRAELI-
TRANSZJORDÁNIAI TÁRGYALÁSOKRA

1. A gyűlés elnökének megválasztása
2. Megbízólevelek és küldöttségek
3. A napirendi tervezet elfogadása
4. A hivatalos tűzszüneti egyezmény aláírása
5. A Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatának végrehajtása
6. A fegyverszüneti megállapodás tervezetének megvitatása
7. A fegyverszüneti megállapodás aláírása

Alig kezdődtek el a tárgyalások, azok menetét Izrael Eilát és a Negev-sivatag elfoglalására irányuló katonai akciója zavarta meg. A Negev kapcsán a felek többszöri próbálkozás után sem tudtak meg-egyezni. At-Táll Jeruzsálemben próbált tűzszünetet kötni Izraellel, amely rögzítette volna a *status quó*t, vagyis Transzjordánia a Negevben maradhatott volna. Sárett kijelentette, hogy Izrael csak akkor hajlandó egyezményt kötni, ha Transzjordánia visszavonul az Araba-vádi mögé, vagyis elhagyja Izrael területét. Ha az Arab Légiónem távozik Izraelből, a két hadsereg ütközete elkerülhetetlen.⁴⁸ Ben Gurion izraeli miniszterelnök feltehetően március 5–9. között adta ki a parancsot a Negev és Eilát elfoglalására. 9-én végül megkezdődött az Uvda-hadművelet, melynek során két dandár indult meg Eilat felé. Az egyik a Negev közepén húzódó hegységen keresztül, a másik az Araba-vádival, azaz a transzjordániai határral párhuzamosan haladt a vörös-tengeri kikötő felé.⁴⁹ Ez utóbbi dandár az Arab Légióncsapataival is találkozott, de nem nyitottak tüzet rájuk. Március 9-ről 10-re virradó éjszaka John Glubb, az Arab Légiónfőparancsnoka⁵⁰ parancsot adott a visszavonulásra, nem akart csatát vállalni az izraeli

⁴⁸ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953*... i. m. 80.

⁴⁹ Shlaim: *The Politics of Partition*... i. m. 286.

⁵⁰ John Bagot Glubb (más néven Glubb pasa) (1897–1986): brit katonatiszt, aki a transzjordániai brit mandátum ideje alatt érkezett a térségbe. Kedvelte az arabokat. 1930-tól az Arab Légiónrészeként felállított Sivatagi Erők parancsnoka lett, 1939–1956 között az Arab Légiónfőparancsnoka. Kamal Salibi: *The Modern History of Jordan*. I.B. Tauris, New York, 2010. 115–116.

erőkkel szemben. 11-én az izraeli hadsereg harc nélkül elérte Eilátot, és birtokba vette a települést.⁵¹

Mindeközben Rodoszon al-Dzsundi panaszt tett Bunche-nál, aki kérdőre vonta Siloáht az akció miatt. Az izraeli válaszában rámutatott arra, hogy Izrael semmi rosszat nem tett, hiszen nem lépte át az állam határait.⁵² Ne feledjük, hogy Izrael ebben az esetben gond nélkül hivatkozhatott az ENSZ 1947-es felosztási határozatára, amely a zsidó államnak ítélte a Negevet és Eilátot. Bunche március 10-én Siloáhhhoz írt levelében idézi al-Dzsundi panaszát, amelyet a transzjordániai kormány utasítására intézett a megbízotthoz. Bunche még aznap tűzszüneti tárgyalásokat kezdeményezett a két fél között, de Izrael Eilát elfoglalásáig halogatta az egyezmény megkötését, amit végül másnap, 11-én ütöttek nyélbe.

3. dokumentum

Bunche levele Siloáhnak. Rodosz, 1949. március 10.

Tegnap esti beszélgetésünkhöz kapcsolódóan ma reggel egy másik feljegyzést kaptam kézhez al-Dzsundi ezredestől. A levél szövege a következő:

„Korábbi tiltakozásom és tegnap esti beszélgetésünk folytatásaként kérem, hadd továbbítsam Önnek a következő sürgönyt, amelyet kormányomtól ma reggel kaptam.

Az Araba-vádiban az Arab Légiónak elleni katonai műveletek folytatódhatnak. Izraeli erők tankokkal és páncélautókkal támadják az Arab Légiónak egységeit. Hevesen tiltakozzon ez ellen Dr. Bunche felé és kérje meg, hogy állítsa le az izraeli támadásokat, amíg a tárgyalások folynak.

Izrael ilyen agresszív cselekedete nem egyezik azzal a céllal, amiért mi itt vagyunk; hogy helyreállítsuk a békét a Szentföldön. Ezen állam agressziójának folytatása zavarossá teszi a tárgyalásokat,

⁵¹ Ben-Dror: The Armistice Talks between Israel and Jordan... i. m. 887.

⁵² Uo. 886.

és azok megszakításához vezethet.⁵³ Ezért tiltakozom és kérem Önt, hogy határozottan lépjen fel Izrael ilyen támadásainak leállítására érdekében, erői térjenek vissza eredeti pozícióikba. Hálás lennék, ha tájékoztatna engem a fejleményekről, amilyen hamar csak lehet, hogy én is tájékoztathassam kormányomat, amely türelmetlenül várja választát.”

Ugyancsak mellékelek egy direktívát, amelyet ma küldtem el a Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezetnek azzal a sürgős szándékkal, hogy a jelen helyzet mélyére lássunk.

Van Önöknek bármilyen információjuk a jelenlegi összecsapásokról az Önök és az Arab Légiónak között ebben a szektorban?

Úgy vélem, hasznos lenne, ha Ön és al-Dzsundi ezredes ma megvitátnák ezt a helyzetet. Ő benne van.

Úgy érzem, most fontos lenne késedelem nélkül aláírni a tűzszüneti egyezményt és remélem, hogy Ön abban a helyzetben van, hogy ezt ma megteheti. Al-Dzsundi ezredes fel van erre készülve.

4. dokumentum

Izraeli–transzjordániai tűzszüneti egyezmény. Rodosz, 1949. március 11.

Alulírottak a kormányaik nevében az alábbiakban egyeztek meg:

1. A két fél fegyveres erői közötti általános tűzszüneti egyezmény az aláírása napján lép hatályba.

2. Az általános tűzszünet teljes és tartós, és a felek parancsnoksága alatt lévő katonai és félkatonai egységekre vonatkozik, legyenek azok szárazföldi, tengeri vagy légi egységek. A tűzszünet kiterjed minden szektorra, ahol a felek fegyveres erői egymás közelében megtalálhatók, kezdve északon a Kh Deir Arabnál.

3. A felek egyik szárazföldi vagy légi egysége sem lépheti át a tűzszüneti vonalat és hagyhatja el pozícióját, amelyet a szárazföldi

⁵³ Abdalláh király nem akarta megkockáztatni a tárgyalások megszakítását, mert ezáltal kiújulhattak volna a harcok a két fél között. Ez volt az oka, hogy az Uvda-hadművelet megindulásakor arra utasította az Arab Légión, hogy ne bocsátkozzanak csatába az izraeliakkal.

erők jelenleg ellenőrzésük alatt tartanak. Továbbá egy légi vagy tengeri egység sem léphet be semmilyen céllal a másik fél által ellenőrzött vizekre és a hozzá kapcsolódó tengerparti sávba.

4. Az Egyesült Nemzetek számára elő kell segíteni és engedélyezni kell a fegyverszünet teljes ellenőrzését.

5. A felek közös megegyezése kivételével egyik oldalon sem alakulhat semmilyen polgári mozgalom a másik fél ellen.

6. Jelen általános tűzszüneti egyezmény nem sértheti a másik aláíró fél jogait, követeléseit, érdekeit és pozícióit a különleges ügyeket illetően, amelyek összefüggésben állnak a jelenleg tárgyalás alatt lévő fegyverszünettel vagy a felek közötti minden kiemelkedő ügy végső békés rendezésével.

Kelt öt példányban Rodoszon, Görögországban, 1949. március 11-én az Egyesült Nemzetek palesztinai megbízottja jelenlétében.

Aláírók:

Izrael kormánya nevében

Reuven Siloáh

Móse Dáján alezredes

Transzjordánia kormánya nevében

Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredes

Mohamed Moávita alezredes

E három márciusi nap (9–11.) eseményei arra engednek következtetni, hogy tulajdonképpen Izraelé volt a politikai, diplomáciai és katonai vezető szerep, és hogy a fegyverszünet csak akkor kötöttetik meg, amikor már mindent elértek a másikkal szemben, azaz kényszerítő politikájuk sikerrel járt.⁵⁴ Más szavakkal: Izraelnek nem volt érdeke a hadművelet miatt megszakítani a tárgyalásokat Transzjordániával, csupán a számára legkedvezőbb katonai-diplomáciai pozícióval akart rendelkezni, s az alapján megkötni a fegyverszünetet.

A tárgyalások Rodoszon ezután folytatódtak. Bunche nem akarta annyiban hagyni Izrael katonai akcióját, amellyel megszegték a korábbi tűzszünet rendelkezéseit. A transzjordániai delegáció azonban

⁵⁴ Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy...* i. m. 91.; Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 288.

nem tulajdonított nagy jelentőséget az eseményeknek, ami miatt Bunche-ban felmerült a gyanú, hogy a hadművelet Transzjordánia beleegyezésével zajlott.⁵⁵

A rodoszi tárgyalásokon a Negevben történt eseményekről nem esett több szó. Annál többet foglalkoztak viszont Jeruzsálemmel. A kezdeti tárgyalások azonban annyira meddők voltak ebben a kérdésben, hogy a felek kezdeményezésére Bunche a Rodoszon dolgozó ENSZ-alkalmazottak segítségével megoldási javaslatot készített a szent város kapcsán.

5. dokumentum

Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: hatodik nem hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. március 13. 11 óra

Jelen vannak:

Izraeli delegáció

Móse Dáján alezredes

Dan Loehner alezredes

Saul Ramati őrnagy

Simoni úr

Transzjordániai delegáció

Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredes

Mohamed Moávita alezredes

Radi Hindávi őrnagy

Ali Abu Novár százados

Egyesült Nemzetek

Dr. Ralph J. Bunche (elnök)

⁵⁵ Ez nem teljesen helytálló kijelentés. Abdalláh céljai közt éppen az szerepelt, hogy csapatokat állomásoztathasson a Negevben, ugyanakkor nem akart sem katonailag, sem politikailag konfrontálódni Izraellel, annál is inkább, mert még voltak olyan kérdések, amelyekben meg akart velük egyezni.

John Reedman úr
Szaleh Mahmúd úr
M. A. Shamsee úr
Thomas Conlin alezredes
Albert Durre parancsnok

BUNCHE érdeklődik, hogy az éjszaka folyamán születtek-e új gondolatok a delegációk részéről.

DÁJÁN: A probléma sokkal inkább a frontvonalakkal és a megközelíthetőséggel van, semmint a haderő csökkentésével. Nincs ellenvetésünk az ellen, hogy csökkentsék a haderőket, de ez az egyetlen dolog, amiről úgy gondolom, hogy nem fogja megoldani a kérdést. Ha aláírjuk a fegyverszünetet, boldogan csökkentjük haderőnket, de ez most az alapproblémában nem fog változást hozni. Javasolnám, mint ahogy Ön is kívánta, Ön készítsen nekünk tervet arról, hogy Ön hogyan vélekedik a haderők jelenlegi helyzetéről.

BUNCHE: Ha a delegációk felkérik erre, boldogan megteszem. Mindig hezitálok, hogy magam is tervezetet készítsek, növelve ezáltal a javaslatok listáját, mivel én itt a harmadik fél vagyok, a semleges fél. Nem velem tárgyalnak, nekem nincs mit javasolnom. Ezideig nem álltam elő kompromisszumos javaslattal, amíg fel nem merült, hogy a felek közötti ellentétek egymás közötti elsimítására nincs valós lehetőség. (...)

Megérthetik a határozatlanságomat, hogy ezt megtegyem, hacsak a delegációk nem érzik úgy, hogy ez segítene. Az az alapelvem, hogy ha jómagam vagy beosztottaim elkészítenek egy javaslatot, az nincs hatással az Önök céljaira, és nem kötelezi Önöket arra, hogy a javaslatot megfontolják. A javaslat nem próbál meg eladni semmit a másik fél számára, csak arra törekszik, hogy új megközelítéssel *modus vivendi* jelentsen a felek közeledése szempontjából, megvédve azok érdekeit.

Ha mindkét fél úgy gondolja, hogy ez segít, akkor örömmel megpróbálom kísérletképpen papírra vetni és térképeken szemléltetni a javaslatomat, hogy lássam, hogyan reagálnak majd rá.

Előtte azonban szeretnék feltenni pár kérdést. Az első Dáján ezredes eredeti javaslatával és az arról való vitával kapcsolatban. Dáján ezredes, különösen a magam részére szeretném, ha röviden újra ismertetné, hogy a Jeruzsálem szektor tekintetében hol tartanak az alapvető érdekek megfogalmazásában. Úgy gondolom, különösen a

dél-jeruzsálemi helyzettől függetlenül és az alapvető biztonságra utalva szükség van ennek a kérdésnek az áttekintésére – és ugyanezt kérdezném a transzjordániai delegációtól, hogy gondolkodnak-e a biztonságról.

DÁJÁN: Kétfajta biztonság létezik, magának a városnak mint egésznek a biztonsága és a kommunikációs vonalak irányítása. A városra vonatkozóan a betlehemi út itt van a völgyben. A védelmi vonalakat keletre ezek a dombok jelentik (Cion-hegy, Talpiot, Ramat Rahel, Deir-Abu-Tur).

A várostól délre két vonal van. A legjobb ez itt (Beit-Dzsálá), amely jóval magasabban van, mint a város maga. A távolság miatt azonban a kis fegyverek ezt nem tudják hatékonyan használni. Van itt egy másik dombcsoport a várostól délre, amely közelebb van, és talán nevezhetjük a jelenlegi védelmi vonalnak is.

Észak felől ott van Sáfát, amely a városra néz.

Habár Jeruzsálem maga is dombra épült, minden oldalról völgyek veszik körül, amelyeket ezután kisebb dombok követnek, ahonnan könnyen lehet tüzelni a városra.

Jelenleg csak ezek a dombok vannak birtokunkban (Cion-hegy, Deir-Abu-Tur stb.)

BUNCHE: Szeretnék az északi vonalaikról érdeklődni. Az magaslatokon megy keresztül?

DÁJÁN: Nem. Ez egy lefelé lejtő vidéken van. Ők [a transzjordániaiak] a mi helyzetünkénél magasabban vannak. A kisebb fegyverek számára ez a helyzet nem túl kedvező.

BUNCHE: A probléma tehát itt sokkal komolyabb a déli és délkeleti részen, mint északon?

DÁJÁN: Nem, ahogy most állunk, mindkét esetben ugyanolyan súlyos a helyzet. Bár délen és északon ők jobb pozícióban, de nagy távolságra vannak, és csak a kézfegyvereket tudják használni, a kisebb fegyvereket már nem.

A javaslat, hogy vonuljunk vissza ezekről a vonalakról (Cion-hegy, Deir-Abu-Tur stb.) nemcsak azt jelentené, hogy el kell hagynunk a várost, hanem így két oldalról is körülvennének minket.

BUNCHE: Az utak mint éltető erők szempontjából a térképre nézve látom a nehézségeket. Az utak ugyanis keresztülhaladnak a városon. Mik a praktikus lehetőségek, milyen mélységben kellene visszavonulni a betlehemi úttól mindkét irányba, a ramallahi úttól északra, és a Szkópusz-hegyre vezető úttól? Semleges zónákat kéne

létrehozni az utak mentén? A visszavonulás mélységének kérdésében mik a praktikus lehetőségek?

DAJÁN: Úgy vélem, az utakat három zónára kellene osztani. A középső lenne a városon belül. Ott nem lehet túl messze visszavonulni, ami az ellenőrzés elvesztését jelentené. Ezért nem vonulhatunk vissza a Notre Dame-tól. Sőt, javaslatunk szerint a visszavonulás nem lehet több 50 yardnál.

BUNCHE: A visszavonulás így a kis fegyverek tűzereje alatt tartaná az utakat?

DAJÁN: Igen, mint mondtam, a biztonságnek két fajtája van – az egyik a városé, a másik az utaké. Nem látok lehetőséget arra, hogy egy út közvetlenül az egyik fél ellenőrzése alatt legyen. Be kell látnia, hogy a kommunikációs csatornákat a feleknek közösen kell irányítaniuk. Például a Jordán völgyét, amely határként funkcionál, a két fél tartaná ellenőrzése alatt. Amint háború indul, ezek a völgyek mind tűzkeresztségre kerülnek. Ezért bízunk kell a békében.

Ugyanez vonatkozik a vasútvonalra.⁵⁶ Ahhoz, hogy teljesen az ellenőrzésünk alatt tartsuk, Beit-Dzsálát kell nekünk, vagy a felette lévő hegyek. De még nem kértük Beit-Dzsálát, hogy használhassuk a vasutat. Amint látja, tűzerővel biztosítani tudjuk a ramallahi utat és a Tel-Avivba vezető utat is. (...)

Gyakorlatilag nem látok lehetőséget arra, hogy a kommunikációs csatornákra vonatkozóan olyan megoldást találjunk, hogy a felek a sivatagban tartsák azokat fenn. Csak úgy lehetséges ez, hogy a felek megbíznak egymásban, hogy nem nyitnak tüzet egymásra.

De nem is csak a kommunikációs csatornák kérdése merül itt fel. Mióta három hónapja aláírtam at-Táll ezredessel az egyezményt, a két közösség olyan közel él a tűzszüneti vonalakhoz, hogyha a háború folytatódik, az a városban biztos katasztrófához vezet.

BUNCHE: Említette, hogy az utakat három részre kell osztani. A ramallahi utat északon, a betlehem-i utat délen és a városközpontban húzódó részeket. Azt mondta, hogy a vonal északon a közösségek közötti határ mentén húzódik, és hogy az övezet létrehozása itt könny-

⁵⁶ A Jeruzsálemet Tel-Avivval összekötő vasútvonalról beszél, amelyet az 1948. november 30-i tűzszüneti egyezmény demarkációs vonala több helyen is keresztez, így annak bizonyos szakaszai az Arab Légió ellenőrzése alatt állnak. (ld. térképek)

nyen megvalósítható, ugyanakkor délen már kevésbé. Mi a helyzet a középső részekkel?

DÁJÁN: A középső területen, a jaffai kaputól Sejk-Dzsarrahig a vonal a közösségek határán húzódik a város központját átszelve, de emiatt a övezetnek nagyon keskenynek kell lennie, csupán néhány yardnak. Északon és délen az övezetet kereszteznie kell a feleknek több helyen is (a Siratófalnál, a Szkópusz-hegyen és az Olajfák hegyén nekünk, az áramfejlesztőnél és környékén nekik). Hacsak nem hagyjuk el a Szkópusz-hegyet, az Olajfák hegyét és a Siratófalat, és mindent az úttól keletre.

BUNCHE: Biztonságpolitikájukat tehát három kategóriába lehet sorolni. 1. Az Újváros védelme a másik fél támadásától északról, keletről, délről és délkeletről. 2. a város szabad megközelíthetősége délről, ami magában foglalja a Tel-Aviv–Jeruzsálem útvonalat, amely Latrunnál az Arab Légión keresztül van. 3. keresztutak biztosítása az elsősorban vallási okokból fontos helyszínekre a betlehemi úttól keletre.

Ez a három kategória létezik. Kettő ezek közül biztonsági megfontolásból fontos, a harmadik humanitárius okokból. (...)

Al-Dzsundi ezredes! Megtenné, hogy hasonló módon felvázolja nekünk az arabok részéről a biztonsági problémákat a jeruzsálemi szektorban?

AL-DZSUNDI: A Nábi-Dáúdra és Rámát-Rahelre vonatkozó problémákkal foglalkoztam a izraeli követelésekkel kapcsolatban, és ezekkel a követelésekkel ellentétben kérünk szabad útvonalat az Óváros és Betlehem között. Bár ez az útvonal létfontosságú számunkra, mindazonáltal szembehelyezkedünk az ő követelésükkel.

Delegációm meglehetősen elégedett a jelenlegi helyzettel, de ha a zsidó delegáció bonyolultnak tartja az általunk említett állásokról való visszavonulást, az egyetlen megmaradt lehetőség számunkra az marad, hogy a jelenlegi frontvonalak alapján fogadjuk el a fegyverszünetet. Vagy, Dr. Bunche, az Ön által alternatívaként esetlegesen megfontolásra előterjesztett egyezménytervezetet fogjuk tudni elfogadni.

HINDÁVI: „Megvitatásra”, nem pedig „megfontolásra”.

DÁJÁN: Kérdezhetek valamit? Amikor a jelenlegi frontvonalak alapján történő fegyverszünetre gondolnak, az azt jelenti, hogy senki nem használhatja a betlehemi utat, és hogy mi nem mehetünk majd

fel az Olajfák hegyére, s nem lesz változás a Szkópusz-heggyel kapcsolatban sem?

AL-DZSUNDI: Az egyezmény úgy jött létre, ahogy Dáján ezredes és Abdalláh at-Táll megvalósította. Amíg a Héber Egyetemre és a Hadassza Kórházhoz a szabad összeköttetés biztosított, addig minden adott. Ha más kérdésben is megegyezés születik Önök között, azok ugyancsak megvalósításra kerülnek. Ugyanakkor mi úgy érezzük, hogy minden más kérdést a végső rendezésre kell hagyni. A transzjordániai delegáció itt nem foglalkozik a Dáján és at-Táll ezredesek közötti vitás kérdésekkel.

DÁJÁN: Ez így nagyon mulatságos. Kidolgozunk egy tervet, amely minden kérdéskörre kiterjed, mindketten egyetértünk, de amikor a végső formába öntjük, at-Táll ezredes kijelenti, hogy a rodoszi delegáció jogosult dönteni. Ez azelőtt volt, hogy eljöttem Rodoszra. Most itt néhány napig vitakoztunk, erre Ön azt mondja, menjek at-Táll ezredeshez, hogy vitassuk meg a betlehem-i út, a Szkópusz-hegy, az áramfejlesztő és minden más kérdését.⁵⁷

AL-DZSUNDI: Szeretnénk ezt a vitát addig elhalasztani, amíg Dr. Bunche javaslata el nem készül.

BUNCHE: Rendben. Ha egyetértünk, akkor én is ezt javasolnám: ma már ne tartsunk több találkozót, hacsak nincs valamely fél részéről ezzel kapcsolatban erős tiltakozás. Én és beosztottaim figyelmen kívül hagyom a vitáról készült jegyzőkönyveket, amelyekről a problémáról volt szó. (...)

Őszintén, nem terveztem, hogy ebben a szakaszban bármibe is beleszóljak. Abban reménykedtem, hogy az egyes delegációk maguk előállnak új ötletekkel ma reggel, mert abban eddig mindenki egyetértett, hogy különbözőképpen, számos módon meg lehet oldani a problémákat. Megértem ugyanakkor, hogy a delegációk, amelyek már eldöntötték, milyen érdekek alapján tárgyalnak, elzárkóznak attól, hogy új elvárásokat, követeléseket fektessenek le, amíg eredeti elképzelésük elfogadására minden lehetőség megvan.

(...) Szeretném leszögezni, hogy bármilyen javaslatot is készítünk, az pusztán puhatolózás, és a felek számára csupán megfontolásra szánjuk. (...)

⁵⁷ Dáján ezen felszólalása jól mutatja, hogy a transzjordániai delegáció mennyire nem kompetens bizonyos kérdésekben. Itt is lényegében a magasabb rangú at-Tállra hárítja a feladatot, amit neki kellene elvégezni.

DÁJÁN: Ez a megoldási javaslat tartalmazni fogja Latrun és a vasútvonal kérdését is?

BUNCHE: Igen, minden biztonsági problémát és a városba való szabad bejutás kérdését. Ezek alapproblémák, és az intézkedések a mindennapi élethez való maximális visszatérést fogják szorgalmazni. Ahogy én látom, ezek Jeruzsálem alapvető problémái.

Mint békeszerető ember azt mondanám, hogy „a térséget teljes demilitarizációval kell rendezni”, és akkor nincs semmi probléma, de látom, hogy a dolgok nem ilyen egyszerűek.

Próbáltam, de félek, csak félszívvel, göröngyös utakon. Soha nem volt arról teljes tudomásom, hogy mik szivárogtak ki a demilitarizált Jeruzsálemért való törekvéseket illetően. Emlékszem, augusztusban Bejrútban arab, Tel-Avivban pedig izraeli képviselőkkel tárgyaltunk, és úgy hiszem, akkor volt erre valós lehetőség. És Bernadotte⁵⁸ is így gondolta. De összezsáptak fejünk felett a hullámok és máig nem vagyok vele tisztában, hogy miért feneklettek meg teljesen a törekvések. Miért?

DÁJÁN: Ó, csak térképek és vázlatok voltak! A legutolsó, azt hiszem, Neuville-é⁵⁹ volt, és akkor arra jutottak, hogy minden addigi terv rossz. Neuville többé-kevésbé azt javasolta, hogy osszák fel Jeruzsálemet egy arab és egy zsidó zónára, így feladták a nemzetköziesített és egységes Jeruzsálem tervét.

BUNCHE: A demilitarizálás kérdése máris politikai kérdéssé vált?

DÁJÁN: Igen. Minden államnak szüksége van arra, hogy határait megvédje. Ott van még a vámok, adók kérdése és minden más, mivel hogy ez az állam határa. Nem hagyhatnak ott rendőröket gumibottal, annál is inkább, mert még nem írtunk alá békét. A másik dolog: Ön Jeruzsálemet nemzetközi városnak nevezi, amelynek valahol van egy védelmi vonala, da ahogy én értelmezem, ezt a tervet már mindenki feladta.

⁵⁸ Folke Bernadotte gróf (1895–1948): svéd diplomata, 1948 májusában az ENSZ palesztinai megbízottjának nevezték ki, aki a békés rendezés érdekében több tűzszünetet is kötött a felekkel és több rendezési javaslatot is megfogalmazott. 1948. szeptember 17-én a szélsőséges cionista szervezet, a Stern-csoport meggyilkolta. Utóda ENSZ-megbízottként Ralph Bunche lett.

⁵⁹ René Neuville (1899-1952) francia régész, diplomata, a háború idején francia jeruzsálemi főkonzul.

BUNCHE: Rendben. Hiába nyújtjuk tovább ezt a találkozót. Re-
kesszük be az ülést és holnap valamivel ebéd előtt hívom Önöket.

6. dokumentum

Bunche javaslata a jeruzsálemi fegyverszüneti vona- lak problémájára, 1949. március 15.⁶⁰

I. Bevezetés

1. A jelenleg papírra vetett javaslatok a két delegáció 1949. már-
cius 13-i ötödik találkozásán elhangzott kéréseire válaszul születtek
meg. Az elnök megfogalmazott egy alternatív javaslatot a jeruzsále-
mi frontvonalak kapcsán a felek számára. Az itt elővezetett ötletek
tisztán kísérleti jellegűek és elsősorban azzal a szándékkal születtek,
hogy a vitának új töltetet adjanak. Nem szándékoznak részletes ter-
vezetet felvázolni.

2. Amennyiben a delegációk úgy találnák, hogy ez a javasolt
megközelítés megfontolásra érdemes, akkor javasolni fogom, hogy
az egyes delegációk nevezzék ki egy Jeruzsálemet jól ismerő tagju-
kat, hogy velem együttműködve dolgozzuk ki a részleteket.

3. Megítélésem szerint bármilyen jeruzsálemi fegyverszüneti vo-
nalra vonatkozó tervnek a következő célokat kell megfogalmaznia.

- a) elfogadható biztonság az arab és zsidó közösségek számára;
- b) mindkét fél fegyveres erőinek alapos csökkentése, hogy meg-
szüntessék a fegyveres fenyegetés lehetőségét;
- c) fegyveres erők visszavonása, ahol lehetséges, de kölcsönös
előnyök nélkül;
- d) nagyfokú demilitarizálás a Biztonsági Tanács kérése alapján;
- e) a legvitatottabb területek ideiglenes semlegesítése;
- f) maximálisan megvalósítható módon a polgári rendőrség kato-
nai rendszettel való felváltása, ami lehet összeolvadás is, ahol ez
kívánatos;
- g) ahol lehetséges, a fegyveres erők közötti terület kiszélesítése;

⁶⁰ Bunche javaslatát a következő, nyolcadik találkozáson (Id. 7. dokumentum)
ismertette a delegációkkal, pontjainak magyarázatai is itt hangzottak el.

h) különösen a nem katonai forgalomra, szabad belépés biztosítása a felek számára azokra az utakra, amelyek erre a legnélkülözhetetlenebbek;

i) a polgári mozgalmak visszavétele a legteljesebb mértékben való megvalósíthatósághoz;

j) a szent helyek kölcsönös szabad megközelíthetősége;

k) az alapvető közszolgáltatások kölcsönös használata;

l) a felek jogainak, követeléseinek, pozícióinak védelme, ami a végső rendezést illeti;

4. A fegyverszünet átmeneti lesz, de jelezni fogja katonai szinten a háború végét, a következő lépés pedig a végső béke lesz. A fegyverszünet intézkedései a béke előmozdítását kell szolgálják és el kell kerülni a háborús állapotok meghosszabbítását, ahol csak lehetséges. Ez különösen fontos egy városi közösség számára, mint amilyen Jeruzsálem is, ahol a háborús állapotok további felesleges terhet rónak a nagyszámú civil lakosságra. A fegyverszünet időtartama, habár ideiglenes, nincs meghatározva, és kísérletet tesz arra, hogy a biztosítsa, a civil élet újra a lehető legnagyobb mértékben a normális mederben folyjon.

5. Érdekvédelmi cikkelyek is bele kell kerüljenek a fegyverszüneti megállapodásba annak érdekében, hogy biztosítsák, a fegyverszünet intézkedései – humanitárius vagy egyéb okokból – ne sértsék a felek végső rendezésre vonatkozóan megfogalmazott jogait, követeléseit, érdekeit és pozícióit.

II. A javaslat vázlata

1. Jeruzsálemet demilitarizálni kell abban az értelemben, hogy fegyveres erők és járművek, amelyek elsősorban támadó műveletekre alkalmasak, és amelyeket a felek közötti megállapodás rögzítene, egy (később meghatározott) mérföld sugarú körön belül csak védelmi feladatokat láthatnának el. Jeruzsálem területén belül a felek csak védelmi alakulatokat tarthatnak fenn, amelyeknek létszáma és felszereltsége közös megállapodás tárgyát képezi. A Jeruzsálem körüli vonalat, amelyen belül csak védelmi erők tarthatók fenn, demilitarizációs vonalnak kell nevezni. Ez a vonal elég távolságra kell legyen Jeruzsálemtől ahhoz, hogy bármely fél részéről jövő meglepetésszerű támadás lehetőségét kizárja.

2. Mindkét fél támadó alakulatainak és járműveinek ki kell vonulniuk Jeruzsálemből és a demilitarizációs vonal mögött kell felvenniük pozícióikat.

3. A fegyverszüneti demarkációs vonalnak meg kell egyeznie az 1948. november 30-án kötött tűzszüneti egyezményben rögzített vonallal, kivéve a lentebb leírt kivételeket. Azokat a katonai pozícióknak és erőknak, amelyek a fegyverszüneti vonalon belül helyezkednek el, olyan jelleget kell ölteniük és úgy kell csökkenteni az erejüket, hogy védelmi feladatokon kívül más célra ne lehessen alkalmazni őket.

4. Izrael délkeleti szektorban állomásozó erőinek elég távolságra vissza kell vonulniuk a betlehemi úttól nyugatra, hogy biztosítani tudják az út békés forgalmát. Az Arab Légiónak nem állomásozhat ezen a területen és semmilyen célból nem is léphet erre a területre. Az Arab Légiónak létszámát és haderejét csökkenteni kell. Ahogy jelenleg is, ezen terület az Egyesült Nemzetek felügyelete alá kell tartozzon. A fegyverszünet idejére a polgári lakosságnak, amely azon a területen él, amelyről most az izraeli erők kivonulnak, polgári rendőrség védelme alá kell kerülnie.

5. A betlehemi útnak a délkeleti szektorban – beleértve a hebroni utat a jaffai kaputól a betlehemi úti kereszteződésig – ideiglenes semleges zónának kell lennie, amelybe benne foglaltatik az út és a mellette húzódó, később meghatározandó területsáv. Ez a semleges zóna az Egyesült Nemzetek felügyelete alatt kell álljon, s vegyes zsidó–arab rendőrség felügyelné az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek útmutatása szerint. A fegyveres erők és a fegyverek mozgását ezen a területen keresztül meg kell tiltani. A keleti–nyugati irányú polgári forgalom meghatározott ellenőrző pontokon keresztezheti az utat.

6. Egy később meghatározott terület, amelynek magában kell foglalnia a YMCA-t, a Dávid Király Szállót, az amerikai és a francia konzulátust, az Egyesült Nemzetek jelenlegi tevékenységéhez és felelősségéhez tartozik, ideiglenesen az Egyesült Nemzetek zónájaként működik, ahonnan minden katonai egységet ki kell tiltani.

7. A csökkentett erejű, Cion-hegyen fenntartandó izraeli védelmi pozíciók mellett az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek is fenn kell tartani őrállást.

8. A ramallahi út tekintetében a Mendelbaum-kaputól a Szkópusz-hegyi útkereszteződésig az Arab Légiónak erőinek vonalát

úgy kell módosítani, hogy az út ezen szakaszán az 5. pontban a betlehemi úttal kapcsolatban leírtakhoz hasonlóan semleges sávot hozzanak létre. Emellett a rendfenntartást is az 5. pontban leírtak alapján kell megvalósítani. Az izraelieknek szintén vissza kell vonulniuk valamennyit nyugatra. Az izraeliek nem katonai és a Héber Egyetemre, valamint a Hadassza Kórházba tartó forgalma jogosult a ramallahi és a Szkópusz-hegyre vezető úton való szabad mozgásra, amelyet ideiglenesen az Egyesült Nemzetek tart ellenőrzése alatt.

9. A Jeruzsálemtől délre húzódó vasútvonal, amely jelenleg a két fél közötti fegyveres harcok miatt használhatatlan, az izraeliek irányítása alatt kell álljon az Egyesült Nemzetek felügyelete mellett, azzal a feltétellel, hogy a vonalon semmilyen katonai forgalom nem mehet be Jeruzsálembe és nem is jöhet ki onnan. A vasútvonalat védeni kell az izraeli rendőrség és az Egyesült Nemzetek által ellenőrzött senkiföldjén is. Ez az ideiglenes intézkedés nem sértheti az arabok követelését, miszerint a vasútvonal Palesztina részét képezi.

10. A jelenleg a felek fegyveres harca miatt használatlan jeruzsálemi utat Latrunban az Egyesült Nemzetek felügyelete alatt ideiglenesen semlegesíteni kell és közös zsidó–arab polgári rendőrség ellenőrzése alá kell helyezni az Egyesült Nemzetek irányításával. A jelenlegi frontvonalakat úgy kell kiigazítani, hogy minél messzebb legyenek az úttól. Az utat a katonai forgalmat kivéve mindenki szabadon használhatja.

11. A latruni szivattyútelepet szintén az Egyesült Nemzetek felügyelete alatt semleges zónává kell alakítani, és az izraeliek ellenőrzése alá kell helyezni, akik jogosultak polgári rendőrség fenntartására, de csak az üzem védelméhez szükséges mértékben.

12. A felek kötelezettséget vállalnak a fegyvertelen, nem katonai személyzetért és az irreguláris csapatok eltávolításáért ezen a területen vagy a környéken.

13. A szent helyek és a kulturális intézmények szabad megközelíthetőségének kölcsönös alapelvét ésszerű szabályozásnak és korlátozásoknak kell alávetni, hogy a látogatók biztonságát biztosítani tudják.

14. Az Óváros számára az áramellátást biztosítani kell.

15. Közös szakértői bizottságot kell létrehozni, amely a rodoszi delegációk kijelölt tagjaiból és az Egyesült Nemzetek vezetőségéből választott személyekből áll, és amelynek a fegyverszüneti vonalak részleteinek és a jeruzsálemi körzet rendezésének a kidolgozása a

feladata. Emellett a fegyverszüneti egyezmény alkalmazását állandó felügyelet alatt kell tartani a felek részéről tett, a rendelkezések kívánt módosítási javaslatait figyelembe véve. A később változó tag-ságú bizottság más dolgokban hozhat kölcsönösen elfogadott intézkedéseket is. Ilyen például a polgári lakosság tevékenysége a semleges zónákban, a szent helyek szabad megközelíthetősége, a vegyes rendőrségek megszervezése és a felelősségük meghatározása, a védelmi erők és a fegyverzet meghatározása, a fegyverszüneti vonalak pontos meghatározása és az Óváros áramellátása.

7. dokumentum

Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: nyolcadik nem hivatalos találkozó, Rodosz, 1949. március 15. 18.00

Jelen vannak:

Izraeli delegáció

Reuven Silóáh

Móse Dáján alezredes

Dan Loehner alezredes

Saul Ramati őrnagy

Simoni úr

Transzjordániai delegáció

Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredes

Mohamed Moávita alezredes

Radi Hindávi őrnagy

Ali Abu Novár százados

Egyesült Nemzetek

Dr. Ralph J. Bunche (elnök)

C. Stavropoulos

John Reedman

Szaleh Mahmúd

M. A. Shamsee

Thomas Conlin alezredes
Albert Durre parancsnok

BUNCHE: [Hosszú bevezető beszédet mond, amelyben a Jeruzsálemre vonatkozó javaslatáról beszél. Elmondja, hogy nem volt könnyű feladat egy nap alatt kidolgozni a javaslatot, és nem is feltétlenül elégedett vele.⁶¹ Ezután rátér a javaslat ismertetésére. Továbbra is kiemeli, hogy a felek konszenzusa nélkül nem lehet megegyezni. Úgy érzi, a javaslat arra jó, hogy a rávegye a feleket arra, hogy belássák, a jelenlegi frontvonalak alapján lehet a legjobb megegyezést kötni, pedig ez nem lehetséges, mivel egy ilyen bonyolult problémára nem lehet egyszerű megoldást találni. A Biztonsági Tanács igényeinek leginkább a város demilitarizálása felel meg, amit egyszerű, mégis lehetetlen megoldásnak tart. Ezután a delegációk elolvassák a javaslatot.]

Két kérdés merült fel az első résszel, a bevezetővel kapcsolatban. A transzjordániai delegáció magyarázatot kér a 3. bekezdés c. pontjának értelmezéséről, Siloáh úr pedig ugyanezen bekezdés e. pontja kapcsán kér indoklást.

Kezdjük először a c) ponttal! A visszavonulás elve itt arra vonatkozik, hogy például míg a transzjordániai delegáció azt javasolta, hogy az izraeli vonalak húzódjanak vissza nyugat felé, addig a másik fél nem fog előrenyomulni. Annak érdekében, hogy hatékony megállapodást dolgozzunk ki, ha úgy találják, hogy különleges cél érdekében kívánatos az egyik fél visszahúzódása, azt nem fogja a másik fél részéről előrenyomulás kísérni. Egyezségeket kellene kötni a két fél vonalai közötti területekről azért, hogy ne alakuljon ki vákuum és ne legyenek kihasználatlan területek. A béke szempontjából a visszavonulás előnye, hogy mindig elősegíti a felek szétválasztását, de ez kárba veszhet, ha a másik fél részéről előrenyomulás követi.

Amint arra felhívják a figyelmemet, a pontjaim egyike Dáján ezredes eredeti tervezetének kritikája, aki nemcsak az izraeli vonalak visszavonását, hanem emellett az arabok előrenyomulását irányozta elő.

⁶¹ Jól érzékelhető, hogy Bunche maga sem volt teljesen biztos saját magában, nem érezte azt, hogy egyáltalán lehetséges békésen és igazságosan rendezni a konfliktust.

Ameddig az Egyesült Nemzetek hatásköre engedi, dolgoztunk a vonalak szétválasztásának elvén; ahol ez lehetséges, ott ezt kellene tennünk. Jó, ha visszavonják a csapatokat, ahol csak lehetséges. De a visszavonulás és ezzel egy időben a másik fél előrenyomulása nem viszi előre az ügyet.

Úgy vélem, kívánatos lenne, ha a visszavonulást nem követné a másik fél részéről előrenyomulás.

Siloáh úr 3. bekezdés e) pontjára vonatkozó kérdésével kapcsolatban a „semlegesítés” kifejezésnek természetesen számos interpretációja lehetséges, de amint azt a javaslatomban is kifejtettem, én ezt rendkívül egyszerű értelemben használtam. Itt olyan területet jelent, ahonnan minden katonai egységet kivonnak, és ahol igény szerint bizonyos célokból vegyes rendőrséget lehet felállítani. Ahol ezt a javaslatot tettem, ott szándékosan csak az alapvető semleges zónára gondoltam. Szeretnénk elkerülni, hogy szélesebb konnotációban használjuk a kifejezést, mert ezzel elkerülhetetlenül politikai jelentést kapna. A legtagabb értelemben ez olyan területet jelentene, ahonnan minden katonai egységet kivonnak és vegyes rendőrséget állítanak fel, legszűkebb értelemben pedig csak az egységek kivonását jelenti ezekről a területekről.

SILÓÁH: Ez így is tiszta. Amint említette, ez több dolog is lehet, és szeretném tudni, mire gondolt pontosan.

BUNCHE: Van még kérdés a bevezető résszel kapcsolatban, mielőtt továbblépünk? Ebben a fázisban most nem kérdezek semmit, amíg meg nem kapják a javaslatot, és nem látjuk, hogy a leírt általános célokkal milyen fokú egyezmény lehetséges. Úgy látom, szükségük van egy kis időre ezt átgondolni. Szeretném, ha ez a javaslat lenne az alapja a megegyezésnek. Úgy gondolom, ebből a megközelítésből lehet a leghatékonyabb egyezményt megkötni. Kérdéses, hogy Önök erre készen állnak-e már.

Most még valamit szeretnék mondani, amit szerintem tudniuk kell, ez pedig a gondolkodásmódunk egyik tényezője. Még ha korai is lenne, és Önök soha nem tartanák kívánatosnak, de ha most megvalósulna az egyezés, akkor érdemes lenne tekintetbe venni a lehetőségét egy közös ellenőrzés alatt álló (meghatározandó szélességű) övezet létrehozásának, amely az északi Szkópusz-hegytől legalább a déli Government House-ig húzódná, ha tekintetbe vesszük a jelenlegi és a jövőbeli problémákat Jeruzsálemben, például az egymás mellett élő két közösséget. A probléma lehetséges legátfogóbb megoldása

egy északi–déli irányú zóna kialakítása, északon a Szkópusz-hegyre való keresztforgalom biztosításával, ahogy az Izrael által elfoglalt területeken délen. Ez természetesen a jelenlegi frontvonalak megváltozását jelentené, izraeli visszavonulást igényel az Óvárostól délre és a transzjordániai visszavonulást az északi szektorban. A felek biztonsági érdekei a közös ellenőrzéssel védve lennének. Természetesen bármilyen tervezet korlátozható az utak vagy úthálózatok használatára, amelyeket közösen használhatnának, vagy ahol az úthálózat határos lehet azzal a féllel, amely nem közvetlenül érdekelt a használatában. Ennek lesznek egyéb elemei is, amelyeket máris felvázolok. Érdekelne az Önök reakciója, hogy van-e praktikus értéke a közös ellenőrzés alatt álló övezetek ideiglenes létrehozásának.

[Ekkor rátér a demilitarizálás kérdésére és felolvassa a második rész 1. bekezdését.] Ezt szakértői megfontolással és megegyezéssel kell meghatározni. Más szavakkal, rajzoljunk a város körül sok mérföldre egy vonalat, s ezen a vonalon belül ne állomásozhassanak támadó alakulatok. Jeruzsálem kizárólag védelmi zóna lehet. Támadó fegyverek és járművek ki lesznek tiltva erről a területről, amelynek határát demilitarizációs vonalnak nevezném.

Remélem, hogy bármit is tettek e vonal mentén, közös megegyezéssel szigorúan csökkenthetik a fegyverzetet úgy, hogy az csupán védelmi feladatokat tud majd ellátni.

Amint alapvető megállapításaim során kifejtettem, lehetséges teljes demilitarizálásról gondolkozni, amennyiben nem lehet a két közösség népességében olyan nagy egyenlőtlenség, vagy egyik oldalnak sem kellene félnie a másik oldalról jövő irreguláris erők korlátlan támadásaitól, és persze ha a felek kölcsönösen és teljesen megbíznának egymásban. Ebben az esetben még védelmi erőknél sem kellene itt állomásozniuk. De én kész vagyok elfogadni, hogy ez jelenleg nem megvalósítható és ezért korlátozott demilitarizálást javaslok, azzal a szándékkal, hogy elfogadható védelmet nyújtson a feleknek a védelem szó kettős értelmében, úgymint a) a felek jogosultak védelmi erőket fenntartani és b) a felek támadó járműveit és fegyvereit el kell távolítani a várostól biztonságos távolságra. [Felolvassa a 2. bekezdést.]

Nem tettem a javaslatot arra, hogy a vonal hol húzódjon. Csupán felvettem az ötletet, hogy ha van rá igény, könnyű lenne összeegyeztetni a katonai érdekeket, hogy kitaláljuk, mekkora lenne az a

biztonságos távolság a várostól, ahol egy ilyen vonalat létrehozhatnánk. [Felolvassa a 3. bekezdést.]

Ezek a gondolatok jártak a fejében. A fegyverszüneti vonalat Jeruzsálem környékén a jelenlegi frontvonalak alapján kell meghúzni. Ahol a jelenlegi frontvonalak elégedetlenséget okoznak, ott javasolt azok módosítása.

SILOÁH: Elégedetlenség? Milyen értelemben?

BUNCHE: Olyan értelemben, hogy okot adnak az elégedetlenségre és a sűrűlódásokra. Elégedetlenségen az egyik fél szükségleteit, sűrűlódáson pedig a közelség miatti összezördüléseket értem.

Ahol ilyen módosítások javallottak, ott azokat különleges kivételnek kell tekinteni, mivel a fegyverszüneti vonal meghúzásának alapja a jelenlegi frontvonalak elhelyezkedése.

A bekezdés harmadik pontja arra vonatkozik, hogy míg a katonai állásokat megtartanák a jeruzsálemi körzetben, addig csak korlátozott védelmi erőket alkalmazhatnának a felek, aminek célja a felek pozícióinak alapvető védelme.

Most rátérnék az első kivételre, mely a jelenlegi frontvonalakra vonatkozik. Ez nem lesz meglepetés, hiszen már eleget vitatkoztunk róla, de félek, hogy az én megoldásom meglehetősen újszerű lesz. [Felolvassa a 4. bekezdést.]

Más szavakkal a vonalat nyugat felé el kell tolni. A vonal alapkontúrja megmaradna. Ez a fegyverszünet idejére szólna, vagy a felek közösen megegyeznek, s új intézkedéseket eszelnek ki.

Ezt azért mondom, mert egyszerűen nem találtam olyan alapot, amellyel egy fegyverszüneti egyezményben foglalkozni lehet a lakosságcserével vagy a civil mozgalmakkal stb., mert ezzel azonnal fellángolnának a területi és politikai viták, és nyilvánvalóan vannak kérdések, amelyekkel a végső rendezés során foglalkozni kell. Az lenne a legjobb, ha ezeket rögzítenénk a fegyverszüneti egyezményben.

De minden fegyverszüneti egyezményben rögzített megállapodást pontosan be kell cikkelyezni, ahogy azt a javaslat első részében mondtam, ami teljes mértékben védené a jövőbeni rendezéssel kapcsolatban a felek jogait, érdekeit és követeléseit.

Nem zavar, hogy milyen hatással lesznek az ilyen módosítások a végső rendezésre. [A térképre mutat.] Például vegyük ezt a területet! Ha a jelenlegi frontvonalak lesznek a fegyverszüneti vonalak is, a jelenlegi helyzet marad, és amikor a végső rendezéshez érünk, a

jelenlegi helyzet alapján kezdődik meg a vita. Ha az izraeli vonalakat eltoljuk nyugatra és a polgári lakosság a helyén marad, és bekerül az egyezménybe, hogy ez vagy más elrendezés nem lehet káros hatással a helyzetre a végső rendezést illetően, akkor nincs változás, leszámítva, hogy ezen vonal megszüntetése lehetővé tenné az út használatát. Ha a vonalat nem szüntetik meg, akkor az út használata nyilvánvalóan bonyolulttá válik.

Ha a vonal nem, de a civil lakosság marad, akkor az utat lehetne használni, de olyan kedvező körülmények között, mint azt az arabok kívánják, vagy ha az utat a két oldalról körülvennék egy lakatlan vagy kizárólag arabok lakta területtel. [Felolvassa az 5. pontot.] Ezt úgy értem, hogy a betlehem-i út a hebroni út része, amely a jaffai kapuig tart.

SILOÁH: Mondott valamit a kereszteződésről?

BUNCHE: Nos, a térkép egy pontján a betlehem-i út a hebroni útban folytatódik. Ez nem igazán kereszteződés, inkább egy út két névvel.

Más szavakkal, az intézkedés célja, hogy szabadáá tegyük az utat és gondoskodjunk a közös rendfenntartásról. [Bunche felolvassa 6., 7., 8., 9. és 10. pontot.]

Az a tény járt a fejemben, hogy egyik félnek sincsenek állásai az úton, de azok olyan közel vannak az úthoz, hogy az a felek tűzereje alatt áll. Ez az intézkedés természetesen nem befolyásolja a felek végső rendezés érdekében megfogalmazott követeléseit vagy érdekeit. [Bunche a 15. pontig felolvassa a javaslatot.]

Ez összegzi a problémáról idáig alkotott gondolataimat. Mint mondtam, ezen a ponton nem kívánok Önöknek hivatalos, részletes tervet felvázolni, mert részemről a vitát és a további javaslatokat preferálom. (...)

Csak néhány napunk van a vitára. Nem vagyok Jeruzsálem-szakértő. (...) Ha tovább haladunk és a Jeruzsálemmel kapcsolatos ügyek megfeneklenek, akkor határozottabb javaslatot fogok tenni, mint most. (...)

DÁJÁN: Azt mondta, hogy a Szkópusz-hegy egyelőre az Egyesült Nemzetek felügyelete alá kerülne. Ők fenntartanak bizonyos kapcsolatokat a heggyel?

BUNCHE: A legfőbb cél, hogy megtartsuk hadseregektől mentes, semleges zónaként. Úgy értem, teljesen semleges és demilitarizált zónaként. Intézményei normálisan működhetnének.

DÁJÁN: És Latrunnal mi a helyzet?

BUNCHE: [Újra felolvassa a 10. pontot.] Azért gondoltam így, mert ennek a szabályozása vita tárgya lehet. Nincsenek illúzióim, hogy lehetséges lenne a vonalak mozgatása itt olyan mértékben, hogy sehol ne kerüljön tűz alá. Mint mondtam, az úton és környékén szabad forgalmat kell biztosítani, kivéve a katonai forgalmat.

HINDÁVI: Említett valamit ezekről a területekről itt [a térképre mutat].

BUNCHE: Igen. Mint az 5. pontban is leírtam, a cél az, hogy a jaffai kaputól minden irányba le Betlehemig, ez a terület egészen az arab vonalakig ideiglenesen semleges zóna legyen, amiben benne lenne az út és a két oldalán egy keskeny sáv, amelynek méretét még meg kell határozni.

[Bunche berekeszti az ülést.]

Bunche javaslatának fő mondanivalója tehát az volt, hogy Jeruzsálemet demilitarizált zónává kell alakítani, tehát szükségyszerűen minden fegyveres erőnek vissza kellene vonulnia a zóna határa mögé. A zóna védelmében pedig az ENSZ is részt venne.⁶² Elmondható tehát, hogy Bunche lényegében az ENSZ 1947-es felosztási határozat Jeruzsálemre vonatkozó részét kívánta megvalósítani. Ezt a felek nem akarták, és ez arra ösztönözte őket, hogy Rodoszon kívül, az ENSZ-t mellőzve kössenek fegyverszünetet, mely Jeruzsálemre vonatkoztatva az 1948. november 30-i tűzszüneti egyezményen alapul.⁶³

A Negev elvesztése után, amibe Abdalláh kénytelen volt beletörődni, megkezdődtek a tárgyalások az iraki fronttal, vagyis a Nyugati Part északi részével kapcsolatban is. A dolgot az bonyolította, hogy Irak nem vett részt a fegyverszüneti tárgyalásokon, hanem Transzjordánia képviselte, amiről a két Hásimita ország még 1949. február 1-jén egyezett meg.⁶⁴ Abdalláh király számára is egyre kényelmetlenebb volt a helyzet, hiszen Irak volt a legfontosabb közel-keleti arab

⁶² Yemina Rosenthal (szerk.): *Documents on the Foreign Policy of Israel*. Vol. 3. Armistice Negotiations with the Arab States, Israel State Archives, Jerusalem, 1983. 419–423.

⁶³ Shlaim: *The Politics of Partition*... i. m. 290.

⁶⁴ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan*... i. m. 890.

szövetségese.⁶⁵ Az irakiak arra gyanakodtak, hogy Abdalláh az ő kárukra titkos megállapodásokat fog kötni a cionistákkal és Bunche-csal. Annak érdekében, hogy ezt elkerüljék, Irak sokat gondolkodott azon, hogy mégiscsak részt vesz a tárgyalásokon, de csak oly módon, hogy küldöttei a transzjordániai delegáció tagjai lennének.⁶⁶

Irak éppen Izrael negevi akciója közepette, március 10-én egyezett bele, hogy tizenöt napon belül hazahívja csapatait a Nyugati Partról, de ekkor Transzjordánia kezdett tiltakozni. Glubb, a Légio parancsnoka szerint ezáltal a transzjordániai seregnek túl nagy területet kellett volna az ellenőrzése alatt tartania.⁶⁷ Mindeközben Izrael, amelynek – mint korábban említettük – továbbra is területi követelésesei voltak a Nyugati Part északi részén, abból az okból kifolyólag, hogy a március 11-i izraeli–transzjordániai tűzszüneti egyezmény nem rendelkezett az iraki frontról, elérkezettnek látta az időt, hogy újabb katonai akciót tervezzen. Alig néhány óra telt még csak el azóta, hogy az Uvda-hadművelet sikerrel zárult, 12-én már érkezett is a parancs az újabb terv előkészítéséről. A „Fogat fogért” hadműveleti terv célja az iraki sereg keletre való eltolása, egyszersmind a két fél közötti határvonal módosítása, az Ara-vádi elfoglalása volt. Ezzel azonban megint csak Abdalláhhall kerültek szembe, mivel a király az egész iraki sereg által ellenőrzött területre igényt tartott.⁶⁸ Abdalláh elbizonytalanodott az izraeliek újabb lépése miatt, az irakiak pedig hiába sürgették, hogy a Légio vegye át a frontot. Március 14-én sürgős üzenetet küldött Sárett izraeli külügyminiszternek, melyben arról érdeklődött, igaz-e, hogy az izraeliek elfoglalják a Nyugati Part északi részét az iraki sereg távozása után. A másnapi válaszban⁶⁹ Izrael a fegyverszünet megszégésének minősítette volna az iraki front Arab Légio általi átvételét.⁷⁰ Abdalláh a nézeteltérést inkább tárgyalás útján kívánta rendezni, ezért meghívta Dájánt Sunehebe.⁷¹

⁶⁵ Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy...* i. m. 92.

⁶⁶ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 891.

⁶⁷ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953...* i. m. 80.; Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 289.

⁶⁸ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 891.

⁶⁹ A választ Sárett távolléte miatt Valter Ejtán, a külügyminisztérium magas rangú munkatársa írta.

⁷⁰ A válaszevelet idézi: Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 292.

⁷¹ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953...* i. m. 82–83.

Az izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások legfontosabb időszaka kezdődött, amely nem Rodoszon, hanem Sunehben zajlott, és ami a legfontosabb, az ENSZ közvetítói részvétele nélkül. Az ezeket a tárgyalásokat egyedivé tevő tényezők közül a rodoszi küldöttség összetételét már említettük. A második ilyen lényeges tényező az volt, hogy a fegyverszünet megkötésében a Sunehben zajló tárgyalások kiemelt szerepet játszottak.⁷² Ezekre a tárgyalásokra március közepétől Abdalláh király téli rezidenciáján, Sunehben került sor.

8. dokumentum

162. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 16.

Pirie-Gordon⁷³

Fontos
Titkos

Az iraki front Palesztinában

Transzjordánia rodoszi delegációja az utasításoknak megfelelően a következőkről tájékoztatja dr. Bunche-ot:

- a) a zsidók az iraki fronton lévő incidensekről panaszkodnak, rádiójuk pedig megtorlással fenyeget;
- b) Transzjordánia serege kész átvenni az iraki frontot és garantálni, hogy megszüntetnek minden békét akadályozó tényezőt. Minthogy az iraki visszavonulás gyengíti az arabok védelmi erejét, Transzjordánia kormánya garanciát kér arra vonatkozóan, hogy a zsidók nem használják ki a számukra kedvező szituációt és nem indítanak támadást.

⁷² Jensehaugen – Henriksen Waage: Coercive Diplomacy... i. m. 80.

⁷³ Christopher Pirie-Gordon Nagy-Britannia transzjordániai nagykövetségén dolgozott, Sir Alec Krikbride nagykövet helyettese volt, az ammáni nagykövetség brit külügyminisztériumnak küldött jelentéseit ő írta és küldte haza.

A zsidók ugyanakkor elutasítják az ideiglenes tűzszünet aláírását az iraki fronton azért, hogy azt az Arab Légiónak azonnal átvegye.

Transzjordánia kormánya ezért joggal gyanítja, hogy amint a front átvételére sor kerül, a zsidók támadást fognak indítani, hogy még több területet foglalhassanak el.

- c) Dr. Bunche indítványa, hogy a tűzszünetről szóló tárgyalások a front átvétele után azonnal megkezdődjenek, elfogadhatatlan, mivel a tárgyalások napokig elhúzódhatnak, mialatt a zsidók támadást indíthatnak.
- d) Transzjordánia rámutat, hogy a zsidók éppen a tűzszüneti tárgyalás alatt támadták meg és foglalták el a Negevot.
- e) Garancia nélkül az Arab Légiónak visszautasítja az iraki front átvételét. (...)

Valószínű, hogy a zsidók, eltekintve lehetséges agresszív szándéktól, nem hajlandók elengedni az irakiakat anélkül, hogy azok kötelesek lennének tárgyalni velük, és kijelentik, hogy a Légiónak bármely, a terület átvételére irányuló hadmozdulatát a tűzszünet megszegéseként fogják értelmezni.

Ebből a dokumentumból jól kitűnik, mennyire kényes volt Transzjordánia helyzete ezekben a napokban. Ha átveszi az iraki hadsereg által ellenőrzött területet, és az irakiak távoznak, a meggyengült arab védelmet kihasználva Izrael támadást indíthat a Nyugati Part ellen. Izrael ellenben nem valószínű, hogy újra fel akarta vállalni a tűzszünet megsértését, épp ezért kihasználva katonai fölényét, politikai előnyt kovácsolt belőle. Dáján március 18-án átadta követeléseit Transzjordániának, amelyben Izrael az Ara-vádi területét követelte, cserébe viszont beleegyezik, hogy az Arab Légiónak átvegye az iraki sereg helyét.⁷⁴

⁷⁴ Jensehaugen – Henriksen Waage: Coercive Diplomacy... i. m. 93.

9. dokumentum

**177. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949.
március 21.**

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

Iraki front

Amerikai kollégám tegnap este meglátogatta a királyt [Abdalláhot], miután Dájánt és feltételezhetően Sárett titkárát fogadta Sunebben.

A király szerint a zsidók javaslata a következő: beleegyeznek, hogy az Arab Légión átvegye az iraki frontot az Affuleh és Hadéra közötti útért cserébe, a Légión pedig máshol még meg nem határozott magaslati pontokat kapna. A zsidók nyomatékosan kijelentették, hogy NEM terveznek Túl-Karmmal és Kálikilijával.

Ma este újabb tárgyalásra kerül majd sor, miután Abdalláh at-Táll visszatér Bejrútból, ahol Taufik pasának tett ajánlatot.

Holnap reggel meglátogatom a királyt, utána jelentek.

10. dokumentum

179. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 22.

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

Abdalláh király ma reggel megerősítette ezeket az információkat [ti. a 177. táviratban leírtakat – KJ], és hozzátette, hogy Taufik pasa elfogadta a javaslatokat, s hogy Falah Madadha hírközlési miniszter által aláírandó frontvonalakkal kapcsolatos megállapodásról további tárgyalások fognak ma este zajlani a sunehi palotában a zsidókkal. A cserébe kapott területek még mindig nincsenek meghatározva, de feltételezhetően a jelenlegi frontvonaltól jóval keletre fekvő, a hegység lábánál fekvő magaslati pontokról van szó.

A transzjordániai hatóságok nyilvánvalóan abban reménykednek, hogy ezeket a területi koncessziókat titokban tudják tartani (hogy ezt az irakiak elől hogyan tudják eltitkolni, érthetetlen), épp ezért az egyezményt itt helyben [ti. Sunehben] írják alá. Erre a zsidók azt mondják, hogy ők nyilvánosan írnak alá tűzszünetet az Arab Légióval az egész iraki frontra vonatkozóan.

11. dokumentum

180. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 23.

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

Az iraki front

Glubb levélben értesített, hogy a múlt éjjeli jeruzsálemi találkozón a zsidók elárulták, milyen magaslati pontok átadására gondolnak, ami nyilvánvalóan az Arab Légiónak 15 kilométeres kelet felé, a tengerparti sávától való visszahúzódását jelenti. Ezzel valójában Transzjordánia alig több, mint néhány dombot tartana meg a fegyverszünet aláírása után. Glubb leveléből nem derül ki egyértelműen, hogy ez csak az iraki frontra vonatkozik-e, vagy a teljes Arab Légiónak által ellenőrzött területre. Arról nincs több információ, hogy mi egyéb zajlott a találkozón és Glubb jelenleg elérhetetlen, mivel sürgősen Sunehbe hívták. Szeretnék ebben a kérdésben tanácsot kérni, és hálás lennék bármilyen útmutatásnak, hogy (ha lehetséges) tanácsot adhassak.

2. Hangsúlyoznám, hogy még csak ez az első jelentésem és további adatok hiányában az az érzésem, hogy Transzjordánia jobban tenné, ha visszavonná javaslatait és hagyná, hogy a zsidók tegyék meg a következő lépést.

3. Amerikai kollégám bizalmasan elmondta, az amerikai külügyminisztériumtól azt hallotta, hogy az amerikai tel-avivi minisztert [nagykövetet] már utasították: sürgesse a zsidókat a fegyverszünet aláírására a további szócséplések helyett, és most valószínű, a miniszter meggyőzi az amerikaiakat, hogy valódi politikai nyomással kényszerítsék rá a zsidókat legutóbbi követelésük visszavonására.

Abdalláh és Dáján március 19-én tárgyalt Sunehben. A dokumentumból kitűnik, hogy a királynak lényegében két lehetősége volt: elfogadja a követeléseket, vagy Izrael támadást indít, hogy megszeresse a területet. Dáján azt ajánlotta Abdalláhnak, hogy Izrael beleegyezik az iraki front Arab Légio általi átvételébe, amennyiben a Légio 15 kilométerre visszavonul délkelet felé. Ezt végül 5 kilométerre csökkentették [ld. 12. dokumentum], de cserébe csak néhány jelentéktelen dombot kaptak. Abdalláh a 19-i tárgyalás után 24 órát kapott az izraeli követelések elfogadására, amit végül kénytelen volt megtenni.

12. dokumentum

182. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 23.

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

Glubb közölte, hogy az órákon át tartó feszült hangulatú tárgyalás után a zsidó delegáció, Ejtán és Jádin vezetésével, lecsökkentette addigi területi követeléseit egy 5 kilométer széles és 60 kilométer hosszú övezetre, amely Lyddától keletre és Dzsénintől északra halad. Ezen övezetben 15 falu van és körülbelül 12 000 lakos él itt.

2. [Olvashatatlan szöveg] 19.00 óra elfogadását követelte tegnap este és hozzátette, hogy elutasítás esetén Transzjordánia „majd meglátja”, mi fog történni.⁷⁵

⁷⁵ Az eredeti dokumentum feltehetően sérült volt, így a forráskiadványba már csak ez a változat került bele. Itt arról lehet szó, hogy ha Transzjordánia nem fogadja el 19 óráig az izraeliek követelését, megindítják a „Fogat fogért” hadműveletet, ami Izrael katonai fölényét figyelembe véve könnyen a Nyugati Part elvesztésével is zárulhatott volna. Ezt Abdalláh nem kockáztatta meg.

3. A király azzal érvel, hogy az arabok lemondanak a kikötőről, ha visszavonják korábbi követeléseiket, ami maga után vonja a minden más megmaradó sík terület elvesztését is.

4. További tárgyalásra fog sor kerülni ma este, ahol a zsidók ragaszkodnak majd a végső válaszhoz.

5. Az egyezmény maradjon titokban és a területekről való visszavonulás fokozatosan történjen a következő négy hónapban.

6. Ugyanakkor a király azonnali támadásra számít a követelése visszavonása esetén, a nagyon [olvashatatlan szöveg] zsidó követelések azt javasolják, hogy ők [olvashatatlan szöveg] az Egyesült Államok jegyzékét, amit előző táviratom [a 180-as – KJ] utolsó bekezdésében említettem. Az amerikai külügyminisztériumnak sürgősen le kell vonni a megfelelő következtetéseket az izraeli delegáció követeléseiről. Elképzelhető, hogy a zsidók blöffölni fognak, ha a király az utolsó pillanatig halogatja a megegyezést. Miután ezt a helyzetet velem és a jelen lévő Mr. H. Dow-val megvitatta, Glubb elhatározta, ráveszi a királyt, hogy kockáztasson meg legalább 48 óra halasztást. Az 1947-es felosztás szerint minden kérdéses területet az arabok kaptak meg és azok állandóan arab ellenőrzés alatt voltak.

13. dokumentum

185. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 24.

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

Ejtán, Jádín és Dáján múlt éjjel ismét meglátogatta a királyt és a hajnali 3-ig tartó találkozó eredményeképp a hivatkozott táviratomban [a 180-asban – KJ] említett frontvonalakkal kapcsolatban Falah Madadha megegyezést kezdeményezett, mintegy a zsidó fenyegetésre való válaszul, hogy a rodoszi tárgyalások megszakítását megakadályozza, és hogy egyéb intézkedéseket tegyen. A megegyezésről

rendelkezek egy másolattal, amelyről a következő táviratomban összefoglalót fogok küldeni.

2. Glubb nyomására válaszul, a király meggyőzte a vonakodó zsidókat, hogy fogadjanak el egy záradékot, amely szerint szükséges a transzjordániai miniszterelnök aláírása is, aki jelenleg éppen Bejrútban van, és ma csatlakozik hozzá Abdalláh at-Táll is, hogy Taufik pasával tárgyaljanak.

3. A király, aki késő éjszaka adta hozzájárulását (olyan körülmények között, amelyek erősen Hitlert és a későbbi cseh elnököt idézik), nagyon meg van rémülve és zavart, mivel az egyezmény értelmében és legfőképp saját aggodalma miatt biztosítania kell, hogy a miniszterelnök aláírja azt a következő órákban, hogy ne lássák őt bizonytalannak. Ugyanakkor a transzjordániai delegációnak nagy meglepetésre sikerült meggyőznie a zsidókat, hogy egyezzenek bele abba, hogy a miniszterelnök március 30-ig aláírja az egyezményt. Az egyezményt semmisnek tekintik, ha eddig az időpontig nem írják alá. A zsidó delegáció hozzátette, ha a miniszterelnök nem írná alá, akkor javasolni fogják, hogy az Arab Légiónak vegye át az iraki frontot, mivel ebben az esetben „hamar megegyeznek majd az irakiakkal”.

4. Tehát van néhány napunk és tekintettel arra, hogy Sárrett két nappal ezelőtt azt mondta Trumannak, hogy nem tart igényt Szamáriára, talán érdemes rávenni az amerikaiakat, hogy vessenek véget a zsarolásoknak. Javasoljuk, hogy az Egyesült Államok tisztázza, továbbra is kiállnak a Jessup által november 20-án a Biztonsági Tanácsban megfogalmazott alapelvek mellett, amelyek szerint az 1947-es felosztást túlhaladó területi nyereségeket más területeken ugyanolyan mértékű visszavonulás kövesse, s érdeklődjenek a zsidóknál, hogy ebben az esetben quid pro quo mit szándékoznak átadni.

5. Vagy rávehetnénk az Egyesült Államokat, hogy mondja azt a zsidóknak, az ilyen határkérdéseket a végső rendezés idejére hagyják, s most írják alá a fegyverszünetet Szamáriában mindenféle területi követelést és további halogatást mellőzve. Ugyanakkor úgy érzem, hogy Amerika félszívvel tett intervenciója csak a zsidók bosszantására szolgál és ellenszegülésre bátorítja őket, ami miatt Abdalláh király attól fél, Transzjordánia mindent elveszít.

6. Ha úgy érzik, nincs remény arra, hogy az Egyesült Államok kormánya aktívabban cselekedjen, kérem, tudassák velem, hogy azt

tanácsolhassam Glubbnak, hagyjanak fel jelenlegi törekvésükkel és késleltessék, hogy a miniszterelnök aláírja az egyezményt.

7. Amerikai kollégám teljes mértékben tájékoztatva van a jelenlegi helyzetről, amelyről elmondása szerint a külügyminisztériumnak határozott jelentést is tett.

8. Nem örülök annak a javaslatnak, hogy tartsák titokban az egyezményt, mivel a zsidók részéről történő katonai nyomás nélküli új pozíciókba való visszavonulás nagy támadásoknak fogja kitenni Abdalláhot és a nyilvánosságot is a titkos egyezménnyel szembeni ellenállásba taszítja, ami ráadásul Arab-Palesztinában bárhol komoly pánikot okozhat.

9. Jelen távirat Sir H. Dow-val való konzultáció után készült, aki jelen volt Glubbal való megbeszéléseim alkalmával.

Abdalláh elérkezettnek látta az időt, hogy bármi áron egyezményt kössön Izraellel. „Mit veszíthetünk, ha odaadunk nekik néhány dombot, hogy megvédjék a hazájukat?”⁷⁶ Néhány napra még a rodoszi delegáció vezetőjét, al-Dzsundit is hazahívta Ammánba, bár ő a 22–23-i sunehi tárgyalásokon nem vett részt.⁷⁷ At-Táll alezredes értesítette Dájánt, hogy Transzjordánia kész a megállapodásra, s kérte, hogy az izraeli delegáció március 22-én este 7 órakor legyen Jeruzsálemben. Innen at-Táll kocsival sötétedés után Suriehbe fuvarozta a (többek között) Dáján, Ejtán és Jigáel Jádin⁷⁸ alkotta delegációt. A tárgyalások éjszaka hat órán át zajlottak, ám nem valami barátságos hangulatban. Az izraeliek ellentmondást nem tűrően, térképeken mutogatva követelték az iraki frontvonal kiigazítását. A front eltolásával egy nem túl széles (átlagosan 5 km), ámde kb. 60 km hosszú terület (15 arab településsel és 12 000 lakossal) került volna izraeli fennhatóság alá. A transzjordániaiak (jelen volt Abdalláh király, at-Táll és Husszein Sziráj helyettes külügyminiszter) azzal próbáltak érvelni (sikertelenül), hogy nekik kötelességük az itt élő palesztinai

⁷⁶ Idézi: Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 295–296.

⁷⁷ Rodoszon március 18-án került sor újabb tárgyalási fordulóra, amely után csak március 24-én ültek össze újra.

⁷⁸ Jigáel Jádin (1917–1987): 1933-ban csatlakozott a Hágánához, majd az állam megalapítása után az Izraeli Védelmi Erők vezérkari főnökévé nevezték ki. 1952-ben leszerelt és régészetből szerzett doktori fokozatot.

arab lakosság jogait védeni.⁷⁹ Továbbra is hangsúlyozni kell, hogy Abdalláh nem akart, és nem is lett volna képes sem katonai, sem diplomáciai fórumon fellépni Izrael ellen, így csak egyetlen lehetősége volt, el kellett fogadnia Izrael ultimátumát. Azzal fenyegetőztek, hogy ha 24 órán belül nem írják alá az egyezményt, megkezdik a „Fogat fogért” hadműveletet. Március 23-án délután at-Táll telefonon értesítette a másik felet arról, hogy Jordánia kész megkötni az egyezményt, amire még aznap este Sunehben sort is kerítettek.⁸⁰

14. dokumentum

Egyezmény a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael Állam között.⁸¹ Suneh, 1949. március 23.

Az alulírottak a kormányaik által rájuk ruházott felhatalmazásukkal a következő intézkedésekben állapodtak meg.

1. Izrael beleegyezik abba, hogy az Arab Légio átvegyje az iraki frontot.

2. A Felek fegyveres erői között demarkációs vonalat hoznak létre, amelyet a mellékelt térkép alapján kell meghúzni.

3. A 2. cikkben szereplő demarkációs vonal létrehozását az alábbi menetrend szerint kell fogatosítani:

a) A Baka és Dzszaldzsulia közötti úttól nyugatra és onnan Kafr-Kászimtól keletre: az Izrael és a Jordániai Hásimita Királyság között Rodoszon tárgyalás alatt lévő Általános Fegyverszüneti Egyezmény aláírását követő öt héten belül.

b) Az Ara-vádi területén a Baka és Zububa közötti úttól északra: az Izrael és a Jordániai Hásimita Királyság között Rodoszon tárgya-

⁷⁹ Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 295–297.

⁸⁰ Uo. 299.

⁸¹ Az egyezmény jelentősége abban áll, hogy annak szövege kisebb változtatásokkal bekerültek az április 3-i fegyverszüneti egyezménybe is. Bunche és apparátusa adta hozzá azt a jogi nyelvezetet, amely egy ilyen egyezményhez szükséges.

lás alatt lévő Általános Fegyverszüneti Egyezmény aláírását követő hét héten belül.

c) A többi területen: az Izrael és a Jordániai Hásimita Királyság között Rodoszon tárgyalás alatt lévő Általános Fegyverszüneti Egyezmény aláírását követő tizenöt héten belül.

4. Más területeken Izrael hasonló változásokat eszközöl, melyek a Jordániai Hásimita Királyság javára szolgálnak.

5. A Jordániai Hásimita Királyság beleegyezik az iraki egységek Arab Légió általi leváltásába az iraki egységek által ellenőrzés alatt tartott szektorokban, erre azonban az Általános Fegyverszüneti Egyezmény aláírásáig nem kerülhet sor. A Jordániai Hásimita Királyság garantálja minden iraki egység számára Palesztinában, hogy az Általános Fegyverszüneti Egyezményben a fegyveres erők létszámcsoökkentésével kapcsolatban az iraki egységek létszámát úgy határozzák meg, mintha az Arab Légió erői lennének.

6. A Felek megállapodnak abban, hogy az Általános Fegyverszüneti Egyezményben rögzítendő demarkációs vonal a korábban Rodoszon aláírt tűzszüneti egyezmény napján a felek által elfoglalt és az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezete által igazolt pozíciók alapján kerül megállapításra. A Rodoszon tárgyalt Általános Fegyverszüneti Egyezmény biztosítja a Szerződő Felek számára, hogy a fegyverszüneti demarkációs vonalat megegyezés útján kiigazítsák. Ezek a kiigazítások ugyanúgy hatályosak és jogerősek lesznek, mintha az Általános Fegyverszüneti Egyezmény részei lennének.

7. A Felek megállapodnak abban, hogy az Általános Fegyverszüneti Egyezmény magában foglalja majd annak kölcsönös konszenzuson alapuló revíziójának lehetőségét is. Ennek fejében az Általános Fegyverszüneti Egyezmény aláírása után jelen Egyezményt úgy kell tekinteni, mintha az Általános Fegyverszüneti Egyezmény revíziója lenne.

8. A településekkel kapcsolatban jelen Egyezmény rendelkezik a lakosok tartózkodási, tulajdon- és szabadságjogainak biztosításáról. Azoknak a lakosoknak, akik addigi lakóhelyük elhagyása mellett döntenek, joguk van használlataikat és ingó vagyonukat magukkal vinni. Otthonuk elhagyásáért cserébe késedelem nélküli teljes kárpótlásban kell részesülniük.

9. Izrael a Túl-Karm és Kalkilja közötti út elfoglalásáért cserébe vállalja 20 kilométer elsőrendű út megépítésének költségeit a Jordániai Hásimita Királyság területén.

10. A Felek vegyes bizottságot hoznak létre, melynek feladata a 2. cikkben rögzített demarkációs vonal ellenőrzése. A bizottságban a Felek nem kevesebb, mint két fővel képviseltetik magukat. A bizottság elnökét az Egyesült Nemzetek Vezérkari Főnöke nevezi ki.

11. Jelen egyezményt nem hozzák nyilvánosságra, kivéve, ha ebben a Felek megegyeznek. Az egyezmény semmiféleképpen nem hátráltathatja a politikai együttműködést a Felek között.

12. Miután jelen egyezményt a Jordániai Hásimita Királyság miniszterelnöke ratifikálta, erről értesíteni kell Izrael kormányát legkésőbb 1949. március 30-ig. Amennyiben erre nem kerül sor, jelen egyezmény érvényét veszti.

Ennek hitelül a Magas Szerződő Felek alulírott képviselői jelen egyezményt aláírták.

Kelt Sunehben, 1949. március 23-án.

A Jordániai Hásimita Királyság képviselőjében
Falah el-Madada
Husszein Sziráj

Izrael Állam képviselőjében
Valter Ejtán
Jigael Jádin
Móse Dáján

15. dokumentum

187. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 26.

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

Fegyverszünet az iraki fronton

A transzjordániai kormány felelős tagjainak bejrúti tartózkodása közben beszéltem a királlyal azokról a vonalokról, amelyeket Önök javasoltak, és a jelenlétemben máris személyes üzenetet írt Truman elnöknek, amit, amerikai kollégám tájékoztatása szerint, múlt éjjel Washingtonba küldött.

2. A szöveget a csomagomban küldöm. A következőképpen lehet összefoglalni: Transzjordánia indítványozza, hogy az Arab Légiónak vegye át az iraki sereg által ellenőrzött területeket Palesztinában, és hogy a Rodoszon aláírt tűzszüneti egyezmény hatálya terjedjen ki erre a területre is, ami után a fegyverszünetet is alá lehetne írni. Az izraeliek szeretnék, ha a frontvonalakat módosítanák úgy, hogy nekik adnák az Ara-vádi területét, a Túl-Karm–Kalkilja körüli területet és a vasútvonalra néző [olvashatatlan] dombokat. Ennek a területnek 20 000-nél több arab lakosa van, és a felosztás során nem az izraelieknek ítélték. Az izraeliek nem ajánlottak fel területi kompenzációt. Az izraeliek azt ajánlják, hogy ezen területekről való lemondásért cserébe írják alá Rodoszon a fegyverszünetet. Ha ezt Transzjordánia elutasítja, az a veszély áll fenn, hogy átveheti az iraki frontot, így Abdalláh király további háborús cselekményekre számíthat. Az izraeliek számos települést elfoglaltak a hebroni körzetben az utóbbi napokban. Abdalláh király kéri az elnököt, hogy intézkedjen, s előzze meg ezeket a szervezkedéseket, amik a konfliktus újbóli kirobbanásához vezethetnek.

3. Az üzenet elküldése előtt megmutatták azt az este folyamán visszaérkező miniszterelnöknek, aki jóváhagyta. Még nem volt lehetőségem megismerni a miniszterelnök reakcióját a sunehi egyezményről, amelyet neki március 30-ig kell aláírnia, de valószínű, hogy nem fog meghátrálni egy olyan dologtól, amihez neki semmi köze.

4. Szoros kapcsolatban álltam az elmúlt napokban egyesült államokbeli kollégámmal és ő is minden fejleményről jól van informálva. Az 1680. számú washingtoni távirat alapján kértem őt, ismét hangsúlyozza a külügyminisztériumnak a Szamária elleni számos lehetséges fegyveres fenyegetés lehetőségét, amelyekkel a zsidók élnek, és amelyekről én már korábban is jelentettem.

Az egyezményben foglaltak szerint azt mindkét kormánynak ratifikálnia kellett, különben érvényét veszti.⁸² Erre mindkét félnek március 30-ig volt lehetősége. Abdalláhnak szerencséje volt, hogy a számára egyáltalán nem kedvező egyezményt csak egy héttel a megkötése után kellett ratifikálni, ahhoz ugyanis a jordániai miniszterelnök aláírása is szükséges volt, de ő ekkor éppen Libanonban tartózkodott.⁸³ Az egyezmény érvénybe lépéséig még egy hét volt hátra, így Abdalláhnak lehetősége volt a nagyhatalmaktól is segítséget kérni.⁸⁴ Abdalláh Truman amerikai elnöknek írt üzenetében azt kérte, az Egyesült Államok nyomásgyakorlással próbálja rávenni Izraelt, hogy mondjon le további területi követeléseiről.⁸⁵ Az amerikaiak azonban csak azt követelték Izraeltől, hogy tartózkodjon az Arab Légio vagy az iraki sereg elleni katonai akciótól.⁸⁶

Időközben hosszú szünet után újabb fegyverszüneti tárgyalás zajlott le Rodoszon, ahol már egyre tisztábban körvonalazódott, milyen intézkedéseket kell tenni a Latrun és Jeruzsálem környéki fegyverszüneti demarkációs vonalak megállapítása érdekében.

⁸² Ezt a záradékot Abdalláh kérésére foglalták bele az egyezménybe.

⁸³ Nem véletlenül, hiszen éppen Abdalláh küldte oda.

⁸⁴ Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy...* i. m. 94.; Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 303.; Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953...* i. m. 84.

⁸⁵ Jensehaugen – Henriksen Waage: *Coercive Diplomacy...* i. m. 94.

⁸⁶ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953...* i. m. 85.

16. dokumentum

**Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások:
tizenkettedik nem hivatalos találkozó. Rodosz, 1949.
március 24. 16.00**

Jelen vannak:

Izraeli delegáció

Reuven Siloáh

Dan Loehner alezredes

Simoni úr

Transzjordániai delegáció

Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredes

Mohamed Moávita alezredes

Radi Hindávi őrnagy

Ali Abu Novár százados

Egyesült Nemzetek

Dr. Ralph J. Bunche (elnök)

C. Stavropoulos

John Reedman

Szaleh Mahmúd

M. A. Shamsee

Thomas Conlin alezredes

Albert Durre parancsnok

BUNCHE: Hosszú szünetünk volt, így mindenkinek kipihentnek kell lennie. Amikor pénteken [március 18-án] berekesztettük a vitát, az a volt a szándékunk, hogy hétfőn folytatjuk, de az időjárás miatt a gépek nem tudtak közlekedni, ezért csütörtökre halasztottuk. Azonban nem vesztegettük az időt, ez idő alatt nem hivatalos vitákat folytattunk mindkét delegáció tagjaival. Most eljött az idő, hogy letisztázzuk a jelentősebb kérdéseket, amivel reményeim szerint elérkezünk a tárgyalások utolsó fázisába. Nem azt mondom, hogy ezeknek a kérdéseknek egy része nem életbevágó, hanem azt, hogy ezen kérdések száma csekély. Ezekben kell megegyezésre jutni.

Emlékeztetőül március 18-án ezek a kérdések a fegyverszüneti demarkációs vonalakkal voltak kapcsolatosak, amelyeket három fő részre lehet osztani: 1) Budrusztól a jeruzsálemi szektorig, 2) a hebroni és a holt-tengeri szektorban és 3) a Holt-tenger legdélebbi pontjától az Akabai-öbölhöz.

Az egyik tisztázandó kérdés a jelenlegi, hivatalosan elismert frontvonalak elfogadása a hebroni körzetben, mint a fegyverszüneti vonalak meghatározásának kiindulópontja. Másodszor, Transzjordánia panaszát ki kell vizsgálni az izraeliek hebroni és holt-tengeri szektorban nemrégiben elnyert pozícióival kapcsolatban. Ez a helyzet állt fenn, amíg a megfigyelők kivizsgálták ezeket a panaszokat, de most megkaptuk a végső jelentést, amelyben további információkhoz jutottunk. Ezeket ma fogom ismertetni a delegációkkal.

A harmadik fő kérdés a Holt-tenger legdélebbi pontjától az Akabai-öbölhöz húzandó demarkációs vonal meghatározásának elve. Ez valójában a fegyverszüneti vonal negyedik része, amelyet itt meg kell vitatnunk. Erről korábban még nem folytattunk vitát. A vonal más szektoraival kapcsolatban jól tudjuk, hol tartunk, mert a vitákon megtudtuk, mik a problémák. Itt, a negyedik szektorban nincs ötletünk, ahogy azt sem tudjuk, mik lehetnek a problémák. (...)

SILÓAH: Úgy gondolom, ha többé-kevésbé tisztába tesszük az említett szektorokban a fegyverszüneti vonalakkal kapcsolatos nézeteiket, akkor tovább léphetünk az északi területekre, amelyeket még nem érintettünk. Mint emlékeznek, a tárgyalások kezdetén kétségek merültek fel, a transzjordániai delegáció fel van-e hatalmazva, hogy az iraki kormányt képviselje, vagy sem. Azóta Dr. Bunche közölte velünk, hogy hivatalos értesítést kapott az iraki külügyminisztertől ezzel kapcsolatban, és talán rátérhetnénk a vonalak problémájára ebben a szektorban is. Mielőtt ezt megtennénk, egyetértünk, hogy hasznos lenne megpróbálni tisztába tenni, a vonalak kérdésében mivel foglalkoztunk már a vita során. Megegyeztünk, hogy a két oldalnak egyenlő erőket kellene tartania, s egy katonai albizottság kidolgozna egy általános leírást, amelyben meghatároznák ezen erők mibenlétét. Loehner ezredestől ma megtudtam, hogy a katonai vitában már csak egy nézetkülönbség maradt, amiben még nem döntöttünk. (...) Ha beleegyeznek, most készen állnék ismertetni a mi nézeteinket a déli szektor vonalaival kapcsolatban. Úgy hiszem, számos alkalommal tisztáztam (anélkül hogy bármilyen módon károsan befolyásolnám a végső területi vagy politikai rendezés lehetőség-

gét a későbbi béketárgyalások során), hogy ez a mi javaslatunk, amely segítene megszüntetni a sok feszültséget, ha elfogadnánk a nemzetközileg elismert Palesztina és Transzjordánia közötti határt, mint fegyverszüneti vonalat. Már volt rá precedens a múltban, hogy a nemzetközi határokat fegyverszüneti vonalként használták, de azok semmilyen módon nem határozták meg előre a végső határokat, s nem szolgáltak precedensként. Ahelyett, hogy arra pazaroljuk az időt, hogy dombokat meg pozíciókat vizsgálunk, szerintem, ha elfogadjuk a határt mint fegyverszüneti vonalat, az sokkal könnyebb lenne és a felek érdekeit is szolgálná. Hasznos lenne, ha hallhatnánk Transzjordánia véleményét erről.

AL-DZSUNDI: Nem készültünk fel, hogy Holt-tengertől délre eső szektorról vitázzunk. Mivel már elkezdtük a Budrusztól délre eső szektor vitáját, jobb szeretnénk várni a déli szektorral.

SILOÁH: Nem bánom. (...) Azért javaslom, hogy kezdjük délen, mert azt remélem, így jobban haladunk. Még nem teljesen készültünk fel az iraki szektorról szóló vitára. Úgy gondoltuk, nem veszítgetnénk az időt, ha délen kezdenénk. Amikorra elérünk Budruszhoz, az iraki szektor vitájára is készek állunk majd, és úgy gondoltuk, logikus délről kezdeni. De ha Önök Budrusszal szeretnék kezdeni, nekünk rendben van.

AL-DZSUNDI: Szeretnénk most az erők csökkentésével kezdeni.

SILOÁH: Ez Dr. Bunche listájában nem szerepelt, de mint mondtam, más viták lefolytatása is hajlandók vagyunk.

BUNCHE: Szeretném tisztázni, hogy a március 18-án létrehozott lista nem teljeskörű, hanem a fegyverszüneti vonalakkal kapcsolatos jelentős kérdésekre koncentrál. A haderőcsökkentés önmagában jelentős kérdés. Ez a lista csak a vonalokról szól.

AL-DZSUNDI: A 318-as pontról az izraeli delegáció azt mondta, hogy az fenyegetést jelent az állásaikra. Sok más zsidó pozíció van, amely a mi pozícióinkra jelent fenyegetést. Mióta a fegyverszüneti tárgyalások zajlanak, nem látunk okot arra, hogy evakuáljuk ezt a pontot.

Az Adzsándzsul-szektorral kapcsolatban, amelyet a tűzszünet alatt az izraeliek elfoglaltak, szeretnénk megismerni Siloáh úr állásfoglalását, hogy hajlandók-e visszavonulni innen, vagy sem.

A latruni szektor és az úton való szabad közlekedés kérdését számos alkalommal megvitattuk a Jeruzsálem-problémával kapcsolatban. Később Siloáh úr beleegyezett, hogy a jelenlegi frontvonalak

legyenek a fegyverszüneti vonalak is. Mivel ebben megegyeztünk, a problémát ejteni kéne.

Ma 25 napja, hogy a két delegáció Rodoszra jött, és nagyjából tíz ülést tartottunk. Tűzszünetet kötöttünk, tiszteletben tartva a Biztonsági Tanács rendelkezéseit, és mindkét fél érdekeit figyelembe véve a békét keressük. Ezt a 25 napot a Budrusztól Jeruzsálemig tartó szektorról való vitával töltöttük, míg ugyanekkor más szektorokban sok incidens történt, mialatt lakosokat üldöztek el vagy lőttek le. Míg a transzjordániai delegáció figyelme a latruni út és a 318-as pont felé fordult, máshol sok falut megtámadtak és néha meg is semmisítettek. Jómagam és kollégáim boldogan ragaszkodunk a Biztonsági Tanács rendelkezéseéhez, és nem is tettünk olyan lépéseket, amelyek veszélyeztették a békét. Rodoszra jövetelünk célja a fegyverszünet megkötése, amit a felek jó szándékával el is kéne érni egy héten belül.

Dél-Jeruzsálemtől a Holt-tengerig tartó szektort illetően a transzjordániai delegáció amellet foglal állást, hogy térjünk vissza a Rodosz előtti helyzethez. Ha ezen a területen senkiföldje is van, azt fel kellene osztani a két fél között, és a felek újra elfoglalnák azokat a pozícióikat, amelyeket azelőtt tartottak. (...) Mivel Siloáh úr a Holt-tengertől az Akabai-öbölíig terjedő szektorról szeretne vitázni, emlékeztetném őt a Megbízotthoz [Bunche-hoz] intézett tiltakozásomra, amelyben a 90 kilométer kiterjedésű vonalak mentén történő erőszakos cselekményekre hívtam fel a figyelmet. A transzjordániai delegáció fenntartja álláspontját ebben a kérdésben, de hogy időt nyerjünk, nem tiltakozunk a határ fegyverszüneti vonalként való elfogadása ellen abban az értelemben, hogy Transzjordánia követelése majd a végső rendezés során megfontolásra kerül.

SILOÁH: Először is szeretném kifejezni hálámat al-Dzsundi ezredes őszinte és egyenes válaszáért, amelyben szemrehányást tett nekünk bizonyos dolgokban. Jobb szeretném, ha a tárgyalások végső szakaszában majd kimondanánk, ami a fejünkben jár, és aláírnánk a fegyverszünetet mindenféle lelki fenntartás nélkül. Al-Dzsundi ezredes panasza a Hebron-szektorral kapcsolatban megfontolandó. Bevallom, jelen pillanatban nem vagyok abban a helyzetben, hogy kielégítő választ adjak. Éppen az ülés előtt kaptam egy jelentést a panaszokról és számos vizsgálat eredményéről, amit az ülés után fogok a kormányomnak továbbítani, s remélem, a következő találkozónk alkalmával kielégítő választ fogok tudni adni. Ugyanakkor szeretnék készíteni egy általános jelentést a vonalokról. Hiszem,

hogy az ENSZ-megfigyelők felfedezéseinek fényében nem rajtunk múlik, hogy megfelelő és elfogadható vonalat találjunk mindkét fél számára. Amennyiben az, amit javasoltam, elfogadható a transzjordániai delegáció számára, próbáljuk meg térképen is megrajzolni a javasolt fegyverszüneti vonalat és azt elküldeni Önöknek Dr. Bunche-on keresztül! Meglátjuk, meg tudunk-e közösen egyezni valamilyen vonalban.

Azt is el szeretném mondani, hogy al-Dzsundi ezredes szavaiban volt egy burkolt célzás is, miszerint a halogatás egyedül a mi hibánk. Ezt cáfolnom kell, mivel mindannyian tudjuk, megfelelő idő állt Transzjordánia rendelkezésére, hogy kitalálja, az iraki kormány nevében is tárgyal-e, így ez a nagymértékű késedelem nem nekünk tulajdonítható. (...)

Szeretnék visszatérni most a Budrusz–Jeruzsálem-szektor vitájára. Először is néhány szót a latruni nyúlványról. Nem teljesen korrekt azt mondani, hogy Latrun kérdésének elejtésébe beleegyeztünk, amikor halogattuk a Jeruzsálemről szóló vitákat. Azt hiszem, az utolsó ülésen ennél a pontnál megálltunk, és emlékeztettem a transzjordániai delegációt, hogy eredetileg a Latrunnal való elképzeléseink függetlenek voltak Jeruzsálemtől. Transzjordánia javaslatában szerepelt, hogy halasszuk el a latruni vitát, és a Jeruzsálemről szóló különleges konferencián vitassuk meg ezt is. Viszont abban a pillanatban, amikor eldöntöttük, hogy nem vitatkozunk Jeruzsálemről és elfogadjuk a november 30-i vonalakat fegyverszüneti vonalként, vissza kellett térnünk Latrun kérdéséhez, ami nem olyan számunkra, mint Jeruzsálem. Ez újabb kérdés, amelyet ma felvesszünk a listára. Erről később röviden még szólni fogok néhány szót.

Szeretnék egy pillanatot szánni a 318-as pontra és Adzsándzsulra. Egyiknek sincsen kiemelkedő katonai jelentősége. Kezdetől fogva az a célunk, hogy minél több lehetséges helyet vonjunk ki a konfliktus alól. Az egyik ilyen általunk alkalmazott módszer a visszavonulás mindkét fél részéről, ahol csak lehetséges, azokból a kizárólag támadó pozíciókból, amelyek nem a felek védelmi szükségleteit szolgálják. Számunkra a 318-as pont is ilyen. Amikor felvetettük a 318-as problémáját, arra gondoltunk, hogy ha van valahol egy izraeli állás, amelyet a transzjordániai delegáció védelmi szempontból sürgősségtelennek tart, akkor hajlandók lennénk megfontolni onnan a visszavonulást. Ugyanakkor a vita megkönnyítése érdekében, s ha ez a transzjordániai delegáció számára is elfogadható, javasoljuk mindkét

pont együttes ejtését. Adzsándzsul sem túl fontos. (...) De ugyanezt a latruni nyúlvánnyal kapcsolatban nem javasoljuk. Ennek okai elég egyértelműek, de kész vagyok elismételni azokat. Miközben a 318-as pontnak nincs igazi jelentősége, addig a latruni nyúlvány nemcsak elméleti fenyegetést jelent, hanem valójában zavarja azt az áru- és személyforgalmat, amely a nagyszámú lakosságot látja el. Az Arab Légio érintett állásai nem szolgálnak védelmi célokat, valójában teher a Légio számára. Hosszú kommunikációs vonalat kell fenntartani, ami nemcsak lényegtelen, de még csak nem is szükséges számára, ha nincs kilátásban az ellenségeskedések újrakezdése. Ha ebben gondolkodnánk, akkor az Arab Légiónak érdemes lenne megtartani állásait és erőit ott. Tudjuk ugyanakkor, hogy vannak bizonyos külső tényezők, amelyek az Arab Légio Latrunból való kivonulásának félremagyarázásához vezethetnek. A vita könnyebbé tétele érdekében szeretnénk, ha visszatérnénk ahhoz a javaslatához, amelyet korábban a transzjordániai delegációnak tettünk. Azt hiszem, a korábbi ülések során Daján ezredes említette egyszer: az Arab Légio vonuljon vissza úgy, hogy a megegyezés után rendfenntartó erőt tarthat fenn a kialakítandó területen. Emellett vegyes rendőrség, vagy valamilyen rendőri szervezet, amely a két fél számára elfogadható, biztosítani fogja a forgalom és a szabad mozgás biztonságát. Azt hiszem, ez összeegyeztethető Dr. Bunche más alkalommal tett javaslatával, miszerint az egyik fél visszavonulása után a másik fél nyomul előre. Ezen pár hónappal ezelőtt már vitáztunk, éppen a november 30-i vonalak aláírását megelőzően. Javaslom, ha a transzjordániai delegáció számára ez a séma elfogadható, hogy találjunk megoldási módot a latruni nyúlvány ügyében mindkét fél kielégítésére.

Néhány szó a Holt-tengertől délre eső szektorról. Úgy vélem, al-Dzsundi ezredes valódi hozzájárulást tett a vitánk előrehaladása érdekében. (...)

[Pontokba szedve összefoglalja az eddig elhangzott felszólalását. A következőket javasolja a Budrusztól délre eső szektorokban: 1. Adzsándzsult és a 318-as pontot egyik fél sem birtokolhatja. 2. Visszavonulás Latrunból, a két fél részvételével rendőri alakulat felállítása. 3. Jeruzsálemben a november 30-i vonalak elfogadása. 4. A hebroni szektorban az al-Dzsundi által említett elv és az ENSZ-megfigyelők tapasztalatai alapján a vonalak meghúzása. 5. A déli szektorban már megegyeztek, a két ország határa lesz a fegyverszüneti vonal.]

AL-DZSUNDI: Siloáh úr kérte, hogy a latruni úton való szabad járást fontoljuk meg. Nézetem szerint ezt teljesíthetjük, ha az úttal kapcsolatban különleges intézkedéseket teszünk és kört húzunk az út köré. Ebben a szektorban reguláris erőket tarthatnának, amelyek tiszteletben tartanák az aláírt egyezményt. Ezt a kérdést Jeruzsálem-mel kapcsolatban már megvitattuk és ugyanekkor kértem Transzjordánia számára ugyanezt a szabad hozzáférést a betlehemi úthoz. Ha Siloáh úr abban a helyzetben van, hogy ezt biztosítsa a polgárok számára, akkor készek állok megvitatni a latruni út kérdését.

SILOÁH: Amikor a rodoszi konferencia megkezdése előtt, november 30. környékén vitakoztunk a latruni út megnyitásán, a transzjordániai delegáció azt nem tette függővé a betlehemi úttól. Akkortájt erről más kontextusban tárgyaltunk, nevezetesen a Szkópusz-heggyel és a Jeruzsálem-kérdéssel kapcsolatban. Viszont most, hogy al-Dzsundi ezredes felvetette a kérdést, nem akarom elutasítani. Válaszomat szeretném a következő ülésig elhalasztani, mert most nem vagyok abban a helyzetben, hogy válaszoljak rá, mivel ezek egymástól kölcsönösen függő kérdések.

Kíváncsi vagyok, hogy a többi javaslatom kapcsán al-Dzsundi ezredesnek lenne-e megjegyzése.

AL-DZSUNDI: A Siloáh úr által felvetett kérdésekkel kapcsolatban azt javaslom, hogy az izraeli delegáció készítsen egy térképet a hebroni szektorról, amelyről a következő ülésen a két delegáció vitázhatna. A 318-as pont kérdését ejtsük. Latrun kérdését pedig szeretném, ha a következő ülésen megoldanánk. Ami Adzsándzsult illeti, ez az előrenyomulás a tűzszünet alatt történt, továbbá Adzsándzsul és a 318-as között nincs kapcsolat.

SILOÁH: Mondanék pár szót. Elfogadom a javaslatot, hogy vegyünk elő újra a hebroni szektor és a latruni nyúlvány kérdését, és megpróbálunk legközelebb egy térképpel is előállni. Szeretnék Adzsándzsulról és néhány szót szólni. Mióta al-Dzsundi ezredes először felvetette egyik korábbi ülésünk során, több alkalommal átnéztem azt a terjedelmes levelezést, ami e tárgyban keletkezett, s ha Önöknek is megvan ez az anyag [ez a három fél közötti levelezés volt: Izrael, Transzjordánia és az ENSZ], akkor láthatják, sosem volt pontosan megállapítva, hogy a területet a tűzszünet megkötése után foglalták el. Elég heves és hosszú vita zajlott ezzel kapcsolatban. Ha felvetjük Adzsándzsul kérdését, akkor szerintem minden fronton a felek olyan vitatott pozícióiról kezdünk el beszélni, amelyeknek,

főleg most, már nincsen katonai jelentősége. Ha lenne, javasolnám, hogy tanulmányozzuk át az egész levelezést, folytassunk vizsgálatot és ragaszkodjunk valamilyen szabályozáshoz. Mivel nem ez a dolgunk, s mivel az állásoknak nincs nagy jelentősége, a vita megkönnyítése érdekében javaslom, hogy úgy járjunk el Adzsándzsulban, mint a 318-as kapcsán, ahonnan visszavonulunk. Adzsándzsuli katonai pozícióink azok, amelyekről a transzjordániai delegáció úgy érzi, hogy valamilyen módon zavarják az ő védelmi vonalait. Mi ugyanígy érzünk a 318-as kapcsán. Ezt két módon is meg lehet oldani. Mi elhagyjuk Adzsándzsult, ők pedig a 318-ast, vagy annak reményében, hogy mindkét fél pontosan betartja az egyezményt, mindkét fél elhagyja az általa elfoglalt pozíciókat. Ha tanulmányozni akarjuk Adzsándzsult, sok más hasonló problémát fel tudnék vetni, de szerintem tanácsosabb lenne, ha együtt kezelnénk a két kérdést.

AL-DZSUNDI: Vitassuk meg ezt a következő ülésen!

SILOÁH: Ha magukhoz veszik az akkori levelezés másolatait úgy 6-7 hónappal ez előtről.

NOVÁR: Emlékszem, annak idején abban a szektorban voltam.

BUNCHE: Ebben az ügyben a tűzszünet során született döntés?

SILOÁH: Igen, de nem letisztázott, mert túl sokszor lett újragondolva. Ha [Novár] százados emlékszik, akkor az egész történet 2-3 nappal a tűzszünet után kezdődött.

NOVÁR: 5 nappal utána, amikor a panaszt benyújtották.

SILOÁH: Óriási káosz volt akkoriban, a dolgok nagyon bizonytalanok voltak. Csak nem sokkal korábban robbantották fel a szivattyútelepet.

NOVÁR: Az öt nappal a tűzszünet után volt, a szivattyútelep jóval később történt.

BUNCHE: Felteszem, a tűzszüneti vonalak azok voltak, amelyek most is, de nem vagyok otthon az Adzsándzsul-ügyben. Van még megvitatandó kérdés?

SILOÁH: Javaslom, hogy a haderőcsökkentésről még ma vagy holnap szülessen megegyezés, ha az albizottság össze tud ülni újra. Ha a bizottság meg tud egyezni ebben, akkor nekünk nem szükséges foglalkozni vele.

BUNCHE: Meg fogom kérni Conlin ezredest, hívja össze a katonai albizottságot, hogy kidolgozza a fennmaradt problémák megoldását, így a haderőcsökkentés kérdését mi elhagyhatjuk.

Úgy vélem, ez eredményes ülés volt, sokat haladtunk. Ahogy követtem a vitát, a következő ülésen a következő ügyekkel kell majd foglalkoznunk.

1. A izraeli delegáció térképet készít saját elképzeléseiről a hebroni–holt-tengeri szektor vonalairól. E térképet bemutatják a transzjordániai delegációnak, amellyel megvitatják azt.

SILOÁH: Lenne egy megjegyzésem. Elkészítjük a térképet, de mivel Dáján ezredes holnap érkezik, szeretnénk megmutatni neki azt, mielőtt az ülésen megkezdődne a vita. 2-3 óra csúszás lehet emiatt, de mint rangidős tisztnek, először neki kell látnia.

BUNCHE: A 2. megvitatandó ügy a latruni nyúlvány és a betlehemi út civil forgalom számára való megnyitásának kérdése. Ezután már csak két téma marad ránk: 3) az egyezmény kiterjesztése a közepső és az északi határokra (iraki front) és 4) az utolsó kérdés, a haderőcsökkentés.

Ez több szempontból érdekes ülés volt, valójában csereszemet. Javasolták, hogy a latruni nyúlvány és a betlehemi út problémáját együttesen a kölcsönös megállapodás elve szerint vitassák meg. Ugyancsak javasolták, hogy jó lehetőség együtt kezelni a 318-as pont és Adzsándsul kérdését, és mindkét fél vonuljon vissza onnan. Kíváncsi vagyok, hogy al-Dzsundi ezredes nagylelkű, a déli szektorral kapcsolatos ajánlatára válaszul Siloáh úr képes lesz-e rövid időn belül kedvező választ adni az iraki front kérdésében való előrehaladás érdekében, ami összeegyeztethető Dzsamali úr vasárnapi üzenetében foglaltakkal.

SILOÁH: Mondhatom, hajlandóak vagyunk kiterjeszteni az egyezséget erre a frontra is, de természetesen csak egy itteni vita során.

BUNCHE: Van még egy jelentős kérdés, miszerint elégedettek-e az iraki meghatalmazással.

SILOÁH: Vártuk, hogy Ön tudassa velünk, Ön elégedett-e ezzel. Al-Dzsundi ezredes maga néhány napja még kétségek között volt, hogy mi is az iraki fronttal kapcsolatos állásfoglalásuk, de ezt most tisztáztuk. Részünkről nem tiltakozunk a vita kiterjesztése ellen.

BUNCHE: Dzsamali úr üzenete szerint a transzjordániai delegáció fel van hatalmazva, hogy az iraki sereg nevében tárgyaljon Palesztinában.

SILOÁH: Készen állunk a vitára.

BUNCHE: Mikor legyen a következő ülés? Jobb lenne, ha délután tartanánk, amikor Dáján ezredes már megérkezett?

SILOÁH: Ez jó ötlet, a térkép addigra készen lesz.

BUNCHE: Mikor? Délután 4 óra megfelel?

[Elfogadják, az ülést berekesztik.]

Az ülést követő napon, március 25-én Siloáh tájékoztatta Bunche-ot az Izrael és Transzjordánia között megkötött egyezményről, és arra kérte a közvetítőt, hogy halassza el a következő tárgyalást, mivel a transzjordániai delegáció nem is tud a sunehi titkos megállapodásról. Bunche elfogadta Siloáh javaslatát.⁸⁷ Másnap Bunche próbált nyomást gyakorolni a felekre, mert egy héten belül meg akarta kötni a fegyverszüneti egyezményt, sőt két nappal később még az izraeliek fenyegetését is tolmácsolta al-Dzsundinak: ha Transzjordánia nem hajlandó mihamarabb megkötni a fegyverszünetet, akkor az iraki frontról nem fognak tárgyalni,⁸⁸ vagyis katonai akciót helyeztek kilátásba. Ha az iraki front nem került volna bele az egyezménybe, Abdalláh hatalma bizonytalanná vált volna a Nyugati Parton.

Március 27-én at-Táll Jeruzsálemben tárgyalta az izraeliekkel és három módosítási javaslatot ismertetett a 23-i egyezménnyel kapcsolatban: (1) hozzák nyilvánosságra az egyezményt, (2) készítsenek menetrendet a területek átadásáról, és (3) módosítsák a demarkációs vonalat. Izrael csak a harmadik módosítási javaslatot utasította el.⁸⁹ A sunehi titkos egyezményt végül március 30-án módosították.

⁸⁷ Ben-Dror: *The Armistice Talks between Israel and Jordan...* i. m. 892.

⁸⁸ Uo. 894.

⁸⁹ Gelber: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953...* i. m. 87–88.

17. dokumentum

Egyezmény a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael Állam között. Suneh, 1949. március 31.

1. Alulírottak a kormányaik által rájuk ruházott felhatalmazásukkal a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael Állam között 1949. március 23-án létrejött egyezményt a következőképpen módosítják:

a) A 4. cikk a következőképpen módosul:

A mellékelt térképen kék vonallal elhatárolt Hebron területén Izrael hasonló változásokat eszközöl, melyek a Jordániai Hásimita Királyság javára szolgálnak.

b) A 7. cikk törölve.

c) A 8. cikk első mondata után a következő mondat kerül betoldásra:

Sem izraeli, sem jordániai erő nem léphet be és nem állomásozhat azon települések területén, ahol a helyi arab rendfenntartó erők teljesítenek szolgálatot.

d) A 11. cikk a következőképpen módosul:

Jelen egyezmény semmiképpen nem hátráltathatja a Felek közötti politikai együttműködést.

e) A 12. cikk törölve.

2. Jelen egyezményt, valamint az 1949. március 23-án létrejött megállapodást olyan módon kell értelmezni és végrehajtani, ahogyan az Általános Fegyverszüneti Egyezményről jelenleg Rodoszon tárgyaló izraeli és jordániai küldöttség meghatározza. Az ő rendelkezéseik benne foglaltatnak az Általános Fegyverszüneti Egyezményben, mint annak a Felek által történő aláírásának feltétele.

3. Jelen egyezményt, valamint az 1949. március 23-án létrejött megállapodást az Általános Fegyverszüneti Egyezmény aláírásától kezdve a 2. cikk értelmében érvénytelennek kell tekinteni. A dokumentumokat egyik fél sem hozhatja nyilvánosságra.

Ennek hiteléül a Magas Szerződő Felek alulírott képviselői jelen egyezményt 1949. március 31-én aláírták.

A Jordániai Hásimita Királyság képviselőjében
Favzi Mulki
Ahmed Szudki el-Dzsundi

Izrael Állam képviselőjében
Valter Ejtán
Jigáel Jádin
Reuven Siloáh

18. dokumentum

202. távirat: Ammán a Foreign Office-nak, 1949. március 31.

Pirie-Gordon

Sürgős
Titkos

A védelmi miniszter tájékoztatott, hogy Sunehben sikerült végleges megállapodást kötniük a zsidókkal egy hajnali ötig tartó találkozón.

Transzjordániának – úgy tűnik – sikerült néhány jelentős engedményt nyernie, miszerint a zsidók nem maguk foglalják el azonnal a térség falvait, amelyeket átengedtek nekik, viszont engedélyezik nekik, hogy [olvashatatlan], mintha senkiföldje lenne, amíg a végső rendezésre sor nem kerül. Ugyancsak megegyezésre jutottak a frontvonalak ügyében a hebroni körzetben, ahol némileg Transzjordánia érdekeiben jártak el, lehetővé téve számára azt, hogy egy-két zsidók által elfoglalt falut visszakapjanak.

Az egész ügyet a rodoszi általános fegyverszüneti egyezmény fogja rendezni, amelyet a védelmi miniszter reményei szerint jövő hét hétfőn vagy kedden fog aláírni.

A március 30-i egyezmény után Abdalláh beleegyezett a fegyverszüneti egyezmény megkötésébe. Mozgástere annyira beszűkült,

hogy végül annak érdekében, hogy ne veszítsen még több területet a Nyugati Parton, a végső megegyezést szorgalmazta. Április 1-jén Siloáh jelentette Bunche-nak, hogy Transzjordánia kész aláírni a megállapodást, így a megbízott hozzá is látott az előkészületekhez. Másnap al-Dzsundi is visszatért Rodoszra, hogy április 3-án részt vegyen az ünnepségen.⁹⁰

19. dokumentum

Izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások: harmadik hivatalos találkozó. Rodosz, 1949. április 3.

Jelen vannak:

Izraeli delegáció

Reuven Siloáh

Móse Dáján alezredes

Dan Loehner alezredes

Sabtai Rosenne

Simoni úr

Transzjordániai delegáció

Ahmed Szudki al-Dzsundi ezredes

Mohamed Moávita alezredes

Radi Hindávi őrnagy

Ali Abu Novár százados

Fáti Jászín hadnagy

Egyesült Nemzetek

Dr. Ralph J. Bunche (elnök)

Henri Vigier

William E. Riley dandártábornok

John Reedman

Szaleh Mahmúd

M. A. Shamsee

⁹⁰ Ben-Dror: The Armistice Talks between Israel and Jordan... i. m. 896.

Thomas Conlin alezredes
Albert Durre parancsnok

BUNCHE: Ezennel megnyitom a harmadik és utolsó hivatalos találkozót az izraeli–transzjordániai fegyverszüneti tárgyalások keretén belül, a célból, hogy a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael meghívott delegációi általános fegyverszüneti egyezményt írjanak alá, ami a múlt hónap fáradtságos munkájának eredménye.

Jelen egyezmény, amelyet Önök már nem hivatalosan elfogadtak, most készen áll a hivatalos jóváhagyásra és aláírásra. Annak érdekében, hogy a tárgyalás jegyzőkönyve teljes és pontos legyen, először felolvasom az egyezményt, aztán felszólítom Önöket a hivatalos jóváhagyásra. [Az elnök felolvassa az egyezmény szövegét.]

Az egyezménynek két melléklete van. Az 1. számú melléklet címe: *A fegyverszüneti demarkációs vonal helyzetéről szóló térképek*. A két delegáció vezetője korábban megkapta ezen térképek másolatát. A mellékleteket még most kötik be, de a pontos másolatok itt vannak. [Az elnök felolvassa a 2. számú mellékletet, amelynek címe: *A védelmi erők meghatározása*.]

Most hogy felolvastam az egyezményt, felszólítom a delegációkat, hogy jelezzék hivatalos jóváhagyásukat. A Jordániai Hásimita Királyság delegációja jóváhagyja-e az általános fegyverszüneti egyezményt fenntartás nélkül?

AL-DZSUNDI: Jóváhagyva.

BUNCHE: Jegyezzék fel! Izrael delegációja jóváhagyja-e az általános fegyverszüneti egyezményt fenntartás nélkül?

SILOÁH: Jóváhagyva.

BUNCHE: Jegyezzék fel! Mindkét delegáció jelezte az egyezmény jóváhagyását, amelynek hivatalos másolata a delegációk rendelkezésére áll, hogy aláírják. Ezzel kapcsolatban szeretném felhívni a delegációk figyelmét, hogy az egyezmény 12. cikkelye értelmében azt öt példányban kell aláírni. Ugyanakkor kérem a delegációkat, hogy hat példányt írjanak alá azért, hogy a Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Bizottsága vezetőjének hivatalos használatra is legyen egy példánya, hogy a Fegyverszüneti Vegyes Bizottság munkájában részt tudjon venni. A példányok most rendelkezésre állnak a delegációk számára az aláírásra.

(...) A 12. cikkely értelmében most egy-egy aláírt példányt a delegációknak átadok.

Gratulálok mindkét delegációnak és kormánynak, hogy sikeresen lezárták ezt a bonyolult tárgyalássorozatot. Ezt az általános fegyverszüneti egyezményt aláírva biztosították Palesztinában a béke újbóli eljövételét. Tollat használtak, nem pedig kardot. Érveket és nem erőt alkalmaztak, s egyezményt kötöttek. Ez valójában történelmi alkalom, s hiszem, hogy nem tévedek, amikor azt jósolom, hogy a történelem hálás lesz Önöknek, akik most ezen asztal körül állnak.

Az az egyezmény, amelyet most aláírtak, már hatályban van, nem szükséges ratifikálni. Ez több szempontból jelentős egyezmény. Jelzi a konfliktus két legfontosabb szembenálló fele közötti ellenségeskedések végét. (...)

Van még valami dolgunk? Van a delegációk vezetőinek valami mondanivalója, mielőtt berekesztem az ülést?

AL-DZSUNDI: Most, hogy aláírtuk az egyezményt Transzjordánia és Izrael között, engedjék meg, hogy kifejezzem köszönetemet Önnek, Dr. Bunche, valamint a vezérkari főnöknek, Riley tábornoknak azért a törekvésért, amellyel fáradhatatlanul segítettek az egyezmény megkötését, amely reményeim szerint helyreállítja a békét Palesztinában.

BUNCHE: Köszönöm, al-Dzsundi ezredes. Szeretne valamit mondani az izraeli delegáció vezetője?

SILÓÁH: Pontosan egy hónappal ezelőtt gyűltünk össze, hogy megkezdjük ezt a tárgyalássorozatot, amely a jelen egyezmény megkötéséhez vezetett. Sokakban voltak kételyek, hogy lehet-e a tárgyalásoknak eredménye, és voltak néhányan, akik előre jelezték, hogy azok hosszúk és fáradtságosak lesznek. Valójában voltak pillanatok, amikor munkánk közben úgy tűnt, a felek követelései összeegyeztethetetlenek. Dr. Bunche, az Ön fáradhatatlan munkája nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ezek a tárgyalások sikeresek legyenek. Kezdetől fogva bátorított a közvetlen tárgyalásokra, bátorított minket, hogy szemtől szemben tárgyaljunk, s nyíltan és egyértelműen vitassuk meg nézeteltéréseinket. A harc sokáig tartott, amíg a két fél össze nem ült, és őszinte vita során meg nem találta az egyetlen módot, amellyel a Közel-Kelet problémáit meg tudja oldani. Az egyezmény, amit most aláírtunk, ezt az elméletet bizonyítja. Mielőtt leülnénk, szeretném megköszönni Dr. Bunche-nak, Riley tábornoknak és minden beosztottnak, az Egyesült Nemzetek hivatalnokainak a segítségét. Ugyancsak szeretném kifejezni megbecsülésemet transzjordániai

barátainknak azért az őszinte törekvésért, amely a békés rendezésre irányult. (...)

BUNCHE: Köszönöm, Siloáh úr. (...) Mivel nincs további tennivalónk napirenden, ezennel berekesztem a Jordániai Hásimita Királyság és Izrael Állam közötti fegyverszüneti tárgyalások utolsó, jó hangulatú ülését.

20. dokumentum

Izraeli–transzjordániai általános fegyverszüneti egyezmény, Rodosz, 1949. április 3.

Preambulum

A felek a jelen Egyezményben,

válaszul a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatára, amely az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 40. cikkelye értelmében felszólítja a feleket további intézkedésre annak érdekében, hogy Palesztinában a jelen tűzszünetet tartós béke váltsa fel, fegyverszüneti tárgyalásokat folytatnak;

elhatározva, hogy az Egyesült Nemzetek égisze alatt tárgyalásokba kezdenek a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatának megvalósítására vonatkozóan, kijelölték meghatalmazott képviselőiket a tárgyalások lefolytatására és a fegyverszüneti egyezmény megkötésére.

A kormányok alulírott képviselői, teljes jogkörrel felruházva, ezen jogokat pedig megfelelő formában rögzítve, a következő rendelkezésekben állapodtak meg:

I. cikkely

A felek annak érdekében, hogy Palesztinában ismét tartós béke legyen, és felismerve ennek érdekében a kölcsönös biztosítékok jelentőségét a felek jövőbeni katonai műveletei vonatkozásában, megerősítették a következő alapelveket, amelyeket a feleknek a fegyverszünet ideje alatt be kell tartaniuk:

1. A Biztonsági Tanács rendelkezését, amely szerint a palesztin kérdés rendezése érdekében nem lehet katonai erőt bevetni, mindkét félnek lelkiismeretesen tiszteletben kell tartania.

2. Egyik fél szárazföldi, tengeri vagy légi hadereje sem fenyegetheti a másik fél lakosságát vagy haderejét, és nem tervezhet vagy indíthat támadást a másik fél ellen. Továbbá a felek egyetértenek abban, hogy a „tervezés” kifejezés ebben a kontextusban nincs hatással az olyan általános vezérkari műveletekre, amelyeket a katonai szervek általában gyakorolnak.

3. A felek teljes mértékben tiszteletben tartják egymás biztonságához és a fegyveres erők támadásától való félelemmentes szabadsághoz való jogát.

4. A felek a fegyveres erők között létrejövő fegyverszünetet a fegyveres konfliktus felszámolása és a tartós béke helyreállítása felé vezető elengedhetetlen lépésnek fogadják el.

II. cikkely

Különös tekintettel a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatának végrehajtására, a felek a következő elveket és célokat rögzítik:

1. Elismerik alapelvként, hogy a Biztonsági Tanács által elrendelt fegyverszünet időtartama alatt a felek nem törekedhetnek semmilyen katonai vagy politikai előny megszerzésére.

2. Továbbá elismerik, hogy jelen Egyezmény rendelkezései semmilyen módon nem sértik azokat a jogokat, követeléseket és álláspontokat, amelyeket bármely fél a palesztin kérdés végső megoldása érdekében érvényesíteni kíván. Jelen Egyezmény rendelkezéseit kizárólag katonai megfontolásokból rögzítették.

III. cikkely

1. A fent említett alapelvek és a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozata alapján a felek szárazföldi, tengeri és légi erők között általános fegyverszünet jön létre.

2. Egyik fél egyetlen szárazföldi, tengeri, légi valamint félkatonai egysége, beleértve az irreguláris csapatokat, sem indíthat háborús vagy ellenséges akciót a másik fél katonai vagy félkatonai erői, vagy a másik fél által ellenőrzött terület polgári lakossága ellen. Továbbá egyik fél sem lépheti át azt a demarkációs vonalat, amelyet jelen

Egyezmény V. és VI. cikkelye rögzít, és nem léphetnek be a másik fél légterébe, s nem haladhatnak keresztül azon.

3. Jelen Egyezmény szerződő felei nem indíthatnak háborús vagy ellenséges akciót a másik fél ellen a saját maguk által ellenőrzött területről kiindulva.

IV. cikkely

1. A jelen Egyezmény V. és VI. cikkelyében rögzített vonalakat fegyverszüneti demarkációs vonalnak nevezik, amelyeket a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozatának céljai szerint rajzolnak meg.

2. A fegyverszüneti demarkációs vonal alapvető célja, hogy olyan határvonalat képezzen, amelyet a felek fegyveres erői nem léphetnek át.

3. A felek fegyveres erőinek szabályzatai és előírásai, amelyek a polgári lakosság számára megtiltják az arcvonalak átlépését vagy az arcvonalak közé való belépést, az V. és VI. cikkelyben rögzített fegyverszüneti demarkációs vonal alkalmazásával párhuzamosan hatályban maradnak a jelen Egyezmény aláírása után is.

V. cikkely

1. A fegyverszüneti demarkációs vonalat minden körzetben – kivéve az iraki hadsereg által ellenőrzött területeket – az I. számú melléklet térképe alapján kell megrajzolni, és a következőképpen meghatározni:

a) A Kh Deir Arabi körzetben (MR 1510-1574) húzódó vonalak északi végpontjait a Jeruzsálemre vonatkozó 1948. november 30-i tűzszüneti egyezmény határozza meg. A fegyverszüneti demarkációs vonalnak követnie kell azokat a fegyverszüneti vonalakat, amelyeket az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezete hitelesített.

b) A jeruzsálemi körzetben a fegyverszüneti demarkációs vonal megegyezik az 1948. november 30-i tűzszüneti egyezményben meghatározott vonallal.

c) A hebroni–holt-tengeri körzetben a fegyverszüneti demarkációs vonalat a jelen Egyezmény I. számú mellékletének 1. térképén B-vel jelölt módon rajzolják meg.

d) A Holt-tenger MR 1925-0958 pontjától Palesztina legdélebbi pontjáig a fegyverszüneti demarkációs vonalat a jelenlegi katonai

helyzet alapján határozzák meg, amelyet 1949 márciusában az Egyesült Nemzetek megfigyelői állapítottak meg. Ez a vonal északi–déli irányú, és jelen Egyezmény I. számú mellékletének 1. térképe alapján rajzolják meg.

VI. cikkely

1. A felek megegyeztek abban, hogy a Jordániai Hásimita Királyság erői átveszik az iraki erők helyét az addig az irakiak által ellenőrzött területeken. Ennek vonatkozásában az iraki külügyminiszter a Megbízotthoz intézett 1949. március 20-i üzenetében tolmácsolta az iraki kormány szándékát. Ebben felhatalmazza a Jordániai Hásimita Királyság delegációját, hogy az iraki erőkkel tárgyalást folytasson a csapatok kivonásáról.

2. Az iraki erők által ellenőrzött területen a fegyverszüneti demarkációs vonalat az I. számú melléklet 1. térképén A-val jelölt módon határozzák meg.

3. Ezen cikkely 2. bekezdésében leírt fegyverszüneti demarkációs vonalat a következő ütemterv alapján kell létrehozni, addig a jelenlegi katonai arcvonalakat fenn kell tartani:

a) A Baka és Dzsaldzsúlia közötti úttól nyugatra eső területen, valamint onnan kiindulva Kafr-Kászimtól keletre a fegyverszüneti egyezmény aláírásától számított öt héten belül.

b) A Baka és Zubeiba közötti vonaltól északra fekvő Ara-vádi területén a fegyverszüneti egyezmény aláírásától számított hét héten belül.

c) Az iraki körzet többi területén a fegyverszüneti egyezmény aláírásától számított tizenöt héten belül.

4. A hebroni–holt-tengeri körzetben az V. cikkely c) pontjában említett fegyverszüneti demarkációs vonal, amely a jelen Egyezmény I. számú mellékletének 1. térképén B-vel van jelölve, lényeges eltérést mutat a jelenlegi katonai helyzettől a Jordániai Hásimita Királyság javára. Ez a vonal úgy lett meghatározva, hogy a jelen cikkely 3. bekezdésében leírt, az iraki front jelenlegi katonai helyzetét az Izrael Állam javára megváltoztatott fegyverszüneti vonalért cserébe a Jordániai Hásimita Királyság kárpótlást kapjon ebben a körzetben.

5. A Túl-Karm és Kalkilja közötti útert cserébe Izrael kormánya vállalja 20 kilométernyi elsőrendű út építésének költségeit a Jordániai Hásimita Királyság számára.

6. Azokon a településeken, amelyeket a jelen cikkely 2. bekezdésében leírt fegyverszüneti demarkációs vonal létrehozása érint, a polgári lakosság jogosult fenntartani és megvédeni tartózkodási, tulajdon- és szabadságjogait. Amennyiben bármely lakos úgy döntene, hogy elhagyja települését, joga van haszonállatait és egyéb ingóságait magával vinnie, emellett késedelem nélküli kárpótlást kell kapnia az elhagyott földért cserébe. Az izraeli erőknél tilos behatolniuk és állomásozniuk azokon a településeken, ahol a belső biztonság érdekében a helyben toborzott arab rendfenntartók állomásoznak.

7. A Jordániai Hásimita Királyság felelősséget vállal minden iraki erőért Palesztinában.

8. A jelen cikkely rendelkezései semmiképp nem értelmezhetők úgy, hogy azok befolyásolják a felek közötti végleges politikai rendezést.

9. A jelen Egyezmény V. és VI. cikkelyében meghatározott fegyverszüneti demarkációs vonal nem befolyásolja a felek közötti jövőbeni területi rendezést, a határvonalakat és a felek ehhez kapcsolódó igényeit.

10. Ha másképp nem rendelkeznek, a fegyverszüneti demarkációs vonalat a jelen Egyezmény aláírását követő tíz napon belül ki kell jelölni, beleértve a cél érdekében szükséges csapatkivonásokat is.

11. Az V. és VI. cikkelyben rögzített fegyverszüneti demarkációs vonal a felek kölcsönös egyetértése esetén kiigazítható. Minden ilyen kiigazítása ugyanúgy érvényes és hatályos, mintha a jelen Fegyverszüneti Egyezmény szerves része lenne.

VII. cikkely

1. A felek a fegyverszüneti demarkációs vonaltól számított tíz kilométeren belül kizárólag védelmi célokból állomásoztathatnak katonai erőket, kivéve ott, ahol a földrajzi szempontok ezt nem teszik lehetővé, mint például Palesztina legdélebbi pontjánál, vagy a tengerparti sávnál. A szektorokban engedélyezett védelmi erők meghatározása a jelen Egyezmény II. számú mellékletében található. Az iraki erők által ellenőrzött területeken a fegyveres erők csökkentésének terve magába kell foglalja az iraki erők létszámát is.

2. Az előző bekezdés értelmében a fegyveres erők védelmi szintre való csökkentését a jelen Egyezményben meghatározott fegyverszüneti demarkációs vonal létrehozásától számított tíz napon belül végre kell hajtani. Hasonlóan ugyanennyi idő alatt a feleknek el kell

végezni az elaknásított utak és az evakuált területek aknamentesítését, és át kell adniuk egymásnak az aknamezők elhelyezkedéséről szóló terveket.

3. A fegyverszüneti demarkációs vonal két oldalán állomásozó felek katonai erejét rendszeresen felül kell vizsgálni a célból, hogy később kölcsönös megegyezés útján tovább lehessen csökkenteni az erők létszámát.

VIII. cikkely

1. A felek kormányai által kijelölt két-két képviselőből álló különbizottságot hoznak létre abból a célból, hogy kifejezésre juttassák az elfogadott terveket és intézkedéseket, és hogy bővítsék a jelen Egyezmény hatáskörét, s ezek alkalmazását tökéletesítsék.

2. A különbizottságot közvetlenül a jelen Egyezmény hatályba lépését követően fel kell állítani, amely különös figyelmet fordít az elfogadott tervek és intézkedések megszövegezésére, s az ilyen kérdések előterjesztésére. Ezeknek minden esetben tartalmazniuk kell az elviekben már létező problémákat: a létfontosságú útvonalak szabad használatát (beleértve a Betlehem- és a Latrun-Jeruzsálem útvonalakat); a Szkópusz-hegy kulturális és humanitárius intézményei normális működésének helyreállítását és ezek szabad megközelíthetőségét; emellett az Olajfák hegyén lévő szent helyek, intézmények és a temető szabad használatát és szabad megközelíthetőségét; a latruni szivattyútelep működésének helyreállítását; az Óváros villamosenergia-ellátását; a jeruzsálemi vasút működésének újraindítását.

3. A különbizottság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a hozzá tartozó ügyekben. A különbizottság által elfogadott és megszövegezett tervek és intézkedések támogatást nyújtanak a XI. cikkelyben meghatározott Fegyverszüneti Vegyes Bizottság felügyeleti munkája számára.

IX. cikkely

A felek között a jelen fegyverszüneti egyezmény aláírását követően létrejött megállapodások, amelyek olyan ügyekkel kapcsolatosak, mint a VII. cikkely 3. bekezdésében tárgyalt létszámcsökkentés, a fegyverszüneti demarkációs vonal jövőbeni kiigazítása és VIII. cikkely értelmében létrehozott különbizottság által megfogalmazott tervek és intézkedések, ugyanolyan érvénnyel és hatállyal rendelke-

nek, és ugyanúgy kötelezők mindkét félre nézve, mint a jelen Egyezmény rendelkezései.

X. cikkely

A felek a jelen Egyezmény aláírását megelőzően külön egyezményt kötöttek a hadifogolycseréről. Ebben a kérdésben további intézkedésre nincs szükség, ugyanakkor a Fegyverszüneti Vegyes Bizottság újra kivizsgálja, hogy vannak-e még valamely félhez tartozó hadifoglyok, akiket nem érintett a korábbi fogolycsere. Amennyiben találunk ilyen hadifoglyokat, a Fegyverszüneti Vegyes Bizottság intézkedni fog mihamarabbi átadásuk érdekében. A felek vállalják a teljes körű együttműködést a Fegyverszüneti Vegyes Bizottsággal kötelezettségük teljesítéseként.

XI. cikkely

1. A jelen Egyezmény intézkedéseinek végrehajtását, kivéve az olyan ügyeket, amelyek a VIII. cikkelyben létrehozott különbizottság kizárólagos hatáskörébe esnek, az öttagú Fegyverszüneti Vegyes Bizottság felügyeli, amelybe a felek két-két tagot jelölnek, elnöke pedig az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezetének főparancsnoka, vagy az ő általa a felekkel való egyeztetés során kijelölt, a Szervezet megfigyelői státusszal rendelkező magas rangú tisztviselője.

2. A Fegyverszüneti Vegyes Bizottság központja Jeruzsálem, üléseit a munkája hatékony végzéséhez szükséges helyen és időpontban tartja.

3. A Fegyverszüneti Vegyes Bizottság első ülését az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezetének főparancsnoka hívja össze a jelen Egyezmény aláírását követő egy héten belül.

4. A Fegyverszüneti Vegyes Bizottság döntéseinek lehetőség szerint egyhangúságon kell alapulniuk. Az egyhangság hiányában a döntéseket a bizottság jelen lévő tagjai a többségi elv alapján hozzák meg.

5. A Fegyverszüneti Vegyes Bizottság saját maga határozza meg a működési rendjét. A bizottság akkor ülhet össze, ha az elnök azt megelőzően minden tagot értesít. A határozatképesség feltétele a tagok többségének jelenléte.

6. A bizottság felhatalmazást kap, hogy feladatai hatékony elvégzéséhez szükséges létszámban megfigyelőket alkalmazzon, akik a

felek és/vagy az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezetének katonai állományába tartoznak. Ha az Egyesült Nemzetek megfigyelőit alkalmazták, akkor ezek a személyek az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezete főparancsnokának irányítása alatt maradnak. A Fegyverszüneti Vegyes Bizottsághoz tartozó megfigyelők általános vagy különleges ügyekkel foglalkoznak, amelyeket az Egyesült Nemzetek főparancsnoka, vagy az általa kijelölt képviselő hagy jóvá, attól függően, hogy melyikük tölti be az elnöki tisztséget.

7. A jelen Egyezmény végrehajtásakor a feleknek a követeléseiket és a panaszait az elnökön keresztül azonnal a Fegyverszüneti Vegyes Bizottsághoz kell továbbítaniuk. A bizottság minden ilyen követelést és panaszt a legalkalmasabbnak ítélt ellenőrző és vizsgálati módszerek segítségével megvizsgál és megteszi a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy igazságosan és kölcsönösen kielégítő módon rendezze a vitákat.

8. Ha a jelen Egyezmény bizonyos rendelkezései kapcsán értelmezési kérdés merül fel, a bizottság értelmezése érvényesül. Ez nem érinti a Preambulum, valamint az I. és II. cikkely rendelkezéseit. A bizottság saját megfontolásból, ha szükségesnek tartja, időről időre javaslatot tesz a felek részére a jelen Egyezmény rendelkezéseinek módosítására.

9. A Fegyverszüneti Vegyes Bizottság a felek részére jelentést küld tevékenységéről a szükségesnek ítélt rendszerességgel. Minden egyes jelentésnek egy-egy példányát elküldik az Egyesült Nemzetek főtitkáranak és a szervezet megfelelő szervének vagy képviselőének.

10. A bizottsági tagok és megfigyelők számára a jelen Egyezményben rögzített területeken mozgásszabadságot és állandó belépési lehetőséget kell biztosítani a bizottság által szükségesnek vélt mértékben, feltéve, hogy a bizottság többségi döntést hoz olyan esetben, amikor az Egyesült Nemzetek megfigyelői kaptak felkérést.

11. A bizottság működési költségeit, kivéve azokat, amelyek az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek tevékenységéhez kötődnek, a felek között egyenlően kell elosztani.

XII. cikkely

1. A jelen Egyezmény az aláírását követően azonnal hatályba lép, külön ratifikációra nincs szükség.

2. A jelen Egyezmény, miután a Biztonsági Tanács 1948. november 16-i határozata alapján megtárgyalásra és véglegesítésre került, fegyverszünet megkötésére szólít fel annak érdekében, hogy a Palesztina békéjét fenyegető veszélyt felszámolják, és hogy a jelenlegi fegyverszünet tartós békévé váljon. Addig marad hatályban, amíg a felek között a békés rendezés végbe nem megy. Ez alól kivétel a jelen cikkely 3. bekezdésében rögzített eset.

3. A felek közös megegyezéssel bármikor felülvizsgálhatják a jelen Egyezményt, vagy annak bármelyik rendelkezését, és fel is függeszthetik annak alkalmazását, kivéve a I. és III. cikkelyt. Kölcsönös megegyezés hiányában, vagy ha a jelen Egyezmény az aláírását követően legalább egy évig hatályban volt, bármely fél kérheti az Egyesült Nemzetek főtítkárárt, hogy a felek részvételével konferenciát hívjon össze a célból, hogy felülvizsgálják, módosítsák vagy felüggeszszék a jelen Egyezmény bármely rendelkezését az I. és III. cikkelyt kivéve. A felek részvétele ezen a konferencián kötelező.

4. Ha a jelen cikkely 3. bekezdésében foglalt konferencián a felek nem jutnak megegyezésre a vitás kérdésekben, a felek az ügyet az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa elé kell vigyék, rámutatva arra, hogy a jelen Egyezmény létrejötté az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának Palesztina békéjéért tett erőfeszítése volt.

5. A jelen Egyezményt öt példányban írták alá, amelyek közül egy-egy példány a feleket illeti, két példányt az Egyesült Nemzetek főtítkárának kell elküldeni, aki azt továbbítja a Biztonsági Tanács és Palesztináért felelős Egyeztető Bizottság számára, egy példányt illeti az Egyesült Nemzetek palesztinai megbízottját.

Kelt Rodoszon, Görögországban, 1949. április 3-án az Egyesült Nemzetek palesztinai megbízottja, valamint az Egyesült Nemzetek Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezete főparancsnokának jelenlétében.

Izrael kormánya nevében:

Reuven Siloáh

Móse Dáján

A Jordániai Hásimita Királyság kormánya nevében:

Ahmed Szudki al-Dzsundi

Mohamed Moávita

Az izraeli–transzjordániai Általános Fegyverszüneti Egyezmény abban különbözik a többi ilyen típusú megállapodástól, hogy ez a sunehi titkos megegyezéseken és a még 1948. november 30-án megkötött tűzszüneti egyezményen alapul.⁹¹ A szerződés ugyanakkor nem rendelkezett teljes mértékben a Jeruzsálemmel és Holt-tengerrel kapcsolatos problémákról. A 8. cikk viszont rendelkezett közös bizottság felállításáról, amely ezekkel a kérdésekkel foglalkozott. Nagyon fontos megjegyezni, hogy ebben a bizottságban ENSZ-megbízottak nem kaptak helyet.⁹² Ami a Palesztinát illeti, az elnevezés hosszú időre eltűnt a térképekről, helyette a Nyugati Part, ritkábban a Nyugat-Jordánia elnevezést használták.

Az egyezményt végül mindkét fél sikernek könyvelhette el. Abdalláh elérte, hogy Izrael formálisan elismerje a Nyugati Part Transzjordánia általi bekebelezését. Jeruzsálem továbbra is megosztott maradt, s az ENSZ-t is sikerült távol tartani a beavatkozástól. A fegyverszünet megkötésével Izrael és Transzjordánia között véget ért a háború, bár a két ország között ez a háború inkább csak politikai téren zajlott. Avi Shlaim gondolatai idézve: „Minden hiányossága ellenére a Jordániával megkötött fegyverszüneti egyezmény az izraeli diplomácia fényes győzelmének tekinthető.”⁹³ Abdalláh számára pedig „az egyezmény – annak ellenére, hogy sok engedményre kényszerült és megannyi követeléssel szembesült – a lehető legjobb dolog volt a lehetséges alternatívákhoz képest.”⁹⁴

Összegzés

Az első arab–izraeli háború pikantériája abban áll, hogy Transzjordániát nemigen lehet egyik háborús fél szövetségésének sem tekinteni. Rostoványi Zsolt gondolata, úgy vélem, nagyon jól magyarázza a kialakult helyzetet: „[Abdalláh] hivatalos arab szövetségesei voltaképpen riválisai és ellenfelei voltak, míg »hivatalos« ellenfele

⁹¹ A tűzszüneti vonalakat több helyen módosították Izrael javára. A Jeruzsálemet a földközi-tengeri partvidékkel összekötő vasútvonal például teljes egészében Izrael fennhatósága alá került (ld. térkép).

⁹² Shlaim: *The Politics of Partition...* i. m. 313.

⁹³ Uo.

⁹⁴ Uo. 314.

(Izrael) fokozatosan a szövetségesévé vált.”⁹⁵ Transzjordániának a háború alatt végig az volt a célja, hogy az ellene a közel-keleti hegemoniáért küzdő arab államok, elsősorban Egyiptom és Szíria, ne tudjanak Palesztinában gyökeret verni, és ezért végig fenntartotta titkos kapcsolatait a zsidó állammal.⁹⁶ Ne feledjük azonban, hogy Abdalláhnak nem sikerült elérnie minden célját, csak a legfontosabbakat, mégpedig Izrael miatt. A Nyugati Part és fél Jeruzsálem az ő kezében maradhatott. Távlatokra tekintve elmondhatjuk, hogy 1950-ben a területet az állam hivatalosan is annektálta, ekkortól lett az ország elnevezése Jordániai Hásimita Királyság.⁹⁷ Egyéb céljai, amelyekről részletesen beszéltünk, az izraeli kényszerítő politika jóvoltából nem valósultak meg. Abdalláh Jaffa, Ramleh, Lydda megszerzésére való törekvései mind kudarcba fulladtak, még akkor is, ha mindvégig az ENSZ Közgyűlésének 181. határozatára hivatkozott. Amikor viszont Izrael lépett fel Jordánia ellen, akkor a zsidó állam is ugyannerre a dokumentumra hivatkozott. A különbség az volt, hogy Izrael katonailag sokkal jobb helyzetben volt, mint Transzjordánia, és ebbe Abdalláhnak is bele kellett törődnie.

Izrael éppen katonai dominanciájának köszönhetette, hogy képes volt kényszerítő politikát kifejteni az arab államra. Abdalláhnak nagyon szűk mozgástere volt, amit próbált maximálisan kihasználni. Mind a Negevvel, mind az Ara-vádival kapcsolatban elmondhatjuk, hogy a király Izrael nyomásának nem tudott ellenállni, viszont nem is akart katonai konfrontációba keveredni. Ennek köszönhető, hogy Izrael harc nélkül foglalta el mindazokat a területeket, amelyeket Transzjordániával szemben meg akart szerezni.

Ugyanakkor Abdalláh is meg lehetett elégedve a fegyverszünettel. Hiszen Izrael lényegében elismerte a Nyugati Part feletti jogát, és ezzel, ha nem is jelentősen, de növelni tudta országa területét. Ami igazán jelentős sikernek könyvelhető el számára, az Jeruzsálem egyik felének az országához való csatolása, amivel viszont presztízs-győzelmet aratott. Ugyanakkor a háború legnagyobb vesztesei, a palesztinai arabok joggal mondhatták, hogy a zsidók és Abdalláh

⁹⁵ Rostoványi: *Együttélésre ítélve...* i. m. 106.

⁹⁶ Uo.

⁹⁷ J. Nagy László: *Az ummától a nemzetállamig. Az arab országok története a 19–20. században*. SZTE Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2009. 104.

elvették tőlük az ENSZ által nekik ítélt államot. Abdalláh iránti gyűlöletük végül oda vezetett, hogy a királyt 1951-ben Jeruzsálemben egy palesztinai arab nacionalista meggyilkolta.

Izrael számára a fegyverszünet nem csak azt jelentette, hogy megnyerte a háborút, hanem azt is, hogy kétségtelenné vált: Izrael Állam fenn fog maradni. Ezt a tényt csak megerősítette, amikor az ENSZ 1949. május 11-én felvette tagjai közé az alig egyéves államot, amely így a szervezet 59. tagállama lett.⁹⁸ Az utókor ezt igazolta is, hiszen a zsidó állam ma is létezik, ráadásul azon határok között, amelyeket az 1949-es fegyverszünet értelmében húztak meg. Ez tovább növeli az egyezmények jelentőségét.

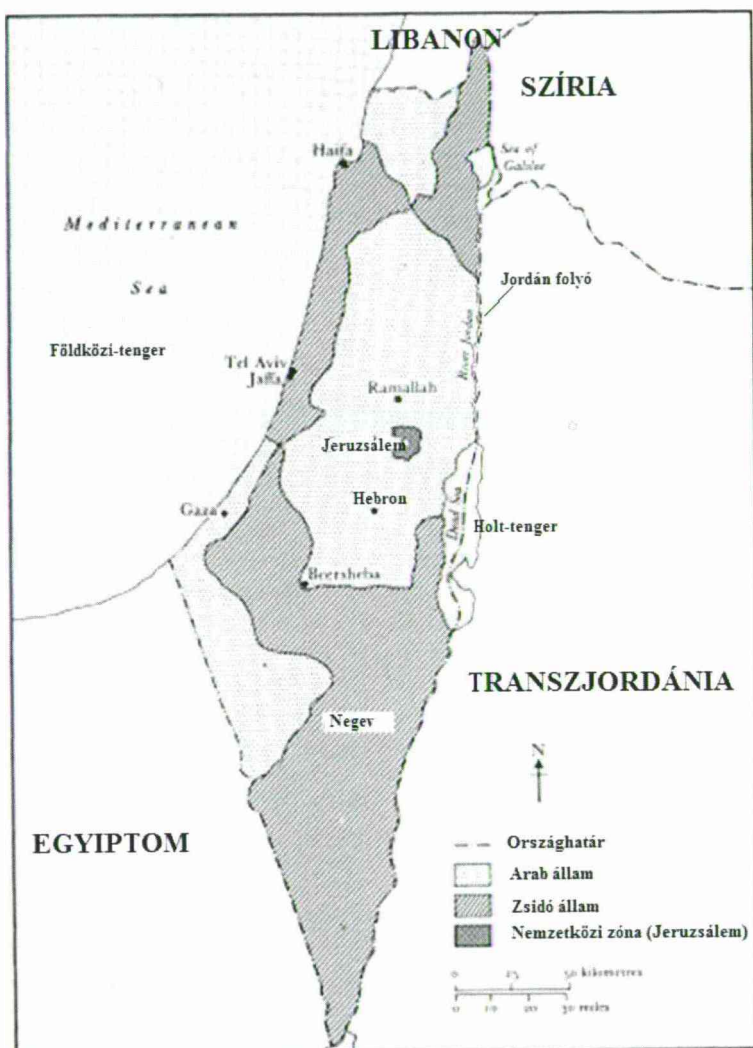
Transzjordánia és a cionisták között, mint arra utaltunk, már évtizedek óta szoros kapcsolat állt fenn, és ez még a háború alatt sem szakadt meg, még ha voltak is köztük komoly nézeteltérések a palesztinai arab térséggel kapcsolatban. Azt se felejtjük el, hogy a háború talán legvéresebb csatája éppen e két állam között zajlott, mégpedig 1948 májusában Jeruzsálem birtoklásáért.

A fentiek fényében úgy gondolom, nagyon óvatosan kell fogalmaznunk, amikor Transzjordániát Izrael ellenségének vagy szövetségésének tituláljuk. Utóbbival kapcsolatban mindig eszünkbe kell, hogy jusson, hogy bár a két állam között szoros volt a kapcsolat, mégis Izrael politikai és katonai eszközökkel érvényre juttatta saját akaratát a másik kárára, amiből arra kell következtetnünk, hogy a zsidó állam alapvetően ellenségként kezelte az arab államot.

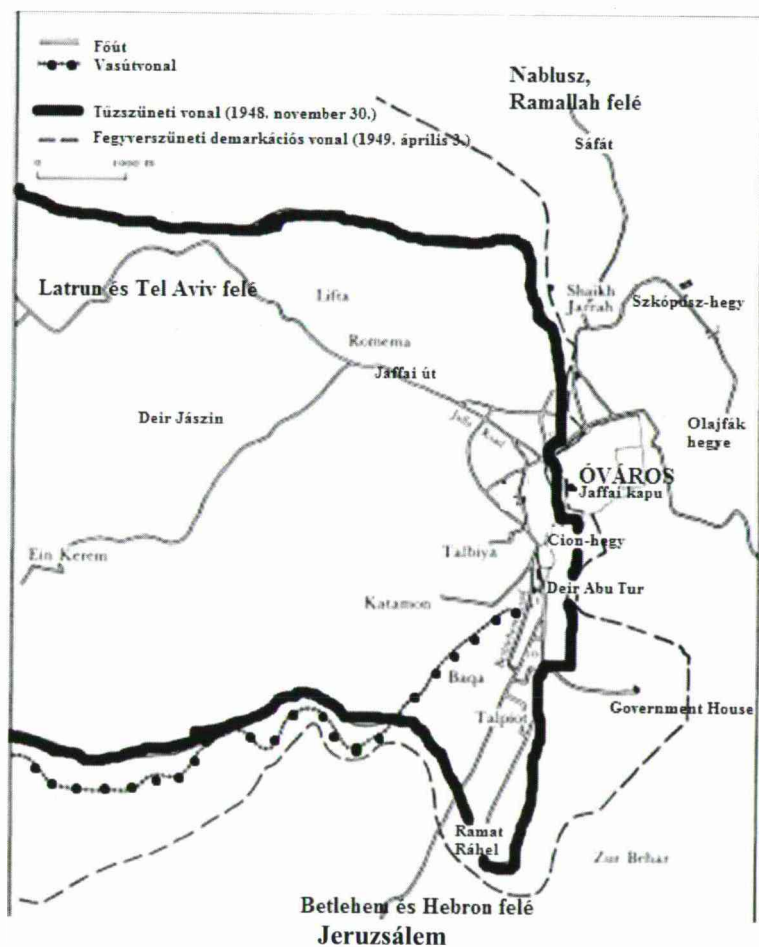
Hiszem, hogy a kötetben szereplő dokumentumok alaposan megkönnyítik a konfliktust lezáró fegyverszüneti tárgyalások eseményeinek megértését, és érthető képet adnak az Izrael és Transzjordánia közötti diplomáciai kapcsolatok kettőségéről. Mindezek nélkül nehéz lenne megérteni a Közel-Kelet 20. századi történetét.

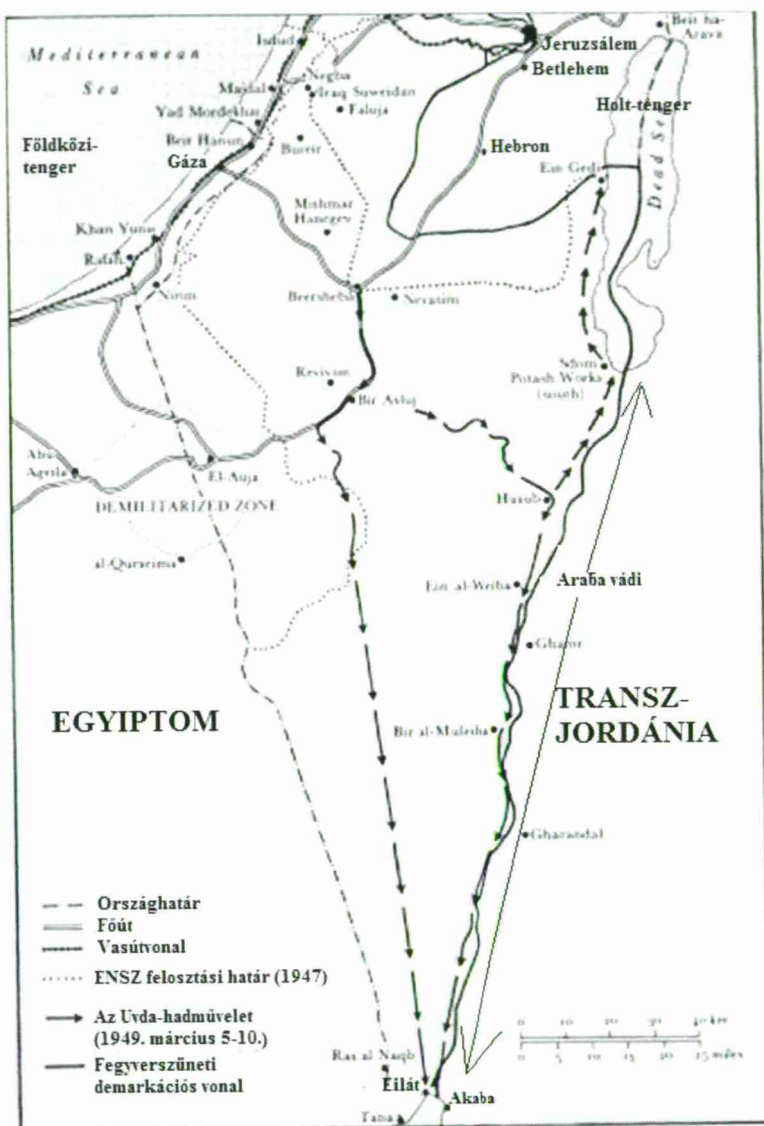
⁹⁸ Gilbert: *Izrael története*. i. m. 239.

Térképek

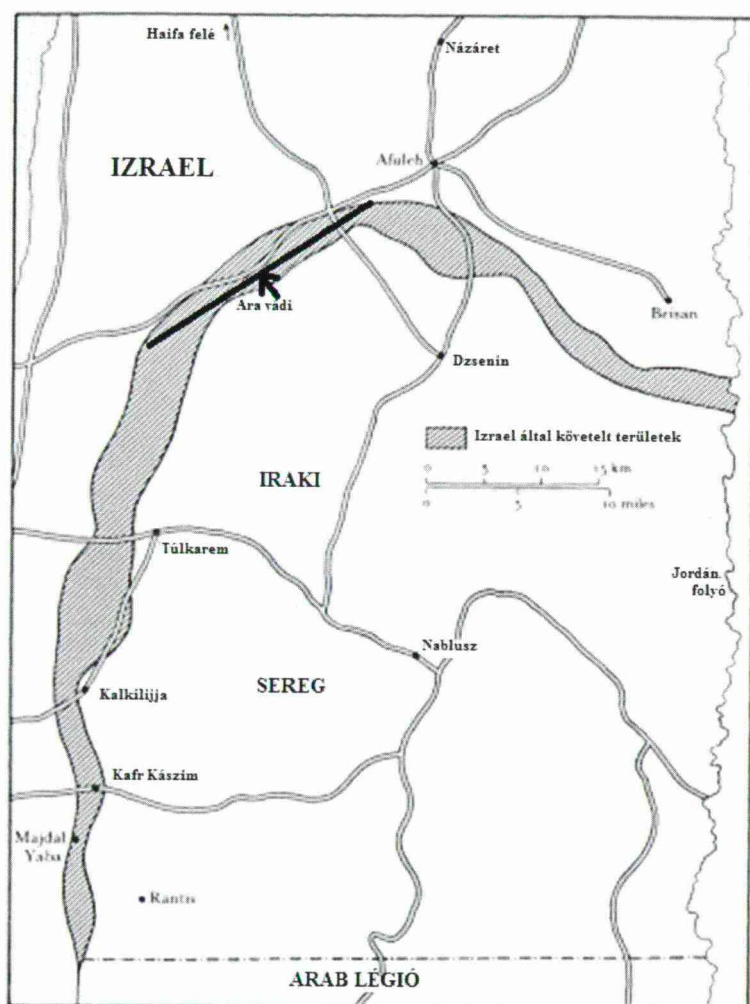

Az ENSZ 1947. november 29-i felosztási határozata

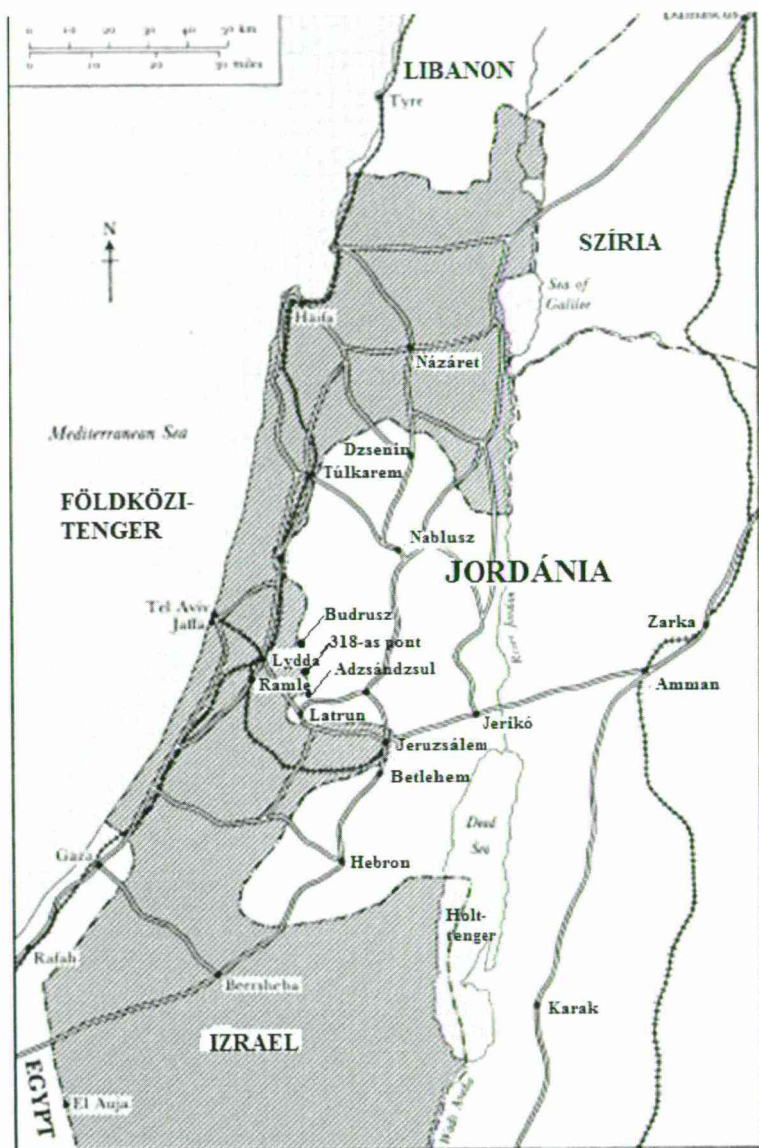

A Negev-sivatag (Uvda-hadművelet)

Az iraki front (Izrael területi követelése)

A Nyugati Part a fegyverszünet megkötése után

Felhasznált irodalom

Monográfiák

- ABIDI, Aqil Hyder Hasan: *Jordan. A Political Study 1948–1957*. Asia Publishing House, New York, 1965.
- CLEVELAND, William L. – BUNTON, Martin: *A History of the Modern Middle East*. (4th ed.). Westview Press, Boulder, 2009.
- FADDAH, Mohammad Ibrahim: *The Middle East in Transition. A Study of Jordan's Foreign Policy*. Asia Publishing House, London, 1974.
- GELBER, Yoav: *Israeli-Jordanian Dialogue 1948–1953. Cooperation, Conspiracy or Collusion?* Sussex Academy Press, Brighton, 2004.
- GILBERT, Martin: *Izrael története*. Pannonica, Budapest, 2000.
- J. NAGY László: *Az ummától a nemzetállamig. Az arab országok története a 19-20. században*. SZTE Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. Szeged. 2009.
- MAAN, Abu Nowar: *The Jordanian-Israeli War 1948–1951. A History of the Hashemite Kingdom of Jordan*. Ithaca Press, Reading, 2002.
- PAPPÉ, Ilan: *The Making of the Arab-Israeli Conflict 1947–1951*. I.B. Tauris, London, 2001.
- ROBINS, Philip: *A History of Jordan*. Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
- ROSTOVÁNYI Zsolt: *Együttélésre ítélve. Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért*. Corvina, Budapest, 2006.
- SALIBI, Kamal: *The Modern History of Jordan*. I.B. Tauris, New York, 2010.
- SHLAIM, Avi: *The Politics of Partition: King Abdullah, the Zionists and Palestine 1921–1951*. Oxford University Press, New York, 1990.

Tanulmányok

- BEN-DROR, Elad: The Armistice Talks between Israel and Jordan, 1949: The View from Rhodes. *Middle Eastern Studies*, 48. évf. 6. sz. (2012. nov.) 879–902.

- BRADSHAW, Tancred: Israel and the West Bank, 1948–1951. *Israel Affairs*. 16. évf. 2. sz. (2010. ápr.) 234–250.
- HADDAD, William W. - HARDY, Mary M.: Jordan's Alliance with Israel and its Effects on Jordanian-Arab Relations. In: *Israel Affairs*. 9. évf. 3. sz. (2003. tavasz) 31–48.
- HENRIKSEN WAAGE, Hilde: The Winner Takes All. The 1949 Island of Rhodes Armistice Negotiations Revisited. *The Middle East Journal*. 65. évf. 2. sz. (2011. tavasz) 279–304.
- JENSEHAUGEN, Jørgen – HENRIKSEN WAAGE, Hilde: Coercive Diplomacy: Israel, Transjordan and the UN – a Triangular Drama Revisited. *British Journal of Middle Eastern Studies*. 39. évf. 1. sz. (2012. ápr.) 79–100.
- KARSH, Efraim: The Collusion That Never Was: King Abdullah, the Jewish Agency and the Partition of Palestine. *Journal of Contemporary History*. 34. évf. 4. sz. (1999. okt.) 569–585.
- RONEN, Yitzhak: A Small Consolation for a Big Loss: King Abdallah and Jerusalem During the 1948 War. *Israel Affairs*. 14. évf. 3. sz. (2008. jún.) 398–418.
- SELA, Avraham: Transjordan, Israel and the 1948 War: Myth, Historiography and Reality. *Middle Eastern Studies*. 28. évf. 4. sz. (1992. okt.) 623–688.
- SHLAIM, Avi: The Debate about 1948. *International Journal of Middle Eastern Studies*. 27. évf. 3. sz. (1995. aug.) 287–304.

Summary

The armistice negotiations between Israel and Transjordan has a great significance because the Armistice Demarcation Line which established in 1949 still exists. There are many factors that make these negotiations exciting. First, the relation between Abdallah and the Zionists from the 1920s. Abdallah, in order to establish Greater Syria (a united Middle Eastern Arab Kingdom), has been negotiating with the Jews who would have had an autonomy inside Greater Syria. But the Zionist wanted an own Jewish state. After World War II, and the demolition of British Mandate in Palestine, this state, Israel came to exist. Before the establishment of Israel, in 1947 Abdallah stroke a bargain with the Zionist. In accordance with it if Transjordan had to join to the war on the side of Arab, the Arab Legion would have made its operation only in Arab Palestine.

On 15th May, 1948 the first arab-israeli war began. Israel and Transjordan had a great battle for Jerusalem which led to the division of the Holy City between the parties. On 30 November, 1948 the two parties, responding to the UN Security Council resolution of 16 November, 1948, concluded a cease-fire agreement in Jerusalem. Then, in March, 1949 Israel and Transjordan started the official armistice negotiations in Rhodes under the supervision of the UN Acting Mediator, Ralph J. Bunche. In these meetings the parties discussed longly about Jerusalem.

On 9th of March an Israeli attack interfered the negotiations. The aim of Operation Uvda was to conquer the whole Negev and the port of Eilat. After the Israeli success another cease-fire was established by the parties and the negotiations in Rhodes could be continued.

However, in parallel Abdallah and Israel had secret negotiations in the King's residence in Suneh where the main theme was the Iraqi lines on the northern part of the West Bank. Israel did not agree with Abdallah's goals, who wanted the Arab Legion to take over the Iraqi Front. Israel, however, claimed the area of Wadi Ara, and was ready to prepare another military operation. Finally, Abdallah gave up Wadi Ara and concluded a secret agreement with Israel on 23th March 1949.

After this agreement both parties was ready to sign the General Armistice Agreement in Rhodes. The text of the agreement based on the text of the cease-fire of 30 November and the Suneh Agreement. This makes the negotiations and the agreement unique since there is no other agreement between Israel and the Arab states which has such features. On 3 April, 1949 the parties signed the Agreement, which closed up the first arab-israeli war. In accordance with the agreement Transjordan could annex the West Bank, which was Abdallah's main goal.

A Documenta Historica eddig megjelent számai

1992

1. Az 1887-es földközi-tengeri egyezmények [Nyemcsok Attila]
2. A tilsiti béke (1807. júl. 7.) [Szász Erzsébet]
3. Talleyrand, Charles-Maurice: Értekezés annak előnyeiről, hogy a jelen körülmények között új gyarmatokat szerezzünk [Szász Géza]
4. A schönbrunni béke (1809. okt. 14.) [Szász Erzsébet]
5. Edvard Beneš: Zúzzátok szét Ausztria-Magyarországot! (A cseh-szlovákok áldozatának történelmi bemutatása) [Gulyás László] (utánnymás: 23. sz.)
6. Korai angolszász törvények I. A kenti törvények [Szántó Richárd]
7. Az 1939–40-es finn–szovjet háború dokumentumai [Engi Imre]
8. Dokumentumok az orosz-szovjet törekvésekről a Boszporusz és a Darda-nellák megszerzésére (Konstantinápolyi egyezmény, 1915; német–orosz tárgyalások, 1940) [Boros Tamás]

1993

9. A Birodalom és Észtország. A szovjet–észt szerződések megszületésének dokumentumai (1939 szeptember) [Vandlik Krisztina]
10. Edward Balliol skóciai hadjárata. Részletek a Lanercosti krónikából és a bridlingtoni kanonok gestájából [Kiss Andrea]
11. Az 1943. decemberi Beneš–Sztálin–Molotov-megbeszélések dokumentumai [Gulyás László]
12. Békészerződés Nagy-Britannia és az Egyesült Államok között (1783. szept. 3.) [Kökény Andrea]
13. Új bécsi tudósítások a kiváló Schwarzenberg grófnak a tatai, veszprémi és palotai erődök és más helyek elfoglalá-

- sáról, a szigeti erőd összeomlásáról és a Törökországban napról napra erősödő hanyatlásról (1599) [Lévai Judit]
14. 1789 Franciaországa a panaszok tükrében [Gyuricza Róbert]

1994

15. Az 1594-es birodalmi gyűlés határozatai a magyar háborút illetően [Wölfinger Ildikó]
16. Volgái német dokumentumok (1918–1941) [Opauszki István]
17. Az 1916. évi arab felkelés kiáltványa [Ferwagner P. Ákos – Lőkös István]
18. A Bayeux-i faliszőnyeg [Varga Vanda Éva] (utánnymás: 34. sz.)

1995

19. A constantinusi adománylevél (Donatio Constantini – VIII. sz.) [Piti Ferenc]
20. A Hét Sziget Köztársaság és Kapodisztriasz [Szász Erzsébet]
21. A lengyel emigráns kormány és a Szovjetunió kapcsolatfelvételének dokumentumai, 1941 [Csősz László]
22. Németország két megosztási terve (Morgenthau-terv, Frankfurter dokumentumok) [Mayer János]
23. Edvard Beneš: Zúzzátok szét Ausztria-Magyarországot! (A cseh-szlovákok áldozatának történelmi bemutatása) [Gulyás László] (az 5. sz. utánnymása)
24. Az 1849-es magyar–velencei szerződés [Krámlí Mihály]
25. Az Anitta-felirat (i. e. 1600 körül) [Bolega Erika]

1996

26. A jeruzsálemi Szent János Lovagrend regulája [Homonnai Sarolta – Hunyadi Zsolt]
27. Az amerikai alkotmányozási vita: a föderalisták írásaiból (1787–1788) [Berkes Tímea]
28. Források a németek Szovjetunióba történő kitelepítéséről Közép-Kelet-Európából (1945–1953) [Köteles Péter]
29. Turgot: Levelek a toleranciáról [Balázs Péter]

1997

- 30. Európai nemzeti kisebbségek kongresszusainak határozatai (1925–1937) [Eiler Ferenc]
- 31. Vikingek az angolszász krónikában [Rimaszombati Károly]
- 32. Gildas: Britannia romlásáról [Novák Veronika]

1998

- 33. Az 1904-es szerb–bolgár szerződések [Horváth Krisztián]
- 34. A Bayeux-i faliszőnyeg [Jójiárt Júlia – Varga Vanda Éva] (a 18. sz. utánnyomása + színes melléklet)
- 35. Szultáni fermán a Bolgár exarchátus megalapításáról (1870. febr. 28.) [Horváth Krisztián]
- 36. A fiatal Napóleon írásai Korzikáról [Jókai Rita]
- 37. Esztergom 1595-ös visszavétele a napi jelentések tükrében [Bagi Zoltán Péter – Szász Géza]
- 38. Ausztria határai (Saint-Germain, 1919. szept. 10.) [Éveli Péter – Dobos Erzsébet]
- 39. Tervezet a kereszténység leendő békéjéről (Podjebrád-béketerv, 1464) [Karáth Tamás]
- 40. Törvény Skócia lefegyverzéséről (1746) [Fejér Ingrid]

1999

- 41. Az 1902-es orosz–bolgár katonai konvenció [Horváth Krisztián]
- 42. Szemelvények Aeneas Sylvius Piccolomini „Európa” c. művéből [Nótári Tamás]
- 43. Marcus Tullius Cicero M. Caelius védelmében mondott beszéde [Nótári Tamás]

2000

- 44. „A Népszövetség halála”. Dokumentumok az olasz–etióp konfliktus történetéből (1935–1936) [Szélinger Balázs]
- 45. A szudétanémet kérdés a második világháborúban (Edvard Beneš és Wenzel Jaksch levelezése 1939–1943) [Kasza Péter]
- 46. Načertanije (A szerb nemzeti és külpolitika titkos dokumentuma, 1844) [Szajcsán Éva]
- 47. Juan Donoso Cortés: Értekezések [Bán Mónika]

48. Napóleon trianoni dekrétuma az Illír Tartományok megszervezéséről (1809. dec. 25.) [Pándi Eszter]
49. Dokumentumok az 1911–1912-es olasz–török háborúból [Horváth Krisztián]

2001

50. Mary Rowlandson fogságának és szabadulásának elbeszélése [Zámbó Ildikó]
51. Marcus Tullius Cicero Q. Ligarius érdekében mondott beszéde [Nótári Tamás]
52. Békeszerződés az Egyesült Államok és Mexikó között (1848) [Kökény Andrea]
53. Navigatio Sancti Brendani Abbatis. Szt. Brendan apát tengeri utazása [Majorossy Judit]

2002

54. Az 1930-as görög–török barátsági és semlegességi szerződés [Balogh Ádám]
55. John F. Kennedy és Nyikita Sz. Hruscsov levelezése a kubai rakétaválság alatt [Simon Ágnes – Simon Eszter]
56. Korzika 1755-ös és 1794-es alkotmánya [Tandori Mária]
57. Jugoszlávia külpolitikai dilemmája 1940-ben [Tóth-Szenesi Attila – Szajcsán Éva]
58. Állam – Szent Unió – Skizma [Kovács Kálmán Árpád]

2003

59. Három középkori germán törvénykönyv [Huszár Edit]
60. Az első világháború és a spanyol semlegesség [Pallagi Mária]
61. Edvard Beneš: Az osztrák probléma és a cseh kérdés [Gulyás László – Halmos Tamás]
62. Johann Martin Honigberger: Napkeleti gyümölcsök [Buczó Zsuzsanna]

2004

63. Zsebkalauz Németországhoz [Kovács Melinda – Szilárd Balázs]
64. Sztálin és Tito moszkvai titkos találkozása. 1948. február 10. [Vukman Péter]

65. Olasz–spanyol kapcsolatok a második világháború idején [Katona Eszter]

2005

66. A konstantinápolyi egyezmény (1800. ápr. 1.) és Ali pasa levélváltása a Jón-szigetek kormányzójával (1807–1808) [Szász Erzsébet]
67. Szemelvények Zsigmond lengyel herceg budai számadásából [Horogszegi Zoltán – Rábai Krisztina]
68. Hydatius: Chronica (379–469) [Széll Gábor]
69. Magyar források a téli háborúhoz. 1939. nov. 30. – 1940. márc. 12. [Vámos Barbara]
70. A szovjet–jugoszláv konfliktus története a források tükrében (1948. február – 1949. november) [Vukman Péter]
71. Az 1945-ös szovjet atomkémkedés dokumentumok tükrében [Cora Zoltán]
72. Hruscsov–Tito levélváltás 1954 [Ifj. Prohászka Géza]

2006

73. Konrad Adenauer kancellár beszéde az első nyugatnémet kormány programjának vitájában (1949) [Mucsi András]
74. A késő Anjou-kori dalmát és magyar tengeri hajózás 1381-ből és 1382-ből származó oklevelek alapján [Juhász Ágnes]
75. Németország és Nagy-Britannia diplomáciai kapcsolatai 1892–1904 között (A Tilley- memorandum, 1905) [Rostás Róbert]
76. A Jézus Társaság feloszlata (1759–1773) [Babarczy Dóra]

2007

77. A Lex Irnitana (egy Flavius-kori municipium törvénye) [Illés Imre Áron]
78. A Bor-Kalán nemzetség birtokperének ítéletlevele 1332-ből [Papp Róbert]

2008

79. A Szent István csatahajó elsüllyedése. 1918. június 10. [Bánsági Andor]
80. Tunnunai Victor: Chronica (444–565). [Széll Gábor]

81. Spanyol dinasztikus alternatíva: a karlisták [Polácska Edina]

2009

82. Városi törvények a római köztársaság utolsó századából [Janzsó Miklós – Szabó Ádám Ágoston]

2010

83. Békeszerződés Anglia és a Holland Egyesült Tartományok között (Breda, 1667. július 31.) [Palotás Zsolt]

2011

84. Hivatalnokok, lázadók, szerzetesek (Késő római szöveggyűjtemény 1.) [Bara Péter – Illés Imre Áron – Palotás György – Szabó Ádám Ágoston – Varga Ferenc]
85. Városi közigazgatás a Digesta 50. könyvében [Illés Imre Áron]
86. Idősebb Plinius a mágiáról [Takács Anikó]

2012

87. Bukott püspökök, eretnekek, pogányok (Késő római szöveggyűjtemény 2.) [Hajdú Attila – Horváth Beáta – Kósa Maja – Mihálykó Ágnes – Szabó Ádám Ágoston]
88. Békeszerződés Anglia és a Holland Egyesült Tartományok között (Westminster, 1674. február 19.) [Palotás Zsolt]
89. Dokumentumok a szaúdi–amerikai kapcsolatok történetéből. A dzahráni konzulátus és légi bázis szerződése (1943–1949) [Gulyás K. László]
90. Források a spanyol expanzió japán periódusának (1587–1636) tanulmányozásához [Túróczy Tamás]

2014

91. Matthew Calbraith Perry 1853–1854-es expedíciója Japánba [Nagy Dávid]
92. Dokumentumok a brit–jugoszláv kapcsolatok történetéhez (1949–1953) [Benyus Máté – Csernus-Lukács Szilveszter – Tóth Marcell]
93. Iulianus Apostata: Beszéd az antiochiaiak ellen, avagy a Szakállgyűlölő (Or. XII.) [Solymosi Benedek]

2015

94. Források az 1360-as év nádori közgyűléseinek tanulmányozásához [Domokos Noémi]

2016

95. Maximianus és Constantius dicsőítése (Késő római szöveggyűjtemény 4.) [Gönczi Gergő és Szabó Ádám Ágoston]
96. Az utolsó Valois-k és a Bourbonok francia királysága ediktumok tükrében [Ihász Barbara]

Kiadja a

6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30–34.
<http://www.press.u-szeged.hu>

Felelős kiadó: Dr. Ferwagner Péter Ákos egyetemi docens
Felelős vezető: Szőnyi Etelka kiadói főszerkesztő
Méret: A/5, példányszám: 80, munkaszám: 21/2016.